

ELONKIRJO JA ENERGIA
Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan
viranomaisehdotus

Vastine saatuihin lausuntoihin

Maakuntahallituksen käsittelyyn 19.8.2024

Pirkanmaan liitto

The Council of Tampere Region

ISBN: 978-951-590-383-9

Tampere, 2024

Kannen kuva: Karhukoski, Ylöjärvi / kuvaaja Ruut Rissanen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Pirkanmaan kunnat	5
2.1	Akaan kaupunki	5
2.2	Hämeenkyrön kunta	5
2.3	Ikaalisten kaupunki	6
2.4	Juupajoen kunta	8
2.5	Kangasalan kaupunki	8
2.6	Kihniön kunta	11
2.7	Kuhmoisten kunta	11
2.8	Lempäälän kunta	11
2.9	Mänttä-Vilppulan kaupunki	12
2.10	Nokian kaupunki	13
2.11	Oriveden kaupunki	13
2.12	Parkanon kaupunki	13
2.13	Pirkkalan kunta	14
2.14	Punkalaitumen kunta	15
2.15	Pälkäneen kunta	15
2.16	Ruoveden kunta	16
2.17	Sastamalan kaupunki	17
2.18	Tampereen kaupunki	17
2.19	Urjalan kunta	19
2.20	Valkeakosken kaupunki	19
2.21	Vesilahden kunta	19
2.22	Virtain kaupunki	20
2.22.1	Virtain kaupunki, lupapalvelulautakunta	24
2.23	Ylöjärven kaupunki	25
3	Ministeriöt	26
3.1	Puolustusministeriö	26
3.2	Ympäristöministeriö	26
4	Pirkanmaan ELY-keskus ja valtion virastot	31
4.1	Pirkanmaan ELY-keskus	31
4.2	Tukes	41
4.3	Väylävirasto	42
5	Maakuntien liitot	43
5.1	Etelä-Pohjanmaan liitto	43

5.2	Hämeen liitto	45
5.3	Keski-Suomen liitto	45
5.4	Päijät-Hämeen liitto	45
5.5	Satakuntaliitto	46
6	Muut viranomaiset	48
6.1	Ilmatieteen laitos	48
6.2	Metsähallitus (lausunto osin salassa pidettävä)	48
6.3	Museovirasto	52
6.4	Pirkanmaan hyvinvointialue	52
6.5	Pirkanmaan maakuntamuseo	53
6.6	Pääesikunta	56
6.7	Suomen Metsäkeskus	57
6.8	Suomen Riistakeskus	58
7	Yhdistykset, yhteisöt ja organisaatiot	61
7.1	Caruna	61
7.2	Fingrid Oyj	61
7.3	Gasgrid Finland Oy	61
7.4	Keskustan maakuntavaltuustoryhmä	62
7.5	Kristillisdemokraattien Pirkanmaan piiri	63
7.6	Luonnonvarakeskus (LUKE)	64
7.7	MTK Pirkanmaa	65
7.8	MTK Metsänomistajat	67
7.9	MTK Häme	69
7.10	MTK Satakunta ry	70
7.11	Pirkanmaan vihreät	73
7.12	Sastamalan ympäristöyhdistys	75
7.13	Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry	77
7.14	Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä	83
7.15	Tampereen yliopisto	84
7.16	Vasemmistoliiton Pirkanmaan maakuntavaltuustoryhmä	85
7.17	Perussuomalaisen valtuustoryhmän jäsenet	87
8	Ei huomautettavaa tai lausuttavaa	90

1 Johdanto

Tässä asiakirjassa esitetään Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavasta saatujen lausuntojen tiivistelmät sekä vastine kuhunkin lausuntoon asiakohdittain. Vaikka tähän asiakirjaan lausunnot onkin tiivistetty, ovat lausunnot olleet kokonaisuudessaan käytössä vastineita laadittaessa. Alkuperäiset lausunnot ovat saatavilla Pirkanmaan liiton diaarista, siltä osin, kuin ne eivät sisällä salassa pidettäviä tietoja.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 13 §:n mukaisesti maakuntakaavaehdotuksesta on ennen nähtäville asettamista pyydetty lausunto:

1. elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;
2. niiltä kunnilta, joita asia koskee;
3. kaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntien liitolta;
4. tarpeen mukaan muilta maakuntakaavan kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja yhteisöiltä;
5. niiltä ministeriöiltä, joita asia koskee.

Maakuntahallitus päätti kokouksessaan 18.3.2024 lähettää kaavaehdotuksen lausuttavaksi. Lausuntopyyntö toimitettiin Pirkanmaan kuntien lisäksi myös kaikille Pirkanmaahan rajoittuville kunnille.

Lausuntoaika oli 25.3.-3.5.2024, jonka aikana lausunnonantajille järjestettiin myös infotilaisuus. Lausuntoja vastaanotettiin 52, minkä lisäksi 16 eri tahoa ilmoitti, ettei heillä ole huomautettavaa tai lausuttavaa kaavaehdotuksesta.

2 Pirkanmaan kunnat

2.1 Akaan kaupunki

Akaan kaupungin luonnosvaiheen lausunnossa esitetyt asiat on huomioitu, joten kaupungilla ei ole huomautettavaa kaavaehdotuksesta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.2 Hämeenkyrön kunta

Kooste Hämeenkyrön kunnan lausunnosta:

Lakialan suojavyöhyke ulottuu laajasti Pentinmaan alueelle. Suojavyöhykkeeksi osoitetulla alueella on asutusta ja muita rakennuksia, ja jatkossa alueen kehittämismahdollisuudet paranevat. Kaava-selostuksen mukaan alueelle ei saa sijoittaa esim. päiväkotia tai muuta vastaavaa laitosta, jossa ovat ihmiset tarvitsevat ulkopuolista apua liikkumiseen mahdollisessa evakuoitilanteessa. Ylöjärven puolella vastaavalla etäisyydellä Lakialasta on jo nykyään em. toimintoja. Suojavyöhyke ja lausunto-tarve ovat sinällään hyväksyttäviä, mutta merkinnän katsotaan rajoittavan oleellisesti laajan alueen maankäytön kehittämistä.

Vastine: Puolustusvoimien suojavyöhykkeiden määrittämisestä on vastannut Puolustusvoimat ja ne perustuvat toiminnallisiin tarpeisiin. Alueen yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta ja kehittämistä on neuvoteltava Puolustusvoimien kanssa, jotta mahdollisista rajoitteista voidaan varmistua. Suojavyöhyke asetetaan toiminnalle, jota ympäröivää maankäyttöä on vaaran tai huomattavan häiriön vuoksi rajoitettava.

Turvealueiden kehittämisen kohdealueen rajausta tulisi vielä tarkistaa, sillä tavoitteena ei ole turpeenottoalueiden merkittävä lisääminen.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan tavoitteena ei ole turvetuotannon ohjaaminen, eikä sen lisääminen. Vaihemaakuntakaavassa turvevaltaisten alueiden merkintätavan muutoksella pyritään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti luomaan mahdollisuuksia elinkeinojen uudistamiselle sekä edistämään ojitettujen turvemaiden kestäväää käyttöä.

Vaihemaakuntakaavassa osoitettavat *Turvealueiden kehittämisen kohdealueet* perustuvat voimassa olevan Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkintöihin. Niiden rajauksiin ei kohdisteta vaihemaakuntakaavan yhteydessä uutta suunnittelua.

Luonnon monimuotoisuuden ydinalueen rajauksissa nähdään edelleen tarkistamisen tarvetta alueisiin sisältyvien laajojen peltoalueiden osalta esimerkiksi Lavajärven ja Sasi-Mahnala-Laitila-Metsäkulman osayleiskaava-alueilla.

Vastine: Heikkilä-Sarkkilanjärvi sekä Lavajärvi-Taaborinvuori-Vahanta -nimisten kaavamerkintöjen rajaukset on tarkistettu vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheessa saadun palautteen sekä päivitetyn selvitysaineiston perusteella. Luonnon monimuotoisuuden ydinalueen merkintä on kehittämisperiaatemarkintä, joka on sijainniltaan yleispiirteinen. Kaavamerkinnän alueella on myös maa- ja metsätalouskäytössä olevia peltoalueita sekä metsäalueita, joilla on merkitystä uhanalaisen lajiston elinympäristönä ja luontoarvoalueita yhdistävänä rakenteena. Kaavamerkintä ei estä maa- ja metsätalouden harjoittamista alueilla, eikä haja-asutusluonteista rakentamista tai loma-asumista.

2.3 Ikaalisten kaupunki

Kooste Ikaalisten kaupungin lausunnosta:

Ikaalisten kaupunki pitää hyvänä Kangaslammin tuulivoiman merkintää. Ikaalisten kaupunki esittää Unnannevan tuulivoima-alueen merkinnän palauttamista kaavaan, sillä alue yhdessä Jämijärven puolella sijaitsevien rakennettujen tuulivoimaloiden kanssa muodostaisi tuulivoima-alueena yhden ison kokonaisuuden. Lisäksi Horhalanperän tuulivoimarajaus tulisi palauttaa vaihemaakuntakaava luonnoksessa esitettyyn kokoon ja rajata vasta ympäristövaikutusten arvioinnin perusteella (YVA).

Vastine: Unnannevan alue palautetaan vaihemaakuntakaavaan. Jos Ratiperän tuulipuistoa halutaan laajentaa noin kolmella voimalalla Ikaalisten alueelle, on tämä maakuntatasoisten selvitysten perusteella mahdollista ilman vaihemaakuntakaavamerkintääkin. Asiaan ei kuitenkaan liity merkittäviä ristiriitoja, joten merkintä voidaan osoittaa.

Pirkanmaan liiton teettämän metsäpeuraselvityksen perusteella laji käyttää Horhalanperän itäistä aluetta vasomisalueena ja liikkuu kesäisin myös pääradan länsipuolella. Selvityksen päätelmänä suositellaan, että alueita ei osoitettaisi tuulienergialle. Vaihemaakuntakaavan ohjausryhmässä ja maakuntahallituksen kokouksessa käydyn keskustelun pohjalta on päädytty ratkaisuun, jossa pääradan itäpuolen tuulienergiatuotannon aluetta ei osoiteta ja länsipuolisen alueen rajausta tarkennetaan saatavilla oleviin selvityksiin perustuen.

Paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan käsite on poistunut maankäyttö- ja rakennuslaista vuoden 2017 lakimuutoksen yhteydessä. Koska asemakaavassa ei tämän jälkeen ole voinut antaa vähittäiskaupan laatua ja kokoa koskevaa kaavamääräystä, kaupungin näkemyksen mukaan myös maakuntakaavasta pitää poistaa kaikki kaavamääräykset, joissa paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan alaraja on erikseen määritelty. Muutosesitys koskee Ikaalisten osalta vaihemaakuntakaavan taajamatoimintojen alueen ja työpaikka-alueen kaavamääräyksiä. Lisäksi muutosesitys tulisi huomioida myös kaupallisten palvelujen alueen, jolle saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikön (KM), kaavamääräyksessä. Jotta muutos voidaan huomioida myös KM-alueiden osalta, nämä pitää ottaa mukaan laadinnassa olevaan vaihemaakuntakaavaan.

Vastine: Vaihemaakuntakaavatyön tavoitteena on ollut päivittää maakuntakaavaa vastamaan maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (2017) sisältöä vähittäiskaupan suuryksikön alarajaa sekä keskusta-alueiden säädöksiä koskien. Näistä päivityksistä aiheutuvista muutoksista on laadittu maakuntakaavatyötä varten erilliset selvitykset (*Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 päivitystarve kaupan palveluverkon osalta-Esiselvitys 22.12.2022/ WSP sekä Pirkanmaan vaihemaakuntakaava, vaikutusten arviointi: Kaupan määräysten muutokset 31.3.2023/ WSP*). Sen sijaan kaupan alueiden (KM-, KMt- ja KMte-) sijaintiin, enimmäismitoitukseen tai kaupan laatuun liittyvään ohjaukseen ei ole tehty muutoksia. Näiden muutosten edellytyksenä olisi mm. seudullisen kaupan palveluverkkorakenteen kokonaisvaltainen selvittäminen. Pirkanmaan kaupan kokonaisratkaisun ja -mitoituksen perusteet liittyvät kokonaisuutena päivittämiseen, jossa voidaan tarkastella maakunnallisen aluerakenteen ja seudullisten aluevarausten mahdollisia muutostarpeita kokonaisuutena.

Maankäytön suunnittelussa on myös hyvä ottaa huomioon ympäristöministeriön esittämät lakimuutoksen soveltamisohjeet, joiden mukaan *”laissa ei kuitenkaan ole nimenomaista kieltoa kaupan laadun (toimialan) huomioimisesta osana kaavaratkaisua. Jatkossa voi myös olla tilanteita, joissa maakunta- tai yleiskaavan tai vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevien sisältövaatimusten täyttymiseksi on tarpeen käyttää kaupan laatua koskevia määräyksiä. Esimerkiksi suunniteltaessa vähittäiskaupan suuryksiköitä keskusta-alueiden ulkopuolelle, on huolehdittava siitä, että suunnitellulla maankäytöllä ei ole merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen.”*

Ikaalisten kaupunki esittää, että merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikköjen koon alarajaksi määritetään vaihemaakuntakaavassa Ikaalisten kaupungin alueella 7 000 kerrosneliömetriä taajamatoimintojen alueella, työpaikka-alueella ja kaupallisten palvelujen alueelle ilman vähittäiskaupan laatua koskevia lisärajoitteita. Esitetty ehdotus täyttää voimassa olevan lain vaatimukset ja edistää kevään 2017 lakimuutoksen päämäärää, jonka tavoitteena on lisätä kilpailun edellytyksiä parantamalla myös muiden kuin paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan sijoittumismahdollisuuksia keskusta-alueiden ulkopuolelle. Samalla myös alueella olevien nykyisten vähittäiskaupan myymälöiden laajentaminen helpottuu.

Vastine: Maakuntakaavassa määriteltyihin aluekohtaisiin kaupan suuryksikön alarajojen mitoituksiin ei nyt laadittavassa vaihemaakuntakaavassa ole tehty muutoksia, sillä myös näiden muutoksien edellytyksenä olisi mm. seudullisen kaupan palveluverkkorakenteen kokonaisvaltainen selvittäminen. Kuten yllä on mainittu, Pirkanmaan kaupan kokonaisratkaisun ja -mitoituksen perusteet liittyvät maakuntakaavan kokonaisratkaisun päivittämiseen.

2.4 Juupajoen kunta

Kooste Juupajoen kunnan lausunnosta:

Juupajoen kunnalla ei ole huomautettavaa kaavaluonnokseen. On hyvä, että aurinkovoimaloiden suunnittelusta linjataan yleismääräyksellä, mutta linjaus ei saa kaventaa kunnan maankäytön suunnittelumahdollisuuksia ja -joustavuutta. Aurinkovoimalat ovat rakenteina keveitä, eikä niiden rakentaminen muuta maankäytön mahdollisuuksia pysyvästi.

Vastine: Yleismääräyksellä varmistetaan keskeisten arvokokonaisuuksien säilyminen sekä hyvän ja toimivan elinympäristön tarpeet. Sen avulla myös varmistetaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vaikutus jatkosuunnittelussa. Yleismääräys ei kuitenkaan suoraan rajaa kunnan toimivaltaa aurinkoenergiatuotannon sijainnihjauksessa.

2.5 Kangasalan kaupunki

Kooste Kangasalan kaupungin lausunnosta:

Kangasalan kaupunki pitää esitettyjä sähkösiirtoverkon täydennyksiä huoltovarmuuden ja uusiutuvien energiamuotojen käytön edistämisen kannalta kannatettavina, mutta toteaa, että voimalinjojen vaikutuksiin viherverkkoon tulee kiinnittää erityistä huomiota kehittyvän maankäytön alueilla taajaman läheisyydessä. Sähkösiirtoverkon kehittäminen tulee toteuttaa olemassa olevalla johtokäytävällä erityisesti Kangasalan ja Tampereen rajalla, jotta voidaan minimoida haitalliset vaikutukset kaupunkien rajalla kulkevaan pohjois-eteläsuuntaiseen viheryhteyteen. Herttualan ja Sahalahden välisen uuden yhteyden sijoittuminen usean järven rajaamalle kannakselle, jolle kohdistuu useita muitakin kehittämismerkintöjä, vaatii erityistä huomioita verkoston sopeuttamiseen ympäristöönsä.

Vastine: Kangasalan ja Tampereen rajalle osoitetut voimalinjojen yhteystarpeet sijoittuvat olemassa olevien johtokäytävien yhteyteen. Sähköverkon kehittämisen yleismääräys edellyttää, että kehittäminen ja uusien yhteyksien rakentaminen on tehtävä ympäristön kannalta mahdollisimman vähäisin vaikutuksin ensisijaisesti olemassa olevia ja yhteisiä johto- ja maastokäytäviä sekä pylväsrakenteita hyödyntäen. Myös Herttualan ja Sahalahden välinen yhteystarve on osoitettu valtaosaltaan jo olemassa olevan infran yhteyteen, eli Sahalahdelta etelään olevalta osalta Tikinmaa – Luopioinen 110 kV -linjan rinnalle ja Sahalahdentien osuudelta tielinjaa mukaillen.

Voimalinjojen tarkempi yhteensovittaminen muihin alueidenkäytön tarpeisiin toteutetaan mahdollisessa hankesuunnittelussa.

Tuulienergia-alueiden teknisessä sijaintiselvityksessä potentiaalisiksi nousutta Laipanmaan aluetta ei ole nostettu vaihemaakuntakaavaan. Kaupunki on esittänyt, että mikäli alueen luonto- ja virkistysarvot olisivat tarkemmalla suunnittelulla yhteensovitettavissa uusiutuvan energian tuotannon kanssa, tulisi kohde tunnistaa maakuntakaavassa.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on kestävän energiatuotannon edistämisen rinnalla vaalia ja lisätä luonnon monimuotoisuutta. Kaavan suunnitteluperiaatteiden mukaisesti ekosysteemipalvelujen kannalta merkittävälle alueelle (MK) ei osoiteta tuulienergiatuotannon alueita.

Pirkanmaan liitto on keskustellut alueen hanketoimijan kanssa, mutta ei ole saanut vaihemaakuntakaavatyön aikana tietoonsa selvityksiä, joiden nojalla Laipanmaan MK-alue soveltuisi tuulienergiatuotannolle.

Kaupunki pitää positiivisena maaseutuelinkeinojen kehittämisen kohdealueen merkinnän Kangasalan Sahalahtea koskevan tekstin täydennystä alueelliset ominaispiirteet vahvemmin huomioivaksi.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Vaihemaakuntakaavassa on esitetty uutena teemana vesistöjen ympäristöön kohdistuvat siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueet. Vesistöt muodostavat merkittävän osan pirkanmaalaista luontoa ja vesistöluonnon monimuotoisuutta on hyvällä tavalla nostettu esiin.

Kaupunki on luonnosvaiheessa esittänyt maakuntakaavaan sisällytettäväksi suosituksia toimenpiteistä, joilla siniviherluonnon monimuotoisuutta olisi mahdollista tukea. Kaupunki on esittänyt myös luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden, siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueiden sekä perinnebiotooppien kohdekohtaisia ominaispiirteitä ja arvoja kuvattavaksi kaava-aineistoissa informatiivisemmin ja helpommin saavutettavasti, jotta ne voitaisiin huomioida alueita koskevissa suunnitelmissa ja päätöksenteossa.

Kaupunki toteaa edelleen, että luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden, siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueiden ja perinnebiotooppien kohdekohtaisten ominaispiirteiden ja arvojen huomioimista alueita koskevissa suunnitelmissa ja päätöksenteossa edistäisi informatiivisempi kohdekohtainen kuvaus.

Vastine: Kohdekohtaiset kuvaukset vaihemaakuntakaavan luonnon monimuotoisuuden ydinalueista, siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueista sekä MK-kaavamerkinnöistä sekä niiden perusteena olevista keskeisistä luontoarvoista on esitetty vaihemaakuntakaavan taustaselvityksessä. Kohdekuvaukset on laadittu maakuntakaavan edellyttämällä tarkkuustasolla, ja kuvauksia on täydennetty kaavaehdotusvaiheessa. Alueiden uhanalainen lajisto on tuotu kohdekuvauksissa esiin yleispiirteisellä tasolla johtuen uhanalaisia lajeja ja arvokkaita luontoalueita koskevien tietojen salassapitovelvoitteesta (laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, 21.5.1999/621). Tietoja kaavamerkintäalueilla olevista luontoarvoista on suositeltavaa täsmentää yksityiskohtaisempaa suunnittelua edellyttävissä tilanteissa.

Arvokkaista perinnebiotoopeista on tarkoitus täydentää lisätietoa julkisesti nähtäville asetettavaan kaavaehdotukseen, mikäli aineiston omistajalta saadaan tähän lupa.

Maakuntakaavassa suojelualueiden kohde- ja aluumerkintöjä sijoittuu muun muassa Sarsanuoman ja Vehoniemenharjun-Keisarinharjun alueelle. Kyseisille suojeltaviksi osoitetuille kohteille ei ole

tiettävästi tehty kohteiden nykytilaa kartoittavia selvityksiä, eikä Sarsanuoma välttämättä täytä kohdemerkinnän vähimmäispinta-alaa (2 ha). Kaupunki on tuonut esiin, että määräysten perusteena tulisi olla riittävät tiedot suojeltaviksi osoitettujen alueiden luonnonsuojelu- tai muun lain mukaisten arvojen tilasta ja arvoalueiden laajuudesta.

Kangasala on käynnistänyt kyseisen alueen luontoselvitysten tekemisen, joka saadaan valmiiksi aikaisintaan loppuvuodesta 2025. Alueelle tullaan mahdollisesti tulevaisuudessa käynnistämään yleiskaavan laatiminen. Yleiskaavan laatimisen kannalta on ongelmallista, mikäli maakuntakaavan osoittamalla suojelualueella ei ole lain tarkoittamia suojeltavia kohteita. Näin ollen kaupunki korostaa edelleen, että vaihemaakuntakaavan yhteydessä toteutettavassa suojelualueiden ajantasaistamisessa tulisi tarkastella myös Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 osoitettujen suojelualuemerkintöjen perusteet.

Vastine: Sarsanuoman ja Vehoniemenharjun-Keisarinharjun alueita koskevat suojelualuemerkinnät ovat voimassa olevasta maakuntakaavasta 2040. Sarsanuoman alue on osoitettu maakuntakaavassa S-kohdemerkinnällä koska alueen pinta-ala on hieman alle 10 hehtaaria.

Vaihemaakuntakaavan laadinnan aikana on yhdessä Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa tarkastettu voimassa olevien suojelualuemerkintöjen tilannetta niiden alueiden osalta, joiden yhtenä perusteena on 1. maakuntakaava ja sen luontoselvitykset. Samalla tarkastettiin alueiden toteutuneisuus suojelualueina sekä alueille sijoittuvat luontoarvot vaihemaakuntakaavan luontoselvitysaineistoista. Kaavaluonnosvaiheessa tehtyjen tarkastusten pohjalta ei kaavaluonnosvaiheessa nähty riittäviä perusteita suojelualuemerkintöjen poistamiselle alueilta.

Pirkanmaan liitto pitää hyvänä ratkaisuna, että alueen luontoarvot selvitetään mahdollista yleiskaavavalmistelua varten.

Aiheesta järjestettiin erillinen työneuvottelu, jonka pohjalta päätettiin teettää kesäkaudella 2024 Sarsanuoman alueelle inventointi, jonka tulosten avulla voidaan tarkemmin arvioida, onko alueella todennäköisesti jäljellä perusteita S-merkinnän säilyttämiselle. Vehoniemenharjun-Keisarinharjun osalta tarkastellaan vielä toteutuneen asutuksen vaikutusta merkintään.

Vaihemaakuntakaavaehdotuksessa Vehoniemenharjuun, Kaivantoon ja Keisarinharjuun sijoittuvaa matkailun ja virkistyksen kehittämisaluemerkintää on laajennettu käsittämään myös Mobilian, Pohtiolammen ja Vääksyn alueet. Vaihemaakuntakaavan tavoitteiden ja palvelujen ympärivuotisen käytön sekä saavutettavuuden kehittämisen edistämiseksi kaupunki esittää, että kehittämisalueelle lisätään alueen erityispiirteet huomioiva kehittämissuositus. Kehittämissuosituksessa ehdotetaan tunnistettavaksi alueen sijaintiin liittyvät saavutettavuuden kehittämismahdollisuudet ja asumisen merkitys investointien ja palvelujen asiakasvirran osalta. Kehittämissuosituksiksi ehdotetaan: Kangasalan Vehoniemenharjun, Kaivannon, Keisarinharjun ja Vääksyn alueelle sijoittuvan matkailun ja virkistyksen kehittämisalueelle voidaan sijoittaa asumista, mikäli se edistää julkisen liikenteen ja alueen palvelujen kehitystä.

Vastine: Kehittämisperiaatemerkin (mv) tavoitteena on kohdistaa huomiota matkailun ja virkistyksen edistämiseen alueella. Merkin aluerajaus on varsin mittava, eikä se sulje pois

asumisen toteutumista siihen soveltuvilla alueilla. Laaja-alaisia suojelu- ja virkistysaluevaurauksia käsittävällä kehittämisvyöhykkeellä ei ole tarkoituksenmukaista nostaa kehittämissuositukseen asumistoimintoja. Tärkeänä lähtökohtana uusien asuinalueiden ja -kohteiden seudullisessa suunnittelussa on eheän yhdyskuntarakenteen muodostaminen, ja tämä on tavoitteena myös Vehoniemenharjun-Kaivannon alueen maankäytön suunnittelussa.

Kangasalan kaupunki pitää positiivisena suuntana vähittäiskaupan suuryksikön alarajan nostoa lain määrittämää laajuuteen sekä keskustojen enimmäismitoituksen poistoa maakuntakaavassa. Kaupunki tunnistaa vastineessa esiin tuodun vaihemaakuntakaavan rajoitteet ja tarpeen tarkastella kaupan sijaintia, määrää ja laatua sekä kaupan määräysten selkeytystä osana kokonaismaakuntakaavan päivitystä.

Vastine: Kokonaisvaltainen maakunnallinen kaupan selvitys tehtäneen seuraavan alue- ja yhdyskuntarakennetta koskevan kokonaiskaavatarkastelun yhteydessä, jolloin myös uudet kaupan kysymyksiin liittyvät kaavaratkaisut ovat mahdollisia.

2.6 Kihniön kunta

Kihniön kunta ei lausu kaavaehdotuksesta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.7 Kuhmoisten kunta

Kuhmoisten kunnalla ei ole huomautettavaa Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan viranomaisehdotuksen aineistosta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.8 Lempäälän kunta

Kooste Lempäälän kunnan lausunnosta:

Lempäälän kunta pitää hyvänä, että vaihemaakuntakaavan Elonkirjon teeman uudet kaavamerkinnot edistävät kestävyuden ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja kehittämistä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Ekologisten yhteyksien osuus jäi vaihemaakuntakaavassa ohueksi ja toiveena onkin, että seuraavalla maakuntakaavan päivitystyökierröksellä tähän aiheeseen paneuduttaisiin tarkemmin. Ekologiset yhteydet olisi hyvä pyrkiä yhteensovittamaan kuntarajat ylittävässä isossa mittakaavassa tiivistyvän

yhdyskuntarakenteen kanssa sekä turvaamaan niiden säilyminen, kehittäminen ja niiden laadullisten tekijöiden turvaaminen.

Vastine: Pirkanmaan voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 osoitetut luonnon monimuotoisuuden ydinalueet ja MK-alueet ovat laajojen ja yhtenäisten luonnon ydinalueiden keskittymiä, jotka pitävät sisällään myös alueiden välisiä ekologisia yhteyksiä. Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 on osoitettu viheryhteysmerkinnällä taajamiin liittyviä, osittain tavoitteellisia viheryhteyksiä, joilla on merkitystä alueellisen virkistysverkoston ja ekologisten yhteyksien kannalta. Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 ja valmisteilla olevassa vaihemaakuntakaavassa ei esitetä erillistä kaavamerkintää ekologisista yhteyksistä. Uudeksi yleismääräykseksi on vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa lisätty ekologisen kytkeytyvyyden ja virkistysverkoston jatkuvuuden huomiointi erityisesti kuntien rajoilla, minkä myös toivotaan edistävän ekologisten yhteyksien huomioimista alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Lempäälä katsoo, että uusiutuvan energian merkinnöillä edistetään laajasti kansallisten ilmastotavoitteiden toteutumista ja omavaraista energiahuoltoa sekä huoltovarmuutta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.9 Mänttä-Vilppulan kaupunki

Kooste Mänttä-Vilppulan kaupungin lausunnosta:

Mänttä-Vilppulan kaupunki pitää edelleen oikeansuuntaisena merkintöjen päivityksiä ja uusia merkintöjä, ne ovat kaavalle asetettujen tavoitteiden mukaisia. Luonnosvaiheeseen verrattuna karttapalvelua on paranneltu ja kaupunkilaisilla on siten paremmat mahdollisuudet ymmärtää ja antaa palautetta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Kaupunki pyytää korjaamaan liitekartassa esitettyä sähkölinjaa ja ulkoilureitin linjausta Nälkäkallion alueella, mikäli se mittakaava huomioiden katsotaan tarpeelliseksi.

Vastine: Pirkanmaan liitto huomioi tapahtuneet muutokset kyseisen sähkölinjan osalta.

2.10 Nokian kaupunki

Kooste Nokian kaupungin lausunnosta:

Nokian kaupunki käy lausunnossaan läpi Pirkanmaan liiton Nokian kaupungin luonnosvaiheen lausuntoon antamat vastineet. Lausunnossa ei ole esitetty muutosvaatimuksia. Lausunnossa todetaan, että Knuutilan alueella on vireillä yleis- ja asemakaavat, joiden eteenpäin vieminen on linjassa vaihemaakuntakaavan kanssa. Pyhäjärven ympäristön kehittämismerkintä (kk4) ei ole Nokian kaupungin lausunnossa esitetystä pyynnöstä huolimatta ulotettu Luodon saareen asti.

Vastine: Merkitään tiedoksi. Pyhäjärven ympäristön kehittämismerkintää (kk4) ei ole elonkirjon tai energian teemojen puitteissa nähty tarpeelliseksi laajentaa tällä vaihekaavalla.

2.11 Oriveden kaupunki

Kooste Oriveden kaupungin lausunnosta:

Oriveden kaupunki kiittää Pirkanmaan liittoa kaupungin lausunnon huomioimisesta ja muutosten tekemisestä vaihemaakuntakaavan ehdotukseen. Oriveden kaupungilla ei ole huomautettavaa vaihemaakuntakaavan viranomais ehdotuksen aineistoon, mutta se esittää toivomuksen, että vaihemaakuntakaavassa otetaan huomioon, ettei sillä rajata metsän käyttö- ja hoitotapoja.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan suunnitteluratkaisussa huomioidaan metsätalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset, eikä se suoraan vaikuta velvoitavasti metsän käyttö- tai hoitotapoihin.

2.12 Parkanon kaupunki

Kooste Parkanon kaupungin lausunnosta:

Parkanon kaupunki toteaa, että Horhalanperän alueella on kaavoitusaloite vireillä ja merkintää on laajennettava siten, että se mahdollistaa toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevän tuuli voimahanke-keen toteuttamisen.

Vastine: Pirkanmaan liiton teettämän metsäpeuraselvityksen perusteella laji käyttää Horhalanperän itäistä aluetta vasomisalueena ja liikkuu kesäisin myös pääradan länsipuolella. Selvityksen päätelmänä suositellaan, että alueita ei osoitettaisi tuulienergialle. Vaihemaakuntakaavan ohjausryhmässä ja maakuntahallituksen kokouksessa käydyn keskustelun pohjalta on päädytty ratkaisuun, jossa vain pääradan länsipuolelle osoitetaan tuulienergiatuotannon alue. Kaavaratkaisua tarkistetaan poistamalla itäinen Horhalanperän tuulienergiatuotannon alue ja osoitetaan pääradan länsipuolelle saatavilla oleviin selvityksiin perustuva rajaus.

Kangaslammin alueella on käynnissä kaavoitus tuuli- ja aurinkoenergiapuiston rakentamiseksi. Parkanon kaupunki pitää tärkeänä alueiden varauksen laajentamista pohjoiseen energiahankkeen taustamateriaalin mukaisesti.

Vastine: Kangaslampien tuulienergiatuotannon alueen laajentaminen vaihemaakuntakaavassa on muun muassa alueella sijaitsevan vapaa-ajan rakennuksen vuoksi ongelmallista. Tämä ei noudattaisi niitä periaatteita, joihin maakuntakaavaratkaisu yleisesti koko maakunnan alueella perustuu, vaikkakin kiinteistön lunastuksesta parhaillaan neuvotellaan. Maakuntamuseo on tuonut vaihemaakuntakaavan viranomaisneuvottelussa esille, että kyseiseen kiinteistöön liittyy myös kulttuurihistoriallisia arvoja, jotka tulisi selvittää ennen hankkeen pidemmälle viemistä. Alueen rajausta tarkistetaan tunnistettujen esteiden puitteissa.

2.13 Pirkkalan kunta

Kooste Pirkkalan kunnan lausunnosta:

Pirkkalan kunta katsoo, että kunnassa olevia luontoarvoja ei ole vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa riittävällä tasolla tunnistettu ja huomioitu. Kunta esittää, että Luonnon monimuotoisuuden ydinalueiksi tulee Pirkkalassa merkitä ainakin Pulkajärvi ja Taaporinvuoren-Saukonvuoren alueet, jotka muodostavat biologisesti ja virkistyksellisesti hyvin monipuolisen kokonaisuuden.

Vastine: Pulkajärven ja Taaporinvuoren-Saukonvuoren alueet osoittautuivat vaihemaakuntakaavan taustaselvityksissä luontoarvoiltaan arvokkaiksi. Koska näitä alueita pääosin koskee voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 viherverkostoa ja luontoarvoja osoittavat kaavamerkinnot, ei vaihemaakuntakaavassa ole katsottu tarpeelliseksi osoittaa alueille uusia päällekkäisiä luontoarvomerkintöjä.

Suojelualuemerkinnot Matalakorven alueelta Pirkkalassa sekä Sääksvuoren alueelta Lempäälän ja Tampereen rajalta on poistettu vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa kaavakartalta, koska alueita koskee voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 Puolustusvoimien alueita osoittava kaavamerkintä.

Kunta katsoo, että suunniteltu valtatie 3 oikaisu katkaisisi toteutuessaan Pulkajärvi ja Taaporinvuoren-Saukonvuoren alueiden luontokokonaisuuden muodostaen merkittävän estevaikutuksen luonnon monimuotoisuudelle. Mahdollisen uuden tieyhteyden estevaikutukset on kaavaprosessissa jätetty teiden estevaikutuksia koskevan tarkastelun ulkopuolelle. Mikäli uusi tieyhteys päätetään rakentaa, kunta esittää vähimmäisvaatimuksena riittävän laadukkaan viheryhteyden ja -sillan säilyttäminen/rakentaminen. Kunta haluaa, että tästä tehdään merkintä vaihemaakuntakaavaan.

Vastine: Väylien estevaikutuksen osalta selvityksen paikkatietoon nojautuva toteutustapa ei tarjonnut luontevaa keinoa laajentaa merkintää koskemaan uusia tieyhteyksiä. Sen sijaan voimassa olevassa maakuntakaavassa on läntisten väylähankkeiden suunnittelussa kiinnitetty erityistä huomiota tarvittavien ekologisten ja virkistysyhteyksien turvaamiseen ja esitetty näitä

myös vahvoilla kaavamerkinnoillä. Estevaikutuksen vähentäminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen teemoina ovat aina mukana väylänpidon ja väylähankkeiden suunnittelussa, ja myös Pirkanmaan liitto pitää osaltaan asiaa esillä esimerkiksi mainittujen uusien väylien suunnitteluprosessissa. Maakuntakaavalla ei kuitenkaan ratkota alueen yksityiskohtaisempaa suunnittelua.

Kunta toivoo kokonaisvaltaista maakuntakaavan päivitystä, jonka laadinnan lähtökohtana tulisi olla kestävästi kasvava Pirkanmaa. Nykyisen maakuntakaavan määräykset eivät kunnan mukaan ohjaa riittävän vahvasti kestävän yhdyskuntarakenteen muodostumiseen kaupunkiseudulla.

Vastine: Merkitään tiedoksi toive kokonismaakuntakaavatyön käynnistämisestä.

2.14 Punkalaitumen kunta

Punkalaitumen kunta toteaa, että maakuntakaava on kunnan mielestä hyvä, eikä erillistä lausuntoa ole tarpeen antaa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.15 Pälkäneen kunta

Kooste Pälkäneen kunnan lausunnosta:

Pälkäneen kunnanhallitus tukee pääasiassa vaihemaakuntakaavalla tehtäviä muutoksia ja toteaa lausuntoaan, että sen luonnosvaiheen lausunnossa esitetyt seikat on edelleen huomioitu vaihemaakuntakaavassa.

Pälkäneen kunta pitää hyvänä vaihemaakuntakaavan yleismääräyksiin tehtyä lisäystä, jonka mukaan työpaikka-alueilla sekä keskusta- ja taajamatoimintojen alueella alueiden suunnittelussa ja rakentamisessa on pyrittävä edistämään paikallista energiaomavaraisuutta ja otettava huomioon kestävä sopeutuminen ilmastonmuutokseen.

Pälkäneen kunta pitää hyvänä myös yleismääräyksen lisäystä, jonka mukaan työpaikka-alueiden suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota luonnon monimuotoisuuden yhteensovittamiseen.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Pälkäneen kunnanhallitus toistaa aiemmin toteamansa, eli Laipanmaan alue ei ole kunnan mielestä luonto- ja maisema-arvojen puolesta sopiva alue tuulivoiman rakentamiselle. Laipanmaa on keskeinen ja poikkeuksellinenkin erämaa-alue Pälkäneen ja Kangasalan alueilla. Laipanmaan luonto-, maisema- ja virkistysarvot ovat tärkeitä kuntalaisille ja Sappeen alueella matkaileville. Tuulivoimaa tulee

keskittää Pirkanmaalla alueille, joilla sillä ei ole niin merkittävää vaikutusta alueen käyttäjille ja alueen arvoille.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on kestävän energiatuotannon edistämisen rinnalla vaalia ja lisätä luonnon monimuotoisuutta. Kaavan suunnitteluperiaatteiden mukaisesti ekosysteemipalvelujen kannalta merkittävillä alueille (MK), luonnon monimuotoisuuden tai siivihierluonnon monimuotoisuuden alueille ei osoiteta tuulienergiatuotannon alueita.

2.16 Ruoveden kunta

Kooste Ruoveden kunnan lausunnosta:

Ruoveden kunta esitti luonnoksesta antamassa lausunnossaan huolen kantatien 66 varren puutteellisesta pohjavesien suojelusta. Ruoveden kunta esittää, että pohjavesien suojeluun kiinnitetään määräysteksteissä huomiota ja turvataan suojelun siirtyvän eri sidosryhmien kautta yksityiskohtaisempaan suunnitteluun.

Vastine: Pohjavesialueen suunnittelumääräystä on täsmennetty luonnosvaiheessa saatujen lausuntojen perusteella. Lisäksi kaavaselostukseen on lisätty määräystä konkretisoivaa tekstiä mm. tieliikenteen riskeistä pohjavedelle. Maakuntakaava on MRL 32 §:n mukaisesti otettava huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Ruoveden kunta pitää luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden esityksiä Ruoveden osalta perusteltuina ja toteaa, että ne edustavat hyvin luontoarvoiltaan maakunnallisia luontokokonaisuuksia. Kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisyöhykkeellä pyritään tukemaan Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistojen kytkeytyvyyttä. Lisäksi merkintä tuo esiin Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistojen merkitystä ja tunnettuutta.

Ruoveden kunta pitää oikeansuuntaisena hajautetun ja paikallisen energiantuotannon infrastruktuurin, mm. siirtoverkoston kehittämistä, luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriympäristön arvoja unohtamatta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Ruoveden kunnan näkemyksen mukaan Murskemäen teollisuusalueen yhteyteen esitetty maaseutuelinkeinojen kehittämisen kohdealueen suunnittelussa voidaan varautua uusiutuvan energiantuotannon kehittämiseen ja sitä kautta antaa mahdollisuus viedä Ruoveden kuntaa kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua logistisesti merkittävien liikenneväylien risteyskohdassa. Ruoveden kunta esittää, että Murskemäen sijaan käytettäisiin nimenä Ruhalan teollisuusaluetta.

Vastine: Myös Pirkanmaan liitto on kiinnittänyt huomiota kyseisen alueen nimeämisen ongelmaan. Kehittämisen kohdealueen nimi muutetaan paremmin kuvaavaksi, ettei synny epäselvyyttä, mitä tarkoitetaan.

2.17 Sastamalan kaupunki

Sastamalan kaupungilla ei ole huomautettavaa Pirkanmaan Elonkirjo ja energia vaihemaakuntakaavasta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.18 Tampereen kaupunki

Kooste Tampereen kaupungin lausunnosta:

Tampereen kaupunki kiittää kaavan luonnosvaiheessa annetun palautteen huomioimisesta kaavaehdotuksen valmistelussa. Vaihemaakuntakaava palvelee Tampereen näkökulmasta hyvin tavoitettavuudesta maankäytön kokonaisprosessista. Tampere laatii parhaillaan vaiheyleiskaavaa kantakaupungin alueelle, jossa käsitellään osittain samoja teemoja vaihemaakuntakaavatyön kanssa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Kaavaselostuksen mukaan Pirkanmaan maakunnan ekologisen verkoston toimivuus ja luonnon ydinalueiden välinen kytkeytyvyys katsotaan toteutuvan Pirkanmaan maakuntakaava 2040 osoitettujen ekologista verkostoa koskevien merkintöjen lisäksi myös maakuntakaavassa osoitettujen maaseutualueiden välityksellä. Ekologinen verkosto on kokonaisuus maakunnan alueella, mikä Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan tulisi esittää kaavakartalla mahdollisimman selkeänä. Maakuntakaava on toistaiseksi ainoa väline ylikunnallisten ekologisten verkostojen ylläpitämisen ja kehittämisen ohjaamiseen.

Vastine: Voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 ja valmisteilla olevassa vaihemaakuntakaavassa maakunnallisen ekologisen verkosto katsotaan toteutuvan viherrakennetta koskevien kaavamerkintöjen sekä myös esimerkiksi maaseutualueiden välityksellä. Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 on osoitettu viheryhteysmerkinnällä taajamien sisäisiä virkistysmahdollisuuksien ja ekologisen verkon kytkeytyvyyden kannalta tärkeitä yhteyksiä, jotka tulee säilyttää tai joita tulee kehittää viherverkoston kytkeytyvyyden turvaamiseksi.

Vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa on pyritty eri tavoin täsmentämään voimassa olevien ja valmisteilla olevien kaavamerkintöjen muodostamaa maakunnallisen viherverkoston kokonaisuutta. Vaihemaakuntakaavan selostuksen liitekartalla 1 esitetään eri kaavamerkinnöistä muodostuva kokonaisuus, minkä lisäksi kaavaselostuksessa on pyritty tarkentamaan eri kaavamerkintöjen merkitystä ja vaikutusta viherverkoston kokonaisuudelle. Lisäksi vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa on voimassa olevista ja valmisteilla olevista kaavamerkinnöistä esitetty epävirallinen yhdistelmäkaava, joka on toteutettu myös karttapalveluna.

Vaihemaakuntakaavaan on lisätty yleismääräys: *Ekologiseen kytkeytyvyyteen ja virkistysverkoston jatkuvuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota kuntien rajoilla.* Yleismääräys ja ehdotuksen

aineistoon lisätty liitekartta voimassa olevan maakuntakaavan ja vaihekaavan viherverkostoa koskevista kaavamerkinnöistä ovat hyviä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Vaihemaakuntakaavan ehdotukseen on lisätty liitekartta ekologisen verkoston kohdista, joilla valta-ten tai rautateiden estevaikutusta tulee vähentää. Kartta on erittäin hyvä lisä aineistoon, mutta silti jää epävarmaksi tuleeko asia riittävällä tavalla huomioitua tarkemmassa suunnittelussa.

Vastine: Estevaikutuksen vähentäminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen teemoina ovat aina mukana väylänpidon ja väylähankkeiden suunnittelussa. Myös Pirkanmaan liitto pitää osaltaan asiaa esillä uusien väylien suunnitteluprosesseissa. Väylien estevaikutuksen osalta tiettyjen pistemäisten kohteiden tunnistaminen edellyttää yksityiskohtaista suunnittelua huomioiden esimerkiksi maastonmuodot, johon ei ole mahdollisuutta maakuntakaavan tarkkuustasolla. Yksityiskohtaisemman suunnittelun rooli onkin tässä teemassa erityisen tärkeä.

Tampereen kaupunki näkisi hyvänä, että taajama-alueita koskevat luonnon monimuotoisuutta ja ekologista verkostoa koskevat tavoitteet koskisivat yhteismitallisesti myös maaseutualueita, joihin maakuntakaavan ekologinen verkosto suurelta osin nojautuu.

Vastine: Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävimmät laajat aluekokonaisuudet on osoitettu yhdyskuntarakenteen ulkopuolelle. On tärkeää tunnistaa, miten ja mihin suunnitteluun maakuntakaavan ohjauksella vaikutetaan. Taajama-alueilla edetään tyypillisesti yksityiskohtaisempaan suunnitteluun niin kuntien kaavojen kuin aktiivisen luvittamisen kautta. Sen sijaan taajama-alueiden ulkopuolella ekologisen verkoston muutokset ovat luonteeltaan hyvin erilaisia. Liitto pitää aihetta tärkeänä, mutta tällä hetkellä riittävää tietoa ekologisen verkoston laajempaan osoittamiseen rakenteen ulkopuolisella alueella ei ole saatavissa.

Luonnon monimuotoisuuden ja ekologisten yhteyksien turvaamiseen liittyvät epävarmuudet suhteessa pääkäyttötarkoitukseen tulisi huomioida vaikutustenarviossa selväsanaisemmin.

Vastine: Asiaa on kuvattu vaikutusten arvioinnissa ja tuotu esiin myös ristiriita maaseutualueiden kehittämisen turvaamisen sekä luonnon monimuotoisuuden edistämisen välillä.

Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan kaavan yleismääräyksissä tulisi aurinkoenergian sijoittelun yhteydessä mainita myös hiilinielujen ja -varastojen huomiointi. Kaavamerkintöjen ja -määräysten sivulla kolme olevaan kappaleeseen tulisi lisätä tästä maininta esimerkiksi näin: *”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava mahdollisuus hyvien ja yhtenäisten peltoalueiden tuotanto-käyttöön. Maaseutua kehitettäessä on pyrittävä sovittamaan yhteen asuin ympäristön laatutavoitteet, hajautetun energiantuotannon tarpeet ja maaseutualueiden muiden elinkeinojen toimintaedellytykset. Aurinkoenergian tuotantoalueiden suunnittelussa on edellä mainittujen lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota kulttuuriympäristön, maiseman, virkistykseen ja luonnonarvojen sekä hiilinielujen ja -varastojen säilymiseen.”*

Vastine: Hiilinielujen ja -varastojen todentamisen tapa ei ole vielä vakiintunut suunnittelussa tai luvituksessa. Aurinkoenergiaa koskevaa yleismääräystä täydennetään.

Vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa esitetty vähittäiskaupan ohjauksen muutokset palvelevat hyvin Tampereen kaupungin aluekeskusten kehittämistä toiminnoiltaan monipuolisiksi keskuksiksi.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Tampereen kaupunki kannattaa kaupan tarkastelua laajempaa kokonaisuutena seuraavalla kokonaisuuskaavakierroksella. Kaupan murros, väestönkasvu kaupunkiseudulla, ostokäyttäytymisen muutokset, yhdyskuntarakenteen kehitys sekä tavoitteet kestävä liikunnan kehittämiseen perustelevat laajempaa kokonaistarkastelua.

Vastine: Kokonaisvaltainen maakunnallinen kaupan selvitys tehtäen seuraavan alue- ja yhdyskuntarakennetta koskevan kokonaisuuskaavatarkastelun yhteydessä, jolloin myös uudet kaupan kysymyksiin liittyvät kaavaratkaisut ovat mahdollisia.

2.19 Urjalan kunta

Urjalan kunta ei jättänyt lausuntoa kaavaehdotuksesta.

2.20 Valkeakosken kaupunki

Kooste Valkeakosken kaupungin lausunnosta:

Kaavaehdotus on edennyt Valkeakosken kaupungin kannalta hyvään suuntaan. Sekä luonnon monimuotoisuuden ydinalueen että siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen merkintöjen kuvauksiin tehdyt muutokset selkeyttävät niiden vaikutusta alueen jatkokehittämiseksi. Seikka-nimisen luonnon monimuotoisuuden ydinalueen merkinnän rajauksen poistaminen poisti ristiriidan merkinnän vaikutuksesta alueen kehittämisestä yleiskaavan mukaiseksi pientaloalueeksi.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.21 Vesilahden kunta

Kooste Vesilahden kunnan lausunnosta:

Vesilahden kunnan näkökulmasta on hyvä, että luonnosvaiheen vastineluettelossa on tuotu esiin Taajamatoimintojen aluevaraukseen vaikuttamismahdollisuus kokonaisuuskaavaa päivittäessä. Vesilahdentien eteläpuoliselle alueelle taajamarakenteen laajentaminen on oleellinen asia

kasvavalle kunnalle. Aluevarauksen laajuus muidenkin kunnan taajamien alueella vaikuttaa niiden kehittämismahdollisuuksiin.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Voimalinjan yhteystarve on erittäin tärkeä välillä Nokia Melo–eteläinen maakunnan raja. Yksityiskohtaisempi suunnittelu edellyttää kuitenkin voimalinjayhteyden toteuttamistavan, sijainnin ja ympäröivään maankäyttöön liittymisen tarkempaa tutkimista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää voimalinjojen yhteensovittamiseen alueen arkeologisten, luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen kanssa.

Vastine: Sähköverkon kehittämisen yleismääräys edellyttää, että kehittäminen ja uusien yhteyksien rakentaminen on tehtävä ympäristön kannalta mahdollisimman vähäisin vaikutuksin ensisijaisesti olemassa olevia ja yhteisiä johto- ja maastokäytäviä sekä pylväsrakenteita hyödyntäen. Lisäksi voimalinjan yhteystarpeita koskee suunnittelumääräys yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa toteuttamistavan, sijainnin ja ympäröivään maankäyttöön liittymisen tarkemmasta tutkimisesta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää voimalinjojen yhteensovittamiseen alueen arkeologisten, luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen kanssa.

Voimalinjojen tarkempi yhteensovittaminen muihin alueidenkäytön tarpeisiin toteutetaan mahdollisessa hankesuunnittelussa.

Kunta pitää hyvänä Kohdekortit luontoarvoja osoittavista kaavamerkinnöistä -luontoselvityksen esitystapaa, jossa kunkin kohteen rajauksen saa selville helposti ja tarkasti.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Kunta kiittää vaihemaakuntakaavan suunnittelijoita sen näkemysten huomioimisesta kaavanlaadintatyössä.

2.22 Virtain kaupunki

Kooste Virtain kaupungin lausunnosta:

Sinivierluonnonmonimuotoisuuden määräystekstiä on päivitetty ehdotusvaiheeseen ja kaupunki toteaa, että ”Taajamaluonteinen rakentaminen on mahdollista niillä alueilla, jotka todetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siihen soveltuviksi” on hyvä täsmennys. Joskin merkinnän suhteen olisi hyvä avata asiaa vielä yleisesti esim. lehtijutulla ja informoimalla kuntien lupaviranomaisia merkinnän vaikutuksesta, jotta virhetulkinnoilta vältyttäisiin.

Kaupunki toteaa myös, että yksityiskohtaisempi suunnittelu viranomaiskeskustelujen perusteella ei tarkoita tässä vain kaavoitusta, vaan myös poikkeamislupa/rakennuslupa ym. muita lupamenettelyitä.

Vastine: Esitetyt huomiot ovat tärkeitä ja oikeita. Kun vaihemaakuntakaava valmistuu, on varmasti tarpeen panostaa viestintään sen vaikutuksista kuntien suunnitteluun ja luvitukseen eri tasoilla.

Kaupunki toistaa luonnosvaiheessa esitetyn huomion siitä, että perinnebiotooppien ja maisemien säilymisen tavoite on hyvä. Tunnistettujen biotooppien ja maisemien suhteen kunta kuitenkin toivoo, että asiaan liittyvät tukiasiat ovat selvillä kaavan hyväksymiskäsittelyyn mennessä, jotta maanomistajille ei koidu kohtuutonta haittaa merkinnöistä, jotka mahdollisesti rajoittavat tai edellyttävät merkintöjen ylläpitämistä ja hoitamista maanomistajien omalla kustannuksella.

Kaavaan ei tule osoittaa merkintöjä, joiden välilliset vaikutukset ovat epämääräiset tulevaisuutta ajatellen. Mikäli asia jää epäselväksi, tulee kyseisen merkinnän kohdalle sijoittuviin maanomistajiin olla yhteydessä ja avata merkinnän vaikutus heille, jotta he ymmärtävät tarvittaessa kommentoida asiaa.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa osoitetut perinnebiotoopit ja arvokkaat maisema-alueet ovat valtakunnallisissa inventoinneissa arvokkaiksi tunnistettuja kohteita. Näiden arvo-ominaisuudet eivät ole riippuvaisia omistussuhteista. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita perinnebiotooppeja on priorisoitu tukiohjelmassa, joten maakuntakaavamerkintä toivottavasti edesauttaa tuen saamista.

Maakuntakaavan tasolla ei ole mahdollista kuulla tai tiedottaa kaikkia maanomistajia yksilökohtaisesti.

Kaupunki toistaa aiemmin lausumansa, että pohjavesien suojeluun ja puhtaan veden saannin turvaamiseen tulee kiinnittää jatkossa entistä enemmän huomiota. Huomionarvoista on, että kantatie 66 Orivedeltä Visuvedelle on pohjavesialuetta, mutta tienpitäjä ei ole ryhtynyt pengersuojustoimenpiteisiin onnettomuuksien varalle.

Pohjavesialueilla raskaan liikenteen reiteillä tulisi osoittaa vahva ”kehitysmerkintä” siihen, että pohjavesiensuojaukset hoidetaan kuntoon kohdilla, missä riski on ilmeinen ja jopa todennäköinen, eli vähintään vedenottamoiden välittömään läheisyyteen.

Vastine: Pohjavesialueen suunnittelumääräystä on täsmennetty luonnosvaiheessa saatujen lausuntojen perusteella. Lisäksi kaavaselostukseen on lisätty määräystä konkretisoivaa tekstiä mm. tieliikenteen riskeistä pohjavedelle. Maakuntakaava on MRL 32 §:n mukaisesti otettava huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaavassa osoitettavien tuulivoimala-alueiden vähimmäiskappalemäärän pudottaminen 8:aan on hyvä muutos, joskin määrä voisi olla pienempikin. Pienillä kunnilla ei välttämättä ole riittävästi tietoa ja taitoa tehdä kauaskantoisia päätöksiä tuulivoiman sijoittamisesta, joten maakuntakaavan ohjaus on keskeisessä asemassa tuulivoimapuistojen koon ja sijoittumisen ohjauksessa.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan valmistelun osalta on linjattu, että maakunnallisen mittakaavan tuulienergiatuotantona pidetään vähintään 8 voimalan kokonaisuuksia. On hyvä huomata,

että maakuntakaava vaikuttaa tuulienergiatuotannon mahdollisuuksiin myös tuulienergia-alueiden ulkopuolella; kaavassa osoitetaan lukuisia toimintoja, kehittämisen tavoitteita sekä yleismääräyksiä, jotka vaikuttavat hankesuunnittelun mahdollisuuksiin. Pirkanmaan liitto osallistuu maankäytön suunnittelun ohjaukseen myös pienemmissä hankkeissa.

Tavoite ja kehittämissuositus tutkia tuulivoima-alueiden yhteydessä muiden uusiutuvan energianhankkeiden toteuttaminen tai varastoinnin mahdollistaminen on kannatettava.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Maakuntakaavalla on yleispiirteinen esitystapa, mutta olisi suotavaa, että päivityksen alla olevat tuulivoima-alueet noudattaisivat mahdollisimman hyvin vireillä olevia hankerajauksia, koska esimerkiksi rakentamisrajoitukset eivät ole voimassa alueilla, joita ei ole maakuntakaavassa osoitettu. Vireillä olevat hankkeet perustuvat pääsääntöisesti Pirkanmaan liiton tekniseen sijaintiselvitykseen 2021.

Vastine: Tuulienergiahankkeiden hankealueet kattavat tyypillisesti runsaasti myös muita maa-alueita kuin varsinaisen tuulivoimatuotannon tarvitsemia alueita. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset meluvyöhykkeet, sähkönsiirron tarpeisiin varatut alueet sekä muu tarvittava infrastruktuuri. Liiton teettämän sijaintiselvityksen tarkoituksena on ollut tunnistaa alueet, joille voimaloita voitaisiin sijoittaa. Koska selvitys kattaa koko maakunnan alueen ja perustuu suhteellisen yleispiirteiseen paikkatietopohjaiseen kriteeristöön, siinä ei ole ollut mahdollisuutta tutkia tarkemmin voimaloille soveltuvia maastonkohtia tai ennakoita mahdollista voimalakokoa. Näin ollen ei myöskään voida ennakoita esimerkiksi tarvittavien melu- ja välkevyöhykkeiden laajuutta. Kuntien on omassa toiminnassaan tarpeen huomioida potentiaalisten alueiden ympäristö laajemminkin muun hankesuunnittelun edetessä.

Turvetuotannon osalta tulee turvata alueiden mahdollinen käyttö jatkossa myös huoltovarmuustekijät huomioiden.

Vastine: Turvetuotannon edellytykset arvioidaan ympäristönsuojelulain mukaisessa lupamennettelyssä. Vaihemaakuntakaavassa turvealueiden suunnittelun lähtökohtana on, että nykyisen ja ennustettavan toiminnan mittaluokka ei enää edellytä tuotannon ohjaamista maakuntakaavoituksella. Vaihemaakuntakaavassa tehtävien muutosten myötä tästä sijainninhajauksesta luovutaan. Vaihemaakuntakaavassa osoitettavilla turvealueiden kehittämisen kohdealueilla tunnistetaan edelleen turvevarojen merkitys huoltovarmuudelle.

Aurinkoenergian suhteen Virtain kaupunki toistaa aiemman lausumansa, eli aurinkoenergian edistäminen kaavamerkintöjen sijaan yleismääräyksillä on oikea linjaus.

Jotta bio- ja kiertotalouden sekä luonnonvarojen kestävä käytön edistämisen tavoitteisiin päästään, logistiikkaverkon osoittaminen terminaaleineen on tärkeää.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Koska valtaosa uusiutuvan energian hankkeista kohdistuu pohjoiselle Pirkanmaalle kauemmas kaupunkikeskittymistä, tulisi muun muassa alueen sähköverkon vahvistamiseen ja maanomistajakorvausten riittävyteen kiinnittää erityistä huomiota. Verkon kehittämistä tulisi vahvasti tukea ja edistää maakunnan ja valtakunnan tasolla.

Vastine: Esimerkiksi Tampereen kaupunkiseudulla ja sen ympäristössä tuulienergian mahdollisuuksia rajoittavat vahvasti muun muassa asuin- ja lomarakentaminen, Tampere-Pirkkalan lentoliikenne, Puolustusvoimien tutkatoiminta, merkittävät ekologiset yhteydet sekä tärkeät lintualueet. Siksi potentiaali painottuu maakunnan reuna-alueille, joista toki löytyy osin samoja rajoitteita.

Pirkanmaan liitolla on hyvä keskusteluyhteys Fingridiin ja paikallisiin verkkotoimijoihin, ja verkon vahvistamisen tarpeet Pirkanmaalla huomioidaan sekä toimijoiden että maankäytön suunnitelmassa. Varsinaisesta verkkosuunnittelusta vastaavat verkon haltijat, mutta myös maakunnan liitto osallistuu prosessiin yhtenä viranomaistahona.

Vaihemaakuntakaava tuo aiempaa tarkempaa ohjausta myös sähköverkon kehittämiseen muun muassa yleismääräyksen kautta. Korvauksiin liittyviin kysymyksiin ei kuitenkaan suoraan maakuntakaavalla voida vaikuttaa.

Merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön alarajan nosto 4 000 m² on hyvä muutos.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Yleismääräyksen tulkinta rakentamattomista ranta-alueista ei ole ollut tasapuolinen tai oikeudenmukainen pienten ja isojen kuntien välillä, sillä isompien kuntien rannat ovat jo pääosin rakentuneet. Pienemmissä kunnissa on painetta asutuksen osoittamiselle taajamien yhteydessä oleville rannoille. Mikäli yleismääräystä tulkitaan edelleen yhtä ”väljästi” ja kuntien suhteen tasapuolisesti, voi merkintä olla hyväkin ohjaavana ajatuksena. Mikäli se tulee jatkossa tulkittavaksi tiukemmin, tulee siihen suhtautua kriittisesti.

Vastine: Yleismääräyksen mukaan ”Taajamien rakentamattomat ranta-alueet tulee säilyttää pääsääntöisesti rakentamattomina ja varata yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa yleiseen virkistyskäyttöön.” Määräyksellä tavoitellaan kaikkien kuntien taajama-alueiden viihtyisyyttä ja elinympäristön laatua, jota palvelee osaltaan ranta-alueiden yhteinen, virkistyspainotteinen käyttö. Määräys tukee myös niiden asuinalueiden houkuttelevuutta, jossa kaikkia korttelialueita ei voida osoittaa omarantaisina kiinteistöinä; lisäksi määräys mahdollistaa ranta-alueen osittaisen hyödyntämisen myös yksityiskäyttöön. Nämä tavoitteet huomioidaan maakuntakaavamääräyksen tulkinnassa ja kuntakaavojen ohjauksessa.

Suojelualueiden merkintöjä pitäisi selkeyttää; yksittäiset turkoosit neliöt ilman kirjaimia hukkuvat helposti taustakarttaan ja muihin merkintöihin.

Vastine: Merkintä on vastaava kuin voimassa olevassa Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040. Tässä kyseistä kaavaa täydentävässä vaihemaakuntakaavassa merkintä pidetään samana. Kaavakartan luettavuuteen kiinnitetään kuitenkin vielä erityistä huomiota.

Vaihemaakuntakaavan laadinnassa tulisi tutkia esimerkiksi mahdolliset paikat pumppuvoimaloiden sijoittamiselle säätövoiman näkökulmasta.

Vastine: Pirkanmaalla ei ole toistaiseksi selvitetty kattavasti pumppuvoimalaitosten hyödyntämistä. Laitoksen vaatima korkeusero voinee toteutua vain yksittäisissä kohteissa Pirkanmaalla. Esimerkiksi vanhojen kaivoskuilujen hyödyntäminen on noussut esiin yhtenä mahdollisuutena.

Pumppuvoimalaitokset osana säätövoimajärjestelmää eivät välttämättä vaadi maakuntatasoista alueidenkäytön ohjausta. Asiaan voidaan kuitenkin tarvittaessa palata tulevilla maakuntakaavoissa, mikäli tarvetta nähdään.

2.22.1 Virtain kaupunki, lupapalvelulautakunta

Myös Virtain kaupungin lupapalvelulautakunta antoi erillisen lausunnon. Kooste lupapalvelulautakunnan lausunnosta:

Virtain kaupungin lupapalvelulautakunta toteaa, että vaihemaakuntakaava toimii hyvin pohjana alueiden tarkemmalle suunnittelulle.

Lautakunta toteaa, että tuulivoimahankkeiden suunnittelussa on tärkeää, että hankealueet pysyvät pääsääntöisesti vaihemaakuntakaavassa esitettyjen aluerajausten mukaisina sekä hankkeiden tarkemmassa suunnittelussa otetaan yhteisvaikutukset huomioon myös sähköjakeluverkkojen suunnittelussa.

Vastine: Maakuntakaavassa osoitettavat tuulienergiatuotannon alueet täsmentyvät aina yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Vaihemaakuntakaavan alueet perustuvat lähtökohtaisesti sijaintiselvityksen tunnistamiin alueisiin, joille varsinaisia voimaloita voitaisiin sijoittaa. Koska selvitys kattaa koko maakunnan alueen ja se perustuu suhteellisen yleispiirteiseen paikkatietopohjaiseen kriteeristöön, siinä ei ole ollut mahdollisuutta tutkia tarkemmin voimaloille soveltuvia maastonkohtia tai ennakoida mahdollista voimalakokoa. Näin ollen ei myöskään voida ennakoida esimerkiksi tarvittavien melu- ja välkevyöhykkeiden laajuutta.

Vaihemaakuntakaavan yleismääräys edellyttää sähköverkon kehittämistä ja uusien yhteyksien rakentamista ympäristön kannalta mahdollisimman vähäisin vaikutuksin ensisijaisesti olemassa olevia ja yhteisiä johto- ja maastokäytäviä sekä pylväsrakenteita hyödyntäen.

Lisäksi lupapalvelulautakunta toteaa, että Virtain Vermassalon tuulivoimahankkeen eteläosan supistuminen rajautuen valtatiehen 23 on otettu kunnan toiveen mukaisesti huomioon.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

2.23 Ylöjärven kaupunki

Kooste Ylöjärven kaupungin lausunnosta:

Patakorven tuulivoima-alue on vaihemaakuntakaavassa huomioitu. Yhteistyötä tullaan jatkamaan osayleiskaavahankkeessa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Väylävirastolla on valmistelussa esiselvitys Ylöjärven raakapuukuormauspaikasta. Valmistelun yhteydessä on noussut esille, että Ahvenusjärven kohdan lisäksi voi olla myös toinen vaihtoehto hieman pohjoisempana Majajärven kohdalla. Maakuntakaavassa olisi hyvä huomioida edellä mainitut molemmat vaihtoehdot.

Vastine: Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä nykyisen Ylöjärven kuormauspaikan siirtoa, jotta keskustatoimintojen aluetta ja henkilöraide liikennettä voidaan kehittää tavoitteiden mukaisesti. Uuden sijaintivaihtoehdon osalta tarkennettua suunnittelutietoa odotetaan Väylävirastolta vielä kesäkuun aikana. Päivitetyn tiedon pohjalta osoitetaan Puuterminaali-merkintä sekä Ahvenusjärvelle että Majajärvelle.

Kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisvyöhykkeeksi merkinnän kehittämissuosituksessa on huomioitu kehittäminen laaja-alaisessa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

Ylöjärven kaupunki pitää luonnosvaiheen tapaan vaihemaakuntakaavan merkintöjä ja määräyksiä voimassa olevaa maakuntakaavaa täydentävänä ja perusteltuina. Kokonaisuutena asiakirjat ovat selkiytyneet. Uudet merkinnät perustuvat selvityksiin ja vireillä oleviin hankkeisiin.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

3 Ministeriöt

3.1 Puolustusministeriö

Kooste puolustusministeriön lausunnosta:

Kaavassa on otettu monilta osin huomioon Puolustusvoimien kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet Pirkanmaan maakunnan alueella.

Tuuli- ja aurinkovoiman mahdollisten maanpuolustukselle aiheutuvien haitallisten vaikutusten välttämiseksi ja maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi puolustusministeriö pitää tärkeänä, että kaavaehdotuksen merkintöjä ja määräyksiä sekä kaavaselistusta muutetaan Pääesikunnan lausunnon mukaisesti.

Vastine: Merkitään tiedoksi. Pääesikunnan lausuntoon annetaan vastine jäljempänä.

3.2 Ympäristöministeriö

Kooste ympäristöministeriön lausunnosta:

Ympäristöministeriö lausuu, että kaavaratkaisu edistää luonnon monimuotoisuutta ja arvokkaiden luontoarvojen huomioimista sekä vahvistaa ilmastonmuutokseen sopeutumista luonnonympäristöissä sekä rakennetuilla alueilla. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä tulee edistää luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä. Ympäristöministeriö pitää myönteisenä, että vaihemaakuntakaavassa huomioidaan voimassa olevia maakuntakaavoja monipuolisemmin luonnon monimuotoisuus nykyisiä kaava-merkintöjä täydentävillä määräyksillä sekä uusilla kaavamerkinnoilla.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Ympäristöministeriö pitää hyvänä arvokkaiden geologisten muodostumien sekä pohjavesien huomioimista kaavassa esitetyllä tavalla. Alueidenkäytön suunnittelulla on merkittävä rooli sekä geologisten muodostumien että pohjavesien turvaamisessa.

Ympäristöministeriö pitää hyvänä, että kaavassa osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden lisäksi perinnebiotooppikohteet sekä myös matkailun ja virkistyksen kohteet. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan on huolehdittava valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Ympäristöministeriö pitää tuulienergian ohjaamista vaihemaakuntakaavalla esitetyllä tavalla valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisena ratkaisuna. Tavoitteiden mukaan alueidenkäytössä tulee muun muassa varautua uusiutuvan energian tuotannon ja sen edellyttämien logististen ratkaisujen tarpeisiin. Tuulivoimalat sijoitetaan ensisijaisesti keskitetysti usean voimalan yksiköihin. Alueidenkäytössä on tarpeen varautua uusiutuvan energiatuotannon merkittävään lisäämiseen sekä tuulivoimapotentialin laajamittaiseen hyödyntämiseen.

Tuulivoimatuotannon lisääminen edellyttää tuulivoimarakentamisen sovittamista ympäröivään maankäyttöön ja haitallisten vaikutusten asianmukaista huomioon ottamista. Tämän vuoksi onkin hyvä ratkaisu, että kaavassa suunnitellaan samanaikaisesti tuulivoimaa elokirjon ja muun luonnon monimuotoisuus -teeman kanssa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Ympäristöministeriö lausuu, että kaavaehdotuksessa esitetyt tuulienergian aluekohtaiset suunnittelumääräykset ovat hyvä väline tarkentaa ohjausta silloin kun kyseessä ovat esimerkiksi herkäät luonto-, maisema tai kulttuuriympäristökohteet, joihin kohdistuvia vaikutuksia on erityisesti kyettävä hallitsemaan.

Tuulienergian tuotannon alueen suunnittelumääräyksen mukaan alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset erikoiskuljetusten vaatimiin liikenneväyliin ja -järjestelyihin. Määräyksen tavoite on hyvä. Ympäristöministeriö toteaa kuitenkin, että tuulienergiatuotannon alueeseen kuuluva määräys ei voi kohdistua alueen ulkopuolelle.

Vastine: Määräyksellä erikoiskuljetusten vaatimien liikenneväylien ja -järjestelyjen huomiointista tavoitellaan alueella tehtävän hankesuunnittelun kokonaisvaltaista arviointia ja toteuttamisedellytysten kartoittamista, eikä sitä ole tarkoitettu ohjaamaan alueen ulkopuolista maankäyttöä. Erikoiskuljetusten vaatimiin liikenneväyliin ja -järjestelyihin liittyvä suunnittelumääräys perustuu Pirkanmaan ELY-keskuksen vaihemaakuntakaavan luonnoksesta antamaan lausuntoon, jossa on muun muassa todettu, että etenkin tuulivoimaloiden alueiden suunnittelussa tulee riittävän aikaisessa vaiheessa toteuttaa niin kutsuttu saavutettavuusselvitys, mikä olisi hyvä tuoda esiin tuulienergiatuotannon alueiden kaavamääräyksessä.

Ympäristöministeriö pitää perusteltuna ratkaisuna valuma-aluemerkintöjen ja määräysten säilyttämistä ja ettei turvetuotantoalueita enää osoiteta vaihekaavassa sillä suo- ja turvemaiden merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ovat merkittäviä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Ympäristöministeriö pitää aurinkoenergian ohjaamista vaihemaakuntakaavalla valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisena ratkaisuna. Tavoitteiden mukaan alueidenkäytössä tulee muun muassa varautua uusiutuvan energian tuotannon ja sen edellyttämien logististen ratkaisujen tarpeisiin. Vaihemaakuntakaavan ratkaisu pyrkii edistämään aurinkoenergian tuotannon sijoittumista myös muun energiantuotannon yhteyteen. Muun muassa tuulienergiatuotannon alueen määräysten

mukaan suunnittelussa ja toteutuksessa on suositeltavaa tarkastella myös muun energiantuotannon ja energian varastoinnin mahdollisuudet.

Ympäristöministeriö pitää aurinkoenergian ohjaamista yleisellä suunnittelumääräyksellä perusteltuna ratkaisuna. Ympäristöministeriö ehdottaa, että yleistä määräystä täydennettäisiin vielä aurinkovoimaloiden vaikutusten huomioimisen osalta mahdollisiin vesistövaikutuksiin.

Vastine: Aurinkoenergiaan liittyvää yleismääräystä täydennetään vesistövaikutusten osalta.

Ympäristöministeriö katsoo, että kaavaehdotuksessa käytetyt vedyn ja bioenergian merkinnät ja jatkosuunnittelua ohjaavat suunnittelumääräykset soveltuvat maakuntakaavataso suunnittelulle. Ympäristöministeriö pitää vaihemaakuntakaavan määräyksiä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisina, joiden mukaan varaudutaan uusiutuvan energian tuotannon ja sen edellyttämien logististen ratkaisujen tarpeisiin.

Ympäristöministeriö pitää vaihemaakuntakaavan yleismääräystä olemassa olevien johtokäytävien hyödyntämisestä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisena ratkaisuna. Tavoitteiden mukaan voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä. On suositeltavaa, että energiahankkeiden liityntälinjojen toteuttamisessa hyödynnetään olemassa olevia tai samoja yhteisiä johtokäytäviä ja pylviä, jotta uutta johtoaukeaa tarvitaan mahdollisimman vähän.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Ympäristöministeriö pitää kaupan ohjaukseen liittyviä selvityksiä, vaikutusten arviointia sekä kaavan kaupan ohjauksen päivittämistä vastaamaan voimassa olevaa lakia hyvänä ratkaisuna.

Puolustusvoimien suojavyöhykkeet ja melualueet: Ympäristöministeriö pitää esitettyjä tarkistuksia tärkeinä sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisina, joiden mukaan muun muassa ehkäistään melusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja sekä otetaan huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen tarpeet.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Kaavaselostuksen mukaan suojavyöhykkeelle ei saa sijoittaa tiettyjä toimintoja, jos Puolustusvoimilta ei ole saatu erikseen myönteistä lausuntoa asiaan. Ympäristöministeriö tuo kuitenkin esiin, että pelkästään kaavaselostuksessa olevalla kirjauksella ei voida kieltää rakentamista vaan se tulisi käsitellä kaavamääräyksessä kuten kumottaviksi ehdotetuissa kahdessa suojavyöhykkeen määräyksessä on tehty. MRL 33 §:n mukaan pv:n tarkoituksiin osoitetulla alueella on voimassa rakentamista koskeva rajoitus. Rakentamisrajoituksen aluetta voidaan kaavassa erityisellä määräyksellä laajentaa tai supistaa.

Vastine: Suojavyöhyke -merkinnän tarkoituksena on osoittaa alueita, joiden käyttöä on mahdollisesti rajoitettava ja tämä on kirjattu merkinnän kuvaukseen. Merkintä ei kuitenkaan täysin kiellä rakentamista koko alueellaan. Suunnittelumääräyksen mukaan Puolustusvoimille on varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen, jotta tarve rajoittaa rakentamista voidaan

varmistaa. Alueen yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta ja kehittämisestä on mahdollista neuvotella Puolustusvoimien kanssa. Kaavaselostusta tarkennetaan tältä osin.

Ympäristöministeriö lausuu, että vaihemaakuntakaavan melualueen määrittäminen tulisi perustua äänialtistustason LCE sijasta vuosikeskiäänitasoon LRden. Asetuksen 903/2017 mukaan alueidenkäyttöä suunniteltaessa A-taajuuspainotettu ja impulssikorjattu vuosikeskiäänitaso LRden ei saa ylittää melulle altistuvalla alueella ulkomelun asetuksessa säädettyjä ohjearvoja alueen käyttötarkoituksen huomioiden. Vuosikeskiäänitaso LRden on laskennallinen suure, jolla arvioidaan ampuma- ja harjoitusalueen toiminasta syntyvä melu alttiissa kohteissa. Vaihekuntakaavassa melualueen määrittäminen perustuu äänialtistustasoon LCE, joka kuvaa toiminnanharjoittajaa velvoittavaa raja-arvoa, jota yksittäisen laukauksen tai räjähdysäänen äänitaso ei saa ylittää ja joka näin toteutuessa voisi johtaa ympäristölupamenettelyyn.

Vastine: Asiasta on jatkoneuvoteltu ympäristöministeriön ja puolustusvoimien asiantuntijoiden kanssa. Lakialan alueella (melualue 3) on kyseessä poikkeuksellinen tilanne, jossa toiminnan luonteen vuoksi toimenpideraja-arvo LCE tuottaa laajemman melualueen, kuin vuosikeskiäänitaso LRden. Tästä syystä poikkeuksellisesti nähdään tarpeellisenä varmistaa, ettei toimenpideraja-arvon alueelle sijoiteta melulle herkkää toimintaa. Kaavaselostukseen täydennetään selitys poikkeavasta melualueen määrittämisestä.

Ympäristöministeriö lausuu, että Natura-arvioinnin tarveharkinnan johtopäätösten huomioiminen kaavaratkaisussa on tärkeää. On hyvä, että vaihekaavan suunnittelumääräyksissä veloitetaan varmistettava, ettei Natura-alueen läheisyydessä suoritettavat toimenpiteet heikennä Natura 2000-luonnonarvoja ja että erityismääräyksessä on yksilöity Natura-alueet. Aivan kaikilta osin ei selviä, onko Natura-arvioinnin tarveharkinnan johtopäätökset huomioitu riittävästi.

Ympäristöministeriö myös kiinnittää huomiota Natura-arvioinnin siirtämiseen myöhempään vaiheeseen.

Tarveharkinnan perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että ei ole mahdollista sulkea objektiivisesti pois merkittäviä vaikutuksia eräiden alueiden suojeluperusteisiin. Esimerkiksi Siikanevan ja Vehkajärven osalta todetaan, että pitää myöhemmässä vaiheessa varmistaa, että ei aiheudu merkittäviä heikennyksiä. Tietojen puutteellisuus ilmenee myös Haukkanevan ja Joutsenjärven osalta lintuihin ja Seitsemisen osalta metsäpeuraan kohdistuvien vaikutusten osalta ja Hopeaharjunkorven osalta vesitapainovaikutusten osalta, sillä niitä edellytetään selvitetävän.

Ympäristöministeriö tuo lisäksi esiin, että yksityiskohtaisempaa suunnittelua ohjaavien määräysten ohella voi arvioinnin lopputulos edellyttää myös kaavassa osoitettujen rajausten tarkistamista.

Vastine: Asiasta on järjestetty työneuvottelu 17.6.2024. Sen lopputuloksena Natura-arvioinnin tarveharkintaraporttia tullaan päivittämään ja tarkentamaan.

Ympäristöministeriö katsoo, että vaihemaakuntakaavaa koskevassa ehdotuksessa on otettu asianmukaisella tavalla huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja muut ympäristöministeriön toimialaan liittyvät merkitykseltään valtakunnalliset asiat. Edellä lausunnossa esitetyt näkökohdat on

kuitenkin syytä ottaa huomioon kaavaehdotuksen viimeistelyssä, jotta kaavaratkaisu täyttäisi kaikilta osin maakuntakaavalle maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyt sisältövaatimukset.

Vastine: Merkitään tiedoksi. Asiakohtiin on vastattu yllä.

Ympäristöministeriö kiittää lisäksi lausuntopyyntöaineistoon sisältyvästä havainnollisesta karttapalvelusta, joka helpottaa ja selkeyttää merkintöjen tarkastelua.

4 Pirkanmaan ELY-keskus ja valtion virastot

4.1 Pirkanmaan ELY-keskus

Kooste Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnosta teemoittain:

ELY-keskus katsoo vaihemaakuntakaavan olevan siihen valituilla teemoilla hyvä väline edistää ja yhteensovittaa muun muassa Pirkanmaan energiastrategian, Luonnon monimuotoisuusohjelman ja Pirkanmaan hiilineutraali tiekartan 2030 tavoitteita siten, että nämä välittyvät myös kuntien maankäytön suunnitteluun.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

ELY-keskus katsoo, ettei vaikutusten arviointi vielä kuvaa riittävästi tehtyä kaavaratkaisua sen välillisten ja välittömien vaikutusten kannalta. Kaavaselostuksessa esitetystä vaikutusten arvioinnista tulisi erityisesti ilmetä kuinka vaihekaava muuttaa teemojen mukaista kokonaistilannetta Pirkanmaalla ja kuinka kaavalle asetettuja tavoitteita on edelleen mahdollista edistää.

Vaikutusten arvioinnissa on tarpeen kuvata ja tunnistaa, miten tehty kaavaratkaisu yhteensovittaa kaavan tavoitteena olevat energiaratkaisut ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen. Vaikutusten arvioinnissa on tarpeen tarkastella myös kaavan ohjausvaikutusta. Vaikutusten arvioinnin tulisi pohjautua kaavan merkittävien vaikutusten selvittämiseen ja niistä tehtäviin johtopäätöksiin. Teemojen tavoitteita ja kaavaratkaisun vaikutuksia on tarpeen jatkossa tarkastella yhdessä ja ristiin.

ELY-keskus korostaa, että vaihemaakuntakaavan merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset energiaomavaraisuuteen, huoltovarmuuteen, ilmastoon, talouteen sekä työllisyyteen on tarpeen arvioida kaavaselostuksessa riittävän kattavasti analysoiden.

Vastine: Kaavan kokonais- ja yhteisvaikutusten arviointi esitetään kaavaselostuksen liitteessä. Lisäksi kaavaselostuksessa käydään läpi merkintäkohtaista vaikutusten arviointia. Vaikutusten arvioinnin kokonaisuus muodostuu siis näistä kahdesta pääasiakirjasta sekä niitä tukevista teemakohtaisista lisäselvityksistä (kuten tuulienergian selvitykset ja kaupan ohjauksen vaikutukset). Vaihemaakuntakaavaa tullaan täydentämään kaavan julkista ehdotusvaihetta silmällä pitäen. Päivityksessä otetaan huomioon kaavaan tehdyt muutokset, valmistuneet selvitykset sekä tarvittavilta osin viranomaisehdotuksen lausunnot.

ELY-keskus katsoo, että kaavan aikaansaama lisäys maakunnan vihreään energiantuotantoon jää hahmottomatta, ja myös jatkossa tarpeellinen ohjausvaikutus muun kuin tuulienergian toteutukseen

jää puuttumaan. Energiantuotannon vaikutuksia jo valmiiksi negatiivisessa kehityksessä olevaan maakunnan hiilivarasto- ja nielutilanteeseen ei ole kaavaprosessissa arvioitu.

Vastine: Energiateeman osalta vaihemaakuntakaavan merkinnät keskittyvät tuulienergiatuotannon alueiden ja sähkönsiirtoverkon kehittämistarpeiden osoittamiseen. Muilta osin energiatuotannon suunnittelua ohjataan yleis- ja merkintäkohtaisten määräysten kautta; turvevarojen rooli huoltovarmuuden takaamisessa on tunnistettu turvealueiden kehittämisen kohdealueilla ja aurinkoenergiatuotantoa ohjataan yleismääräyksellä, joka edellyttää hyvien ja yhtenäisten peltoalueiden ruuantuotantokäytön turvaamista ja erityistä kulttuuriympäristön, maiseman, virkistys- ja luonnonarvojen säilymistä. Yhdyskuntarakenteen aluevarausmerkintöihin on sisällytetty määräyksiä paikallisen energiaomavaraisuuden ja hajautetun energiatuotannon ja varastoinnin edistämisestä.

Pirkanmaan liiton teettämä hiilinieluselitys julkaistaan kesäkuussa. Tämän yhteydessä on tuotettu erillinen raportti tuulienergiatuotannon alueiden ja sähkönsiirron hiilinieluvaikutuksesta. Kaavaselostusta ja vaikutustenarviointia täydennetään selvitysten pohjalta.

ILMASTO

Maakunnallisen viherrakenteen osoittamiselle ja turvaamiselle olisi kriittinen tarve uusiutuvan energian varsin mittavienkin hankkeiden lisääntyessä nopealla tahdilla. Viherrakenteen osoittamisen tarve maakuntakaavassa korostuu etenkin nyt valitussa ratkaisussa, missä energiantuotannon alueet jäävät pitkälti tarkasteltaviksi tarkemmassa suunnittelussa ja prosesseissa.

Vastine: Sekä voimassa olevassa Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 että vireillä olevassa vaihemaakuntakaavassa osoitetaan merkinnöillä luonnon monimuotoisuuden ydinalueita, siniviherrakenteen monimuotoisuuden ydinalueita, ekosysteemipalveluiden kannalta merkittäviä maa- ja metsätalousalueita, virkistysalueita ja suojelualueita, jotka muodostavat viherrakenteen rungon. Lisäksi vaihemaakuntakaavassa osoitetaan tuulienergiatuotantoon soveltuvat maakunnallisesti merkittävät alueet, jotka on huolellisesti yhteensovitettu edellä mainittujen merkintöjen kanssa. Paikallisesti merkittävien aluekokonaisuuksien ohjaaminen ei kuulu maakuntakaavalle.

Ilmastonmuutoksen sopeutumisen näkökulmaa ei ole tarkasteltu kokonaisuutena haavoittuvuustarkasteluin, vaan lisätty asiaa koskevia suosituksia kaavamääräyksiin. ELY-keskus pitää tehtyä ratkaisua valitettavana ja toteaa edelleen olevan tarvetta lähestyä kysymystä myös maakunnallisten ratkaisujen kautta.

Vastine: Voimassa olevassa Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 on otettu huomioon ilmaston muuttuminen monin tavoin. Kokonaiskaavaa täydentävän ja päivittävän vaihemaakuntakaavan suunnittelun yhteydessäkin ilmastonmuutoksen sopeutumisen näkökulma on ollut vahvasti mukana ja sen myötä Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 yhdyskuntarakenteen aluevarausmerkintöihin on lisätty uusia määräyksiä ilmastonmuutoksen sopeutumisen huomioon ottamisesta. Nämä lisäykset ovat statukseltaan määräyksiä, eivät suosituksia, kuten

lausunnossa mainitaan. Näiden määräysten myötä sopeutumisen näkökulma kattaa kaikkein merkittävimmät yhdyskuntarakenteen osa-alueet maakunnassa.

Lausunnossa esitetyn ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarkasteluun kokonaisuutena haa-voittuvuustarkasteluin on parhaat edellytykset tulevaisuudessa, kokonaisuusmaakuntakaavan laadinnan yhteydessä. Merkitään asia tiedoksi tulevia prosesseja silmällä pitäen.

LUONTO

ELY-keskus pitää tuulivoiman osalta kaavassa tehtyjä ja tekeillä olevia lajistospelvityksiä edistyksellisinä. Maakotka-arvioinnin avulla on pyritty minimoimaan lajiin kohdistuvat vaikutukset tuulienergian tuotannosta ja ELY-keskuksen mukaan vaikutukset lajiin on otettu asianmukaisesti huomioon alueiden suunnittelussa. Tuulivoiman vaikutustenarviointia hankaloittaa, ettei ehdotusvaiheen kaava-aineistoon ehtinyt valmistua susi- ja metsäpeuraselvitystä.

Vastine: Pirkanmaan liitto on pyrkinyt tuottamaan lajistovaikutuksiin liittyvät selvitykset siten, että nämä kaikki olisivat olleet saatavilla kaavaehdotuksen lausuntoaikana ja pahoittelee, että metsäpeura- ja susiselvityksen valmistuminen viivästyi tavoiteaikataulusta.

ELY-keskus pitää luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden tunnistamiseksi tehtyä taustatyötä kattavana ja laadukkaana. ELY-keskus pitää hyvänä, että luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden kanssa ei ole kaavaratkaisussa päällekkäisiä merkintöjä esimerkiksi uusiutuvan energian tuotantoalueiden kanssa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Kaavamerkinnässä tulisi ohjata, miten luonnon monimuotoisuusarvoja osoittava merkintä ja suositus tulisi käytännössä ottaa huomioon alueen maa- ja metsätaloudessa ja rakentamisessa. Täsmennykset lisääisivät ydinaluumerkinnän informaatioarvoa ja vahvistaisivat sen mahdollista ohjausvaikutusta.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan kaavaselostuksessa on esitetty luontotyyppiryhmittäin suosituksia esimerkiksi metsä- ja maatalousalueilla tehtävistä luonnon monimuotoisuutta edistävästä toimenpiteistä. Vaihemaakuntakaavan luonnon ydinaluumerkinnöillä ei ohjata näitä toimia tarkemmin, koska kyse on yleispiirteisistä kaavamerkintäalueista, joille soveltuvat luonnonhoitotoimet vaativat tarkentamista yksityiskohtaisemman suunnittelun tasolla.

Sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalue - kehittämissuosituksessa olisi hyvä tuoda esille valuma-alueelähtöinen vesistövaikutusten ehkäiseminen sekä kunnostustoimien edistäminen ja arvokaiden rantaluontotyyppien säilyminen.

Vastine: Erilaisia soveltuvia luonnonhoidon toimenpiteitä on esitelty luontotyyppiryhmittäin kaavaselostuksessa.

Vaihemaakuntakaavan ehdotuksen keskeisin puute on maakunnallisen viherrakenteen tarkastelun puuttuminen, jonka ELY-keskus on tuonut esiin myös luonnoksesta annetussa lausunnossa. Ekologisten yhteyksien puuttuminen kaavasta on huomioitu myös kaavan vaikutustenarvioinnissa.

Maakunnan tasolla olisi sekä ilmastonmuutokseen sopeutumisen että luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta ollut erittäin tärkeää tunnistaa keskeiset viheryhteydet ja heikosti kytkeytyneet alueet, joilla olisi tarvetta vahvistaa yhteyksiä.

Kaavaehdotukseen viherverkosto on hahmoteltu uusien ja olemassa olevien kaavamerkintöjen avulla, jotka selostuksen mukaan sisältävät erilaisia luontoalueita ja ekologisia yhteyksiä. Aineistosta ei kuitenkaan käy ilmi alueiden laatu tai merkitys verkoston kannalta. Kaavan suunnittelussa on tehty laaja ja arvokas pohjatyo luontokeskittymien tunnistamiseksi, jonka seuraava askel olisi ollut tunnistaa ydinalueiden kytkeytyneisyys maakunnan tasolla.

Vastine: Maakunnallinen viherrakenneselvitys tehtiin voimassa olevan maakuntakaavan 2040 laadinnan yhteydessä. Pirkanmaan ekologisen verkoston selvitykseen perustuen maakuntakaavassa osoitetaan kaavamerkintöjä selvityksessä tunnistetuille luonnon ydinalueille. Luonnon ydinaluemerkinnoista osaan sisältyy selvityksessä tunnistettuja ekologisia yhteyksiä. Vaihemaakuntakaavassa tätä kokonaisuutta täydennetään uusilla kaavamerkinnoilla uhanalaisien lajien ja luontotyyppien keskittymäalueista sekä monimuotoisuudelle tärkeitä metsäalueista.

Vaihemaakuntakaavan laadinnan yhteydessä on tarkasteltu kaavan taustaselvitysaineistojen perusteella myös voimassa olevia luontokohdemerkintöjä. Tarkastelu osoitti, että monien kaavamerkintöjen alueille sijoittuu myös uudempien selvitysaineistojen perusteella merkittäviä luontoarvoja.

Maakuntakaavassa ei osoiteta erillistä kaavamerkintää luonnon ydinalueiden välisille ekologisille yhteyksille. Ekologisen verkoston katsotaan toteutuvan viherrakennetta koskevien ja niitä tukevien kaavamerkintöjen välityksellä. Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 on osoitettu viheryhteyksimerkinnoilla taajamien sisäisiä virkistysmahdollisuuksien ja ekologisen verkon kytkeytyvyyden kannalta tärkeitä yhteyksiä, jotka tulee säilyttää tai joita tulee kehittää viherverkoston kytkeytyvyyden turvaamiseksi.

Kaavamerkintöjen ominaispiirteitä sekä merkitystä on tuotu esiin maakuntakaavan taustaselvityksissä sekä kaavaselostuksessa. Kovin yksityiskohtaisia kuvauksia ei alueista esitetä maakuntakaavatasolla.

Vastineessa kerrotaan, että vaihemaakuntakaavan valmistelussa voidaan tarvittaessa harkita uusien viheryhteystarve-merkintöjen osoittamista. Tämä olisi toivottavaa, sillä voimassa olevassa maakuntakaavassa esitetty viherverkosto on kovin katkonainen.

Vastine: Kaavaluonnosvaiheessa saadun palautteen perusteella on vaihemaakuntakaavan valmistelussa tarkistettu yhden viheryhteyksimerkinnojen tarve. Tämä tarkistus ei kuitenkaan johtanut varsinaiseen kaavamerkintään. Kaavaehdotusvaiheen valmistelussa päädyttiin siihen, että ekologisten yhteyksien sekä virkistysverkoston huomioon ottaminen yksityiskohtaisemman suunnittelun tasolla erityisesti kuntien raja-alueilla lisättiin yleismääräykseksi.

Maakuntakaava on kaavataso, jossa ekologisten yhteyksien tarkastelua voidaan tehdä tarpeeksi laajalla tasolla huomioiden sekä kuntien sisäiset ja väliset yhteydet sekä ylimaakunnalliset käytävät. Vaikka kaavakarttaan ei lisättäisikään ekologisia yhteyksiä kuvaavia merkintöjä, olisi käytävien tunnistaminen maakunnan tasolla olennainen tausta-aineisto kestävän maankäytön edistämiseksi, erityisesti laajoja alueita vaativien hankkeiden kuten uusiutuvan energian ja sähkönsiirron suunnittelussa.

Vastine: Pirkanmaan ekologisen verkoston selvityksessä tunnistettiin luonnonydinalueita sekä niiden välisiä ekologisia yhteyksiä. Selvitysraportti on saatavissa maakuntakaavan 2040 verkkosivustolta. Vaihemaakuntakaavan liitekartoilla on esitetty voimassa ja valmisteilla olevien kaavamerkintöjen muodostama kokonaisuus. Kaavaselostusta täydennetään taustaselvityksen osalta.

ELY-keskus pitää Natura-tarveharkintaa melko pintapuolisena erityisesti yhteisvaikutusten osalta, jotka tulisivat olla maakuntakaavassa vaikutusten arvioinnissa keskiössä. Lisäksi selvityksestä on hankala tulkita, minkä kaavavaiheen merkintöjen perusteella arviointi on tehty. ELY-keskuksen mukaan tarveharkintaa tulee tarkentaa erityisesti Joutsenjärven (FI0355009) Natura-alueen osalta. Merkittävästi heikentävät vaikutukset eivät ole ELY-keskuksen mukaan selvityksessä kuvattujen seikkojen perusteella poissuljettuja.

Vastine: Asiasta on järjestetty työneuvottelu 17.6. Sen lopputuloksena Natura-arvioinnin tarveharkintaraporttia tullaan päivittämään ja tarkentamaan.

MAISEMA-ALUEET

ELY-keskus katsoo maisema-alueiden merkintöjen muuttamisen vastaavan VAMA-päätöstä ja maisema-alueiden eriyttämisen kahdeksi eri merkinnäksi perustelluksi sekä kaavan luettavuutta ja selkeyttä parantavaksi muutokseksi. Maisema-alueiden päivittäminen myös Kuhmoisten kunnan alueella vaihekaavan yhteydessä on perusteltua. Kaavaehdotuksessa maisema-alueita koskevaa suunnittelumääräykseen tehdyt täydennykset ovat myös hyviä ja tarpeellisia täsmennyksiä arvoalueiden vaalimisen edistämisen kannalta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

POHJAVESI, VESISTÖT

ELY-keskus pitää esitettyä kaavamerkintää (pohjavesi) ja suunnittelumääräystä sekä kaavaselostusta sisällöltään asianmukaisena ja pohjavesialueisiin kohdistuvia suojelun tavoitteita tukevana.

Siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen merkintä on tarpeellinen lisäys Pirkanmaan maakuntakaavojen merkintöjen kokonaisuuteen, joka vahvistaa luonnonvesien parempaa huomioimista maankäytön suunnittelussa

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen kaavamerkinnän kuvauksesta ja kehittämissuosituksista ei käy ilmi veden laadun merkitys. Veden laatuun liittyvät itse vesistöissä sekä ranta-alueilla esiintyvä lajisto, joka on usein joko suoraan tai välillisesti riippuvainen veden laadusta ja siksi sen merkitystä tulisi korostaa. Merkinnän kuvaukseen tehty lisäys vahvistaa käsitystä siitä, rakentaminen ranta-alueille ja vesistöjen läheisyyteen halutaan turvata ja siihen on varmasti painetta. Tämänkin seikan vuoksi olisi tarpeen tuoda kaavamerkintään vastaavanlainen suositus kuin turvealueiden kehittämisen kohdealueen merkinnässä huomioida valtioneuvoston vahvistamat vesienhoitosuunnitelmat. Tämä osaltaan lisäisi merkinnän ymmärrettävyyttä ja toisi myös toivottua painoarvoa kehittää ja turvata näitä tärkeäksi todettuja ydinalueita.

Vastine: Veden laatu ei ole ollut varsinaisena lähtökohtana siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinaluumerkintöjen osoittamisessa. Kaavamerkinnät perustuvat vaihemaakuntakaavan taustaselvityksiin uhanalaisen lajiston ja luontotyyppien keskittymäalueista sekä monimuotoisuudelle merkittävistä metsäalueista.

Vesienhoidon merkitys ja huomioimisen tarve vesistövaikutuksilta herkillä alueilla on tunnistettu myös Pirkanmaan liitossa. Lisätään kaavamerkinnän kehittämissuosituksen suositus huomioida valtioneuvoston vesienhoitosuunnitelma.

Turvealueiden kehittämisen kohdealueen merkinnän kehittämissuosituksen tuotu lisäys luonnosvaiheesta ehdotukseen on erittäin kannatettava ja tuo vielä selvemmin esille merkinnän tavoitteen. Se on signaali siitä, että alueiden käytöstä halutaan kestävämpiä, luonnonmukaisempia ja ilmastonmuutoksen huomioivia. Vesienhoitosuunnitelmien huomiointi on erittäin tärkeä osa kehittämissuositusta, jolla mm. pyritään estämään haitalliset muutokset pintavesien laadussa, estäen vesien rehevöitymistä ja koko vesiekosysteemille haitallista tummumiskehitystä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

GEOLOGISET MUODOSTUMAT

Kokonaisuudessaan vaihekaavassa on hyvin huomioitu arvokkaat geologiset muodostumat ja myös niiden arvojen säilymistä on turvattu tarpeellisin kaavamerkinnöin ja -määräyksin. Myös geologisten arvokohteiden päivittäminen Kuhmoisten kunnan osalta vaihekaavan yhteydessä on perusteltua.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Maakuntakaavaa laadittaessa on maankäyttö- ja rakennuslain 28 § mukaisesti kiinnitettävä huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. ELY-keskus näkee, että kaava-aineistoon on tarpeen täydentää tietoa Pirkanmaalle tyyppillisistä vesistöille ja luonnon monimuotoisuudelle riskiä aiheuttavista geologisista ominaisuuksista. Eteläisellä Pirkanmaalla on korkeiden arseenipitoisuuksien ohella tunnistettu laaja vyöhyke, jossa ilmenee mustaliusketta.

Mustaliuske sisältää rikkiä ja rapautuu herkästi, mikäli pintavedet huuhtelevat kallioleikkauksia ja lohkaraita. Alueidenkäytön suunnittelussa tulisi pyrkiä mustaliuskealueilla välttämään sellaista käyttöä, joka altistaa kalliota tai moreenia rapautumiselle ja hapettumiselle.

Jatkossa on hyvä pohtia Pirkanmaan POSKI-raportin päivittämistä mustaliuskeen osalta. Pirkanmaan geologisiin ominaisuuksiin lukeutuu myös terveysriskiä aiheuttavaa radon- ja fluoridipitoisuutta, joiden huomioimista maakuntatasolla on niin ikään hyvä pohtia jatkossa. vaihemaakuntakaavan osalta on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kuitenkin oleellista käsitellä erityisesti arseenia ja mustaliusketta, sillä näillä on selkeä rooli elonkirjon kannalta.

Vastine: Täydennetään kaavaselostukseen tietoa Pirkanmaan geologisista olosuhteista. Lisätään vaihemaakuntakaavaan yleismääräys arseenista ja mustaliuskeesta.

Merkitään POSKI-hankkeen täydentämistä koskeva ehdotus tiedoksi tulevien vuosien työjärjestyksien suunnittelua silmällä pitäen.

ENERGIA

Tuulivoimatuotannolle soveltuvia alueita on kartoitettu mallintaen 300 metriä korkeita tuulivoimaloita. Peilattaessa tilannetta tällä hetkellä rakennettaviin tuulivoimaloihin vaikutusten arviointiin valitun korkeuden voidaan katsoa olevan riittävä. Vaihekaavan vaikutusten arviointia on kuitenkin tarpeen tarkentaa huomioiden tässä erityisesti valtakunnallisiin maisema-alueisiin (VAMA 2021) kohdistuvat vaikutukset.

Vastine: Tuulienergia-alueiden maisemavaikutusten arvioinnista järjestettiin erillinen työneuvottelu, jonka tulosten pohjalta maisemavaikutusten arviointia täydennetään.

Vedyn, aurinkoenergian ja bioenergian osalta selkeyttä sijoittelun ohjaukseen voisi saada lisäämällä kaavaselostukseen listauksen aluetyypeistä, jotka erityisesti soveltuvat tai eivät sovellu kyseisen tuotannon suunnitteluun. Myös potentiaalisten alueiden ja ehdottomien soveltumattomien alueiden tunnistaminen ohjaisi rakentamispainetta oikeaan suuntaan. Uusiutuvan energiantuotannon edistäminen voisi näkyä myös sijoittamiselle soveltuvina alueina tai vyöhykkeinä, jolloin kaavalla saavutettaisiin kattavampi ohjausvaikutus.

Jatkotyössä tulisi arvioida pystytäänkö hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita koskevalla yleismääräyksillä ohjaamaan aurinkoenergiatuotannon rakentamista riittävästi ja turvaamaan muun muassa peltoalueiden ja metsien säilyminen.

Vastine: Kaavaselostuksesta löytyy kuvauksia aluetyypeistä, jotka soveltuvat eri energiamuotojen suunnitteluun. Kuvauksia täydennetään tarpeelliselta osin. Peltoalueiden ja metsien nykytilassa säilyttäminen on maakuntakaavalla erittäin haastavaa, eikä se ole myöskään tavoiteltavaa. Yleismääräyksellä voidaan kuitenkin ohjata aurinkoenergian sijoittamisen perusteita. Ohjaamisen tarvetta tulee tarkastella uudelleen tulevissa kaavaprosesseissa.

Energiateeman vaikutusten arviointia tulisi täydentää myös metsäkatoon sekä hiilinieluihin ja -varastoihin liittyvien kysymysten osalta. Olisi tarpeen kiinnittää tarkempaa huomiota tuulienergia-alueiden aiheuttamiin vaikutuksiin metsäpoistumaan sekä ekologisten yhteyksien pirstoutumiseen. Myös on tarpeen huomioida vaikutuksia arvioitaessa, että turvetuotannosta poistuvien maa-alueiden muuttaminen puhtaasti energian tuotantoon ei ole ilmastovaikutusten osalta täysin ongelmaton.

Hiilinielujen ja hiilivarastojen osalta tarvittaisiin myös kokonaisarviota, millainen vaikutus energiasiirtymällä on kokonaisuutena.

Vastine: Pirkanmaan liiton teettämä hiilinieluselitys julkaistiin kesäkuussa 2024. Tämän yhteydessä on tuotettu erillinen raportti tuulienergiatuotannon alueiden ja sähkönsiirron hiilinieluvaikutuksesta. Kaavaselistusta ja vaikutustenarviointia täydennetään selvitysten pohjalta.

Kokonais- ja vaihemaakuntakaavassa tunnistetut luonnon monimuotoisuuden ydinalueet ja ekosysteemipalvelujen kannalta merkittävät alueet muodostavat suojelu- ja Natura-alueiden sekä virkistys-, retkeily- ja ulkoilualueiden kanssa maakunnallisen ekologisen verkoston. Maakuntakaavan suunnitteluperiaatteiden mukaisesti tuulienergiatuotannon alueita ei osoiteta em. ekologisen verkoston alueille.

Sähkönsiirtoverkon lisäksi tulisi arvioida tai vähintään huomioida energian mahdollinen tulevaisuuden varastointitarve ja vaadittava infrastruktuuri. Energiateollisuuden nopea kehittyminen vaatii joustovaraa kaavoitukselta, joten tarkkojen aluerajausten sijaan vaihemaakuntakaavassa voisi olla perusteltua osoittaa alueidenkäytön rajoituksia ja mahdollisuuksia muilla tavoin.

Vastine: Pirkanmaan liitto katsoo, että energian varastointiin liittyvät tarpeet ovat hankekohdaisen tarkemman suunnittelutason kysymyksiä, joihin otetaan maakuntakaavan näkökulmasta kantaa hankkeiden ollessa ajankohtaisia.

KAUPAN OHJAUS

ELY-keskus katsoo kaavaehdotuksessa esitetyn muutoksen vastaavan voimassa olevan maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksia, mutta korostaa edelleen myös tarvetta tarkastella jatkossa kaupan ohjausta ja palveluverkkoa kokonaisuutena. Kaupan sijoittumisella vaikutetaan alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, palveluiden saavutettavuuteen ja niin ikään liikkumistarpeeseen, kestävästi liikkumisen mahdollisuuksiin ja liikenneverkon tarpeisiin. Muutosten ympäristövaikutukset kohdistuvat yhdyskuntarakenteen ja liikenteen muutosten kautta myös energiankulutukseen ja ilmastoon.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Kaavan vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu kaupan suuryksiöitä koskevan alarajan noston mahdollistavan pienissä kunnissa kehityksen, jossa suuret myymälät kuten supermarketit ja laajan tavaravaliokeman myymälöiden (alle 4000 k-m²) saattavat sijoittua keskusta-alueen ulkopuolelle ja haja-asutusalueelle mm. liikenteellisesti houkutteleviin sijainteihin, mikä saattaa hajauttaa yhdyskuntarakennetta ja voi vaikuttaa haitallisesti keskustan vetovoimaan ja palveluiden saavutettavuuteen. Tämä korostaa jatkossa tarvetta ohjaukseen kuntatason kavasuunnittelussa. Tarve varmistaa edelleen tasapainoisen palveluverkon muodostuminen voisi edelleen ilmetä myös maakuntakaavalla annettavien suunnittelumääräysten yhteydessä.

Vastine: ”Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi: Kaupan määräysten muutokset” -raportissa (31.3.2023 /WSP) todetaan, että ”sijoituessaan keskustan ulkopuolelle

myymälä tai myymäläkeskittymä voi vaikuttaa haitallisesti keskustan vetovoimaan ja palvelujen saavuttavuuteen erityisesti vanhusten, liikuntarajoitteisten ja autottomien näkökulmasta. Vaikutukset kohdistuvat pääsääntöisesti lähimpään keskustaan, joka tyypillisesti on kunnan oma keskusta. Näin ollen merkittävimmät vaikutukset ovat yleensä paikallisia. Seudullisesti epätasapainoiseen palveluverkon kehittämiseen riski on selvästi vähäisempi, koska alle 4000 kerrosneliömetrin suuruinen myymälä tai myymäläkeskittymä ei ole niin vetovoimainen, että sillä olisi merkittäviä laaja-alaisia ja seudullisia vaikutuksia. Palveluiden saavutettavuuden näkökulmasta alarajan noston vaikutukset voivat olla myös positiivisia. Alarajan nousu voi helpottaa saamaan kuntaan sellaista kaupan tarjontaa, mitä ei kunnassa tällä hetkellä ole. Näin ollen asiointisiirtymät kauempana sijaitsevaan monipuolisempaan keskukseen vähenevät. Merkitykseltään seudullisen alarajan nosto mahdollistaa myös nykyisille toimijoille entistä paremmin toiminnan kehittymisen, tarjonnan laajentamisen ja vetovoiman kasvattamisen. Sen arvioidaan myös edistävän toimivan kilpailun kehittymistä lisäämällä uusien toimijoiden alalle tulon mahdollisuuksia. Vaihemaakuntakaavassa tehtävien muutosten myötä alle 4000 kerrosneliömetrin suuruisten myymälöiden sijoittumisen ohjaus tapahtuu jatkossa kuntatasolla, jolloin yleiskaava- ja/tai asemakaavatasolla tulee arvioida sijoittumisen vaikutuksia kunnan palveluverkkoon ja keskustaan. Tämä tuo kunnille nykyistä enemmän ohjausvaltaa sekä vastuuta kaupan palveluverkon suunnitteluun, mikä myös lisää selvitysten laadintaa kuntatasolla.”

Koska vaikutukset ovat kuntakohtaisia, ei asiaa ole tarkoituksenmukaista ohjata maakuntakaavamääräyksillä.

Enimmäismitoituksen poistaminen keskusta-alueilta painottaa keskusta-alueita vähittäiskaupan suuryksiköiden sijaintipaikkana sekä ohjaa ja helpottaa kaupan sijoittumaan keskustoihin, mitä voidaan pitää myönteisenä tavoitteena. Kaavan vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu myös erityisesti keskustojen enimmäismitoituksen poistamisen voivan lisätä riskiä epätasapainoisen palveluverkon kehittymiselle. Tämä kehitys on nähty mahdolliseksi erityisesti Tampereen seudulla, jossa alakeskukset voivat muodostua selvästi suuremmaksi, kuin mitä tyypillinen alakeskuksen vaikutusalue edellyttäisi. Tästä näkökulmasta maakuntakaavan keskustatoimintojen aluetta koskevassa määräyksessä olisi tarpeen edelleen säilyttää velvoite yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ohjata seudullisen vähittäiskaupan sijoittumista siten, etteivät ne aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia muille keskusta-alueille tai seudun tasapuoliselle kehitykselle.

Vastine: ”Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi: Kaupan määräysten muutokset” -raportissa (31.3.2023 /WSP) todetaan, että ”Keskustamitoituksen poiston myötä kaupan palveluverkon ohjaus painottuu nykyistä vahvemmin kuntatasolle erityisesti Tampereen kaupungissa, jossa yleiskaavalla jatkossa ohjataan alakeskusten verkkoa ja mitoitusta sekä arvioidaan vaikutuksia mm. Tampereen keskustaan. Sen sijaan muissa kunnissa keskustojen kehittäminen ja vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen keskustoihin helpottuu, koska muiden keskustahankkeissa harvoin on kyse seudullisen mittakaavan hankkeesta ja selvitystarve enimmäismitoituksen osalta poistuu. Keskustojen enimmäismitoituksen poistaminen edistää maankäyttö- ja rakennuslain kaupan säännösten tavoitteita mm. keskustan ensisijaisuutta vähittäiskaupan sijaintipaikkana sekä palvelujen saavutettavuutta. On kuitenkin huomattava, ettei poisto automaattisesti tarkoita sitä, että keskustoihin sijoittuu vähittäiskaupan

suuryksiköitä tai että keskustat olisivat kaupan toimijoiden näkökulmasta ensisijaisia suurten myymälöiden sijaintipaikkoja maakunnassa. Haasteena on pikemmin saada riittävästi kauppaa keskustoihin ja löytää tiiviistä keskustarakenteesta sopivia sijaintipaikkoja vähittäiskaupan suuryksiköille. Tärkeää onkin se, että keskustoja ja niiden lähiympäristöjä edelleen kehitetään, jotta ne voivat säilyttää asemansa palveluverkossa.”

Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut edistää kaupan palvelujen sijoittumista keskusta-alueille poistamalla alueita koskeva enimmäismitoitus. Koska keskustamitoituksen poiston vaikutukset eivät pääsääntöisesti ole seudullisia ja koska palveluverkon ohjaus painottuu jatkossa kuntatasolle, ei ole tarkoituksenmukaista velvoittaa maakuntamääräyksillä uusiin keskusta-alueita koskeviin seudullisiin tarkasteluihin. Sen sijaan keskustatoimintojen alueiden ulkopuolelle sijoittuvien vähittäiskaupan suuryksiköiden suunnittelussa tulee edelleen mm. varmistaa, ettei niillä ole merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen (MRL 71 b§ mukaisesti). Lisäksi on tärkeää ottaa huomioon, että nyt laadittavalla vaihemaakuntakaavalla ei tehdä muutoksia maakuntakaavakartan Keskustatoimintojen aluevarausten sijainteihin, rajauksiin tai lukumäärään, ja että keskusta-alueiden merkinnät perustuvat Pirkanmaan palveluverkko 2040-selvityksen mukaiseen maakuntakaavan tavoitteelliseen keskusverkkoon.

ELINKEINOT

ELY-keskus pitää energiateemaa hyvänä ja ajankohtaisena maakuntakaavassa tarkasteltavana asiana energian toimitusvarmuuden ja sen kautta elinkeinoelämän toimintaedellytysten näkökulmasta.

Kaavaa on täydennetty luonnosvaiheen jälkeen biokaasua koskevien merkintöjen osalta. ELY-keskus näkee, että maakuntakaavassa jää kuitenkin vielä tavoittamatta osa energia-alan kentästä. Energiateemaan joudutaan todennäköisesti palaamaan vielä tulevissa maakuntakaavoissa energia-alan ja siihen liittyvän alueidenkäytön ohjauksen kehittyessä.

Vastine: Pirkanmaan liitto yhtyy näkemykseen ja toteaa, että energiamurroksen tässä vaiheessa ei maakuntakaavassa pystytä tarkastelemaan esimerkiksi vetytalouteen liittyvää infraa. Energiateeman kysymykset tulevat olemaan keskeisessä roolissa myös tulevissa maakuntakaavaprosesseissa.

Maaseutuelinkeinojen kohdealueen merkintää on päivitetty siten, että määräyksessä korostuu hajautettu energiantuotanto ja -siirtoverkosto sekä teollisuuden sivuvirtojen hyödyntäminen. ELY-keskus nosti aiemmassa lausunnossaan teollisuuden sivuvirrat esiin ja pitää hyvänä, että se on tuotu myös kaavamääräykseen.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Vaihemaakuntakaavassa on esitetty uusi maaseutuelinkeinojen kohdealueen merkintä Vesilahdelle. Tarkemmassa kaavoituksessa tulee tarkasteltavaksi kohdealueen sovittaminen valtakunnallisesti arvokkaaseen Vesilahden kulttuurimaisemaan sekä alueen liikennejärjestelyt. Toteutusedellytyksiä on

kuitenkin tarpeen arvioida myös vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa. Vastaava arviointitarve koskee myös yksittäisiä vaihemaakuntakaavan hankeperustaisesti nostettuja kohdemerkintöjä.

Vastine: Täydennetään vaikutusten arviointia tältä osin.

LIIKENNE

ELY-keskus katsoo, että vaihemaakuntakaavan merkinnät ja määräykset huomioivat riittävästi maantieverkon toimivuuden ja turvallisuuden edellytykset, mutta korostaa riittävien liikenneselvitysten laatimisen tarvetta yksityiskohtaisemman alueidenkäytön suunnittelun yhteydessä. Liikennevaikutuksia on arvioitava ja liikenneverkkoa suunniteltava eri hankkeiden yhteydessä koko liikennejärjestelmän toimivuuden ja turvallisuuden kannalta.

ELY-keskus nostaa esiin väylien estevaikutuksen vähentämisen haasteen, sillä väylien kehittämisessä ja tienpidossa tavoitteena on tämän lisäksi saavutettavuuden ja liikenneturvallisuuden parantaminen, mikä vaatii usein kompromisseja.

Vastine: Merkitään tiedoksi. Liitto tunnistaa yhteensovittamisen haasteet hyvin ja pyrkii omissa lausunnoissaan tukemaan yksityiskohtaisempaa suunnittelua näiden valintojen tekemisessä tietopohjaisesti.

4.2 Tukes

Kooste TUKESin lausunnosta:

Tukes muistuttaa, että kaavoituksessa ja rakentamisen ohjaamisessa huomioidaan olemassa olevat ja mahdollisesti suunnitelmissa olevat kemikaaleja käsittelevät ja varastoivat laitokset sekä laitosten mahdollisten onnettomuuksien vaikutukset.

Vastine: Tuulienergiatuotannon aluerajauksissa on otettu huomioon riittävä etäisyys herkkiin toimintoihin kiinteistörekisteritietoja hyödyntäen.

Lausunnossa on nostettu esille erilaisia näkökohtia liittyen kemikaalilaitosten ja -varastojen kaavoittamiseen. Mm. Tukes muistuttaa, että bio- ja kiertotalouskohteet (esim. biokaasun varastointi, kemikaalijätteiden käsittely) saattavat edellyttää Tukesin kemikaaliturvallisuuslupaa (390/2005). Tukes arvioi lupakäsittelyssään laitoksen sijoittamisen edellytykset huomioiden mahdollisten onnettomuuksien seuraukset ja ulottumisen laitosalueen ulkopuolelle.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Lähtökohtainen suojaetäisyys tuulivoimalasta kemikaaleja käsitteleviin ja varastoiiviin laitoksiin on 600 m. Jos etäisyys on lyhyempi, tulee tehdä selvitys tuulivoimalan turvallisesta sijoittamisesta. Arvioinnissa huomioitava mm. tornin kaatuminen, lapojen irtoaminen, jään kertyminen ja irtoaminen sekä tulipalo.

Vastine: Maakuntakaavalla ei oteta kantaa yksittäisten voimalapaikkojen sijaintiin. Näin yksityiskohtaisen vaikutusarvioinnin tekeminen kuuluu varsinaisen hankesuunnittelun ja osayleiskaavoituksen piiriin.

Aineisto sisälsi vaikutustenarvioinnin, mutta siinä ei oltu huomioitu laajamittaista kemikaalien käsittelyä ja varastointia harjoittavat yritykset. Tukesin näkemyksen mukaan kemikaalilaitokset olisi hyvä huomioida vaikutusarvioinnissa.

Vastine: Aineistoa täydennetään paikkatietotarkastelulla kemikaalilaitoksista. Kyseistä toimintaa tai sille erityisen herkkiä uusia kohteita ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ohjata tällä vaihe-maakuntakaavalla.

4.3 Väylävirasto

Kooste Väyläviraston lausunnosta:

Ylöjärven raakapuun kuormausalueen siirron sijaintiselvityksessä parhaaksi korvaavaksi sijainniksi nykyiselle raideterminalille arvioitiin Ahvenusjärvi. Pohjoisemman Majajärven vaihtoehdon toteutuskustannukset ovat todennäköisesti alhaisemmat ja toteuttamisen vaikutukset luontoon vähäisemmät verrattuna Natura-alueen läheisyydessä sijaitsevaan Ahvenusjärveen. Väylävirasto esittää, että kaavassa osoitetaan Ylöjärven puuterminalille kaksi keskenään vaihtoehtoista sijaintia: Ahvenusjärvi ja Majajärvi.

Vastine: Pirkanmaan liitto kiittää Väylävirastoa tästä huomiosta. Pohjoisempi Majajärven sijainti voidaan esityksen mukaisesti osoittaa eteläisemmän Ahvenusjärven sijainnin ohella vaihemaakuntakaavassa. Tarkentava suunnitteluaineisto saadaan Väylävirastolta. Lisätään Majajärvelle Puuterminali-merkintä ja tarkistetaan kaavaselostusta, jossa avataan myös merkintöjen keskinäinen vaihtoehtoisuus.

5 Maakuntien liitot

5.1 Etelä-Pohjanmaan liitto

Kooste Etelä-Pohjanmaan liiton lausunnosta:

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan teemoja ajankohtaisina ja kaavaehdotuksen aineistoja selkeinä. Vaihemaakuntakaavan kaavamerkinnät perustuvat ajankohtaisiin selvityksiin ja kattaviin vaikutusten arviointeihin.

Etelä-Pohjanmaan liitto kiittää hyvästä yhteistyöstä ekologisen verkoston ylimaakunnallisessa tarkastelussa. Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n viranomais ehdotuksessa mukana ollut viheryhteystarpeen merkintätyyppi on poistettu kaavasta. Sen sijaan kaavassa annetaan koko maakuntaa koskeva yleinen suunnittelumääräys liittyen ekologisten yhteyksien huomioimiseen.

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavaehdotuksessa osoitetaan luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita, joista kaksi rajautuu Pirkanmaan maakuntarajaan. Kaavaan on laadinnan aikana lisätty Pirjatannevan-Haukkanevan luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue alueen luontotarvot, laajat yhtenäiset metsä- ja suoalueet sekä ylimaakunnallinen ulottuvuus huomioiden. Pirkanmaan voimassa olevassa maakuntakaavassa on samalla kohdin maakuntarajaan ulottuva luonnon monimuotoisuuden ydinalue (Pirjatanneva-Silmäneva-Haukkanevan alue).

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavaehdotuksessa Kihniön ja Parkanon kuntarajoihin rajautuen osoitettava Liikajärven luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue ei jatku luonnon monimuotoisuuden ydinalueena Pirkanmaan puolella. Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa maakuntarajan läheisyyteen osoitetaan vastaavalla kohdalla mm. turvealueiden kehittämisen kohdealue ja Lylyharjun tuulienergiatuotannon alue.

Vastine: Pirkanmaan liitto tunnistaa maakuntien rajalla olevat yhteensovittamistarpeet energiantuotantoa sekä luonnon monimuotoisuutta osoittavien kaavamerkintöjen osalta. Pirkanmaalle Liikajärven eteläpuolelle osoitetaan Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 olevat ekosysteemipalvelujen kannalta merkittävä maa- ja metsätalousvaltainen alue ja luonnon monimuotoisuuden ydinalue sekä Natura- ja suojelualueita, jotka ovat osa maakunnallista ekologista verkostoa. Myös turvealueiden kehittämisen kohdealueella on suositeltavaa vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja hiilinieluja. Alue siis suurelta osin jatkuu maakuntarajan yli erilaisilla turvaavilla merkinnöillä.

Liikajärven eteläpuolisesta alueesta se osa-alue, jota ei jo koske Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 MK- ja luonnon monimuotoisuuden ydinalue- sekä Natura 2000-merkinnät, ei osoittautunut Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan taustaselvitysten perusteella erityisen merkittäväksi uhanalaisten lajien ja luontotyyppien sekä monimuotoisuudelle tärkeiden metsäalueiden perusteella.

Etelä-Pohjanmaan liitto kiinnittää huomiota Kirnunevan tuulienergiatuotannon alueeseen Virtain kunnan pohjoisosassa, Ähtärin kuntarajalla.

Etelä-Pohjanmaan liitto kantaa huolta Ähtärin reitin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen arvojen säilymisestä ja esittää harkittavaksi, voidaanko maakuntakaavassa ohjata tuulienergiatuotannon alueen yksityiskohtaisempaa suunnittelua siten, että se turvaisi maisema-alueen arvot.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan tuulienergiatuotannon alueita koskeva suunnittelumääräys edellyttää, että alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon erityisesti muun muassa vaikutukset maisemaan ja kulttuuriperintöön sekä tuulienergiatuotannon yhteisvaikutuksiin.

Maisemavaikutusarvioinnin mukaan Ähtärin reitin peltoaukeilta ja tämän järvien itä- ja etelärannoilta avautuu näkymiä kohti Kirnunevan tuulienergiatuotannon aluetta (osittainen näkyvyys noin puolet alueesta). Ranta-alueet on päivitysinventoinnissa (2014) kuvattu usein umpeenkasvaneina ja rantojen puustovyöhykkeet estävät näkymiä mahdollisille voimaloille. Pelloilta ja järviltä syntyy todennäköisesti osin pitkiäkin näkymiä Kirnunevan alueelle. Laaksoa ympäröivien metsien ja kumpuilevan maaston vuoksi voimaloiden näkyvyys on Ähtärinreitin osalta arvioitu osittaiseksi ja kohdistuvan pääasiallisesti ranta-alueille.

Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan vireillä olevien maakuntakaavojen kaasunsiirtoa koskevat suunnittelumääräykset ohjaavat samansuuntaisesti kaasunsiirron suunnittelua. Etelä-Pohjanmaan liitto on esittänyt Gasgridille vetylinjaston jatkamista Tampereelta pohjoiseen Etelä-Pohjanmaan halki yhdistyksen rannikkolinjaan. Etelä-Pohjanmaa toivoo yhteistyön jatkuvan asiassa Pirkanmaan kanssa.

Vastine: Merkitään tiedoksi. Myös Pirkanmaan liitto pitää maakuntien välistä yhteistyöstä keskeisten infrahankkeiden osalta erittäin tärkeänä ja on tehnyt vastaavan esityksen Gasgridille.

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa annetaan sähkönsiirtoon liittyvä yleismääräys, joka vastaa pääosin Etelä-Pohjanmaan vastaavaa määräystä. Etelä-Pohjanmaan suunnittelumääräystä on edelleen tarkistettu saadun palautteen perusteella ja määräykseen on lisätty mm. se, että ”energiantuotantoalueiden ja energian varastointialueiden suunnittelussa on ensisijaisesti selvitettävä mahdollisuus toteuttaa sähkönsiirto kokonaan tai osittain maakaapelein”.

Vastine: Sähkönsiirron kehittämistä koskevan määräyksen mukaan uusien yhteyksien rakentaminen on tehtävä ympäristön kannalta mahdollisimman vähäisin vaikutuksin. Tämän voidaan katsoa pitävän sisällään myös maakaapeloinnin.

Etelä-Pohjanmaan liitto kiittää Pirkanmaan liittoa sujuvasta yhteistyöstä. Maakuntakaavojen lähes samanaikainen valmistelu on tuonut kaavaprosesseihin monia etuja. Liitto toivoo, että yhteistyö jatkuu koko kaavaprosessien laadinnan ajan ja kaavojen toteuttamisvaiheessa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

5.2 Hämeen liitto

Kooste Hämeen liiton lausunnosta:

Pirkanmaan maakunta ja Kanta-Häme ovat rajanaapureita, minkä vuoksi jatkuva maakunnallinen yhteistyö ilmastoon, maankäytön ja liikenteen kysymyksissä on äärimmäisen tärkeää. Hämeen liitto korostaa pääradan ja valtatie 3 muodostaman käytävän merkitystä kestävästä asumisesta ja liikkumisesta näkökulmasta. Hämeen liitto pitää Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan viranomaisohjelmasta hyvänä, eikä sillä ole erityistä huomautettavaa asiassa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

5.3 Keski-Suomen liitto

Kooste Keski-Suomen liiton lausunnosta:

Maakuntien rajan tuntumassa on tärkeää, että osana maakuntakaavaprosessia tunnistetaan ja arvioidaan riittävällä tavalla hankkeiden yhteisvaikutukset. Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa osoitettu Kalliojärvenperän tuulienergiatuotannon alue (Virrat) sijoittuu noin 3 km etäisyydelle Lehmi-korven tv-alueesta. Metsomäen tuulienergiatuotannolle soveltuvan alueen osalta on hyvä jatkovalmistelussa huomioida alueen sijoittuminen lähelle Riiho-Moijaskylän maakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Pirkanmaan liiton teettämän maisemaselvityksen perusteella voimat näkyisivät erityisesti Keski-Suomen Riiho-Moijaskylän maisema-alueella melko laajasti Vaissinjärvellä ja sen ympärillä sijaitseville pelloille.

Vastine: Yhteisvaikutusten huomioimisesta määrätään tuulienergiatuotannon alueiden suunnittelumääräyksessä. Metsomäellä käynnissä olevassa hankkeessa selvitetään tarkemmin alueen toteuttamismahdollisuuksia maisemavaikutusten näkökulmasta.

Elonkirjo-teemaan liittyen on Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa onnistuneesti tunnistettu luonnon monimuotoisuuden ydinalueita. Alueita on esitetty mm. Kuhmoisten kunnan alueelle maakuntarajan tuntumaan.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

5.4 Päijät-Hämeen liitto

Kooste Päijät-Hämeen liiton lausunnosta:

Vaihemaakuntakaava on teemoiltaan ajankohtainen ja Pirkanmaan liiton edistyksellinen työ kaavan teemojen parissa näyttää suuntaa myös muille maakunnille.

Vaihemaakuntakaavassa osoitettavia tuulivoima-alueita ei sijoitu Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen maakuntien yhteisen rajan läheisyyteen. Päijät-Hämeen liitolla ei ole lausuttavaa Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan tuulivoima-alueisiin liittyen.

Aurinkoenergian osalta vaihemaakuntakaavan tavoitteena on edistää aurinkoenergian rakentamista sille soveltuvilla alueilla. Tavoitetta aurinkoenergian osalta edistetään yleismääräyksillä, mitä Päijät-Hämeen liitto pitää hyvänä ratkaisuna.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

5.5 Satakuntaliitto

Kooste Satakuntaliiton lausunnosta:

Satakunnassa on vireillä kaikki maankäyttömuodot kattavan Satakunnan maakuntakaavan 2050 laatiminen. Kaavan laatiminen on valmisteluvaiheessa. Satakuntaliitto pitää samaan aikaan vireillä olevia maakuntakaavaprosesseja hyvänä mahdollisuutena sovittaa yhteen ylimaakunnallisia alueidenkäyttötarpeita ja tehdä ylimaakunnallista yhteistyötä.

Satakuntaliiton näkemyksen mukaan Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan pääteemat ja niiden tavoitteet tukea luonnon monimuotoisuutta ja elokirjoa sekä vahvistaa edellytyksiä kestäväälle energiatuotannolle ovat hyvin valittuja ja teemojen käsittely rinnakkain tukee molempien tavoitteiden saavuttamista erityisesti ajantasaisten selvitysten ansiosta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Satakuntaliiton näkemyksen mukaan Pirkanmaan vaihemaakuntakaavatyössä on pääosin huomioitu monimuotoisuuden kannalta tärkeät luonnon ydinalueet ja siniviherluonnon ydinalueet. Ekologisen verkoston kytkeytymistä ydinalueisiin olisi ollut hyvä täydentää vaihemaakuntakaavan yhteydessä ylimaakunnallisten yhteyksien jatkuvuuden turvaamiseksi.

Ekologisen verkoston osalta erityistä huomiota tulee kiinnittää mm. Satakunnan ja Pirkanmaan maakuntien alueelle sijoittuvaan valtakunnallisesti merkittävään Suomenselän vyöhykkeeseen, jolla on merkitystä suurten petolintujen (mm. maakotka) ja kanalintujen elinympäristönä sekä Metsäpeura-LIFE-hankkeessa palautusistutettujen metsäpeurojen potentiaalisena elinalueena. Ekologisen verkoston osana tulisi näin huomioitua myös harvalukuisten lajien esiintymisalueita sekä karuimpia luontokohteita.

Vastine:

Maakunnallinen viherrakenneselvitys tehtiin voimassa olevan maakuntakaavan 2040 laadinnan yhteydessä. Pirkanmaan ekologisen verkoston selvitykseen perustuen maakuntakaavassa osoitetaan kaavamerkintöjä selvityksessä tunnistetuille luonnon ydinalueille. Vaihemaakuntakaavassa tätä kokonaisuutta täydennetään uusilla kaavamerkinnöillä uhanalaisten lajien ja

luontotyyppien keskittymäalueista sekä monimuotoisuudelle tärkeitä metsäalueista. Pirkanmaan kokonais- ja vaihemaakuntakaavassa maakunnallinen ekologinen verkosto katsotaan toteutuvan ekologista verkostoa ja viherrakennetta koskevien kaavamerkintöjen sekä myös esimerkiksi maaseutualueiden välityksellä.

Lisäksi vaihemaakuntakaavan laadinnassa on tehty erillisselvitykset liittyen maakotkaan ja metsäpeuraan kohdistuviin vaikutuksiin. Selvitysten tulokset otetaan huomioon kaavaratkaisussa.

Näkökulma harvalukuisten lajien esiintymisalueiden painottamisesta osana ekologista verkostoa on hyvä ja merkitään tiedoksi tulevia kaavatarkasteluja varten.

Satakuntaliitto nostaa esiin kaavan vaikutusten arvioinnin merkityksen vaihemaakuntakaavan suunnittelun tukena. Erityistä huomiota tulee kiinnittää kaavan ratkaisujen merkittävien yhteisvaikutusten tunnistamiseen myös ylimatekunnallisten vaikutusten osalta.

Vastine: Ylimatekunnallisia vaikutuksia on käsitelty vaikutusten arviointi -raportin kappaleessa 3.2. Arviointiraportti päivitetään julkista kaavaehdotusta varten. Satakuntaliiton lausunto huomioidaan tässä yhteydessä.

Satakuntaliitto esittää Pirkanmaan liitolle kiitokset kaavaprosessin kuluessa tehdystä yhteistyöstä.

6 Muut viranomaiset

6.1 Ilmatieteen laitos

Kooste Ilmatieteen laitoksen lausunnosta:

Aiemmassa lausunnossaan Ilmatieteen laitos nosti esiin, että maininta laitoksen käyttämistä etäisyyserajoista tuulivoima-alueiden osalta tulisi maininta mahdollisena rajoittavana tekijänä tuulivoimarakentamisessa. Tämä oli tallennettu palautteeseen, mutta itse dokumenteissa emme löytäneet siitä mainintaa.

Vastine: Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskevassa yleismääräyksessä todetaan, että muun muassa tutkajärjestelmien edellyttämät rajoitteet tulee varmistaa ja pyytää lausunnot asianomaisilta viranomaisilta. Täydennetään kaavaselostusta Ilmatieteen laitoksen käyttämien etäisyyserajojen osalta.

Ilmatieteen laitos voi antaa yksityiskohtaisemman lausunnon potentiaalisista tuulivoima-alueista laitoksen säätutkaverkoston kannalta, mikäli saa aineiston paikkatietotiedostona ja aluekortteina. Lähinnä tämä koskee tuulivoima-alueita noin 30 km säteellä Kankaanpään säätutkasta.

Vastine: Pirkanmaan liitto ottaa mielellään vastaan yksityiskohtaisempaa tietoa säätutkaverkoston mahdollisesti aiheuttamista rajoitteista tuulienergiatuotannon alueiden toteutukseen. Kankaanpään säätutkasta noin 30 kilometrin säteellä olevilla tuulienergiatuotannon alueilla on jo hankekehitys käynnissä.

Ilmatieteen laitos on lähettänyt Pirkanmaan liitolle tiedon Kankaanpään säätutkan sijainnista. Pirkanmaan liitto täydentää kaavaselostusta alueiden osalta, jotka sijoittuvat 30 kilometrin säteelle säätutkasta, ja joiden suunnittelussa ja toiminnassa tämä tulee ottaa huomioon.

6.2 Metsähallitus (lausunto osin salassa pidettävä)

Metsähallituksen lausunto sisältää salassa pidettäviä lajitietoja, minkä vuoksi alkuperäinen lausunto ei ole julkisesti saatavilla Pirkanmaan liiton diaarissa. Kooste Metsähallituksen lausunnosta:

Pirkanmaan maakuntaliiton tulisi huomioida hallitusohjelman ja EU:n RED III-direktiivin tavoitteet uusiutuvan energiatuotannon edistämiseksi maakuntakaavan laadinnassa.

Vastine: Vaihemmaakuntakaavalla edistetään hallitusohjelman sekä RED III -direktiivin tavoitteita muun muassa puhtaan sähköntuotannon lisäämiseksi.

Metsähallitus katsoo, että Natura-tarveharkinta on asianmukaisesti laadittu ja siinä esitetyt johtopäätökset sekä tarpeet erityisille kaavamääräyksille ovat pääosin perusteltuja.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Pirkanmaan pohjois- ja luoteisosiin Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan rajalle esitetään merkittävää tuulivoimatuotannon lisäystä, minkä vuoksi Metsähallitus pitää tärkeänä, että tuulivoiman vaikutuksia ehkäistään asianmukaisella tavalla jo maakuntakaavassa.

Vastine: Tuulienergiatuotannon alueiden suunnittelumääräys edellyttää alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa sekä toteutuksessa varmistumista siitä, ettei suuriin petolintuihin kohdistu merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää linnustoon kohdistuviin yhteisvaikutuksiin.

Erillisten lajiselvitysten tulokset otetaan huomioon kaavaratkaisussa.

Metsähallitus huomauttaa, että liiton hyödyntämä ympäristöministeriön maakotkaselvitys keskittyy törmäysriskien yhteisvaikutuksiin. Riskejä sekä reviirin laatua alentavia vaikutuksia aiheutuu myös muusta infrasta sekä ihmisten toiminnasta ja myös saaliseläinten elinympäristömuutoksista. Nämä lisäävät ns. varovaisuusperiaatteen mukaisen suunnittelun tärkeyttä. Pirkanmaa sijoittuu lajin levineisyysalueen reunalle, missä tavoitteena on esiintymisalueen laajentaminen entisille asuinsijoille. Tämä on tärkeää lajin suotuisan suojelun tason saavuttamiselle ja uhanalaisuuden poistumiselle tulevaisuudessa.

Vastine: Maakuntakaavan ollessa yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, tuulienergia-alueiden infran ja muun toiminnan vaikutuksia on tarkoituksenmukaista selvittää yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Pirkanmaan liitto haluaa tuoda esille, että valtaosalla maakotkareviireille sijoittuvista tuulienergia-alueista on jo hankekehitys sekä tarkemmat voimalasijainteihin perustuvat arvioinnit käynnissä. Pirkanmaan ELY-keskuksen mukaan vaikutukset maakotkaan on otettu asianmukaisesti huomioon alueiden suunnittelussa.

Metsähallitus huomauttaa, että tuulivoima-alueisiin rajautuu edelleen joitakin maakotkan kannalta riskialttiita voimalapaikkoja. Metsähallitus katsoo, että erityisesti tiettyjen tuulienergia-alueiden rajoja ja vaikutusten arviointia olisi perusteltua tarkentaa merkittävien yhteisvaikutusten vähentämiseksi. Näillä alueilla olisi perusteltua mallintaa myös yksityiskohtaisemmat törmäysriskit.

Vastine: Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma eikä siinä oteta kantaa yksittäisten voimaloiden sijainteihin. Lähtökohtaisesti mallintaminen ei ole mahdollista maakuntakaavan suunnittelutarkkuudella. Alueilla on jo pääosin hankekehitys käynnissä ja myös maakotkaan kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan tarkemmin hankkeiden YVA-prosesseissa. Pirkanmaan liitto ottaa YVAa ja osayleiskaavoja koskevissa lausunnoissaan kantaa voimaloiden yksityiskohtaisempien sijaintien toteuttamismahdollisuuksista maakotkavaikutusten näkökulmasta.

Metsähallitus katsoo, että Mäntykankaan alueen osalta vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida myös Etelä-Pohjanmaan puolelle suunnitellut voimalat. Mikäli alueelle ei ole mahdollista toteuttaa seudullisesti merkittävää tuulivoimahanketta, tulee alue poistaa maakuntakaavasta.

Vastine: Mäntykankaan tuulienergiatuotannon alue linkittyy jo olemassa olevaan ja suunniteltuun tuulivoimatuotantoon maakuntarajan läheisyydessä ja sen ylittäen. Koska eri maakuntien alueelle sijoittuvat osa-alueet muodostavat yhdessä maakuntakaavan ohjausta edellyttävän hankekokonaisuuden, on nähty hyväksi osoittaa myös Pirkanmaan puolelle sijoittuva hankeosa maakuntakaavassa. Pirkanmaan puolelle sijoittuva alue ei kuitenkaan yksinään ylitä seudullisesti merkittävän hankkeen rajaa. Kaikkiin tuulienergiatuotannon alueisiin liittyy jatkosuunnittelun tarvetta ja on mahdollista, että niissä ei lopulta voida toteuttaa maakuntakaavan mitta-kaavaista tuulienergian tuotantoa. Tämä voidaan kuitenkin ratkoa vasta yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Kangaslammit on uusi tv-alue eikä sitä ole tarkasteltu ympäristöministeriön maakotkaselvityksessä. Vaikka alue ei näyttäisi sijoittuvan kotkan kannalta erityisen riskialttiille paikalle, voi olla, että yhteisvaikutusten vuoksi on tarvetta pienentää Takakangas-Pihlajanharjun voimala-aluetta esimerkiksi hanketta koskevan osayleiskaavaehdotuksen rajauksen mukaisesti.

Vastine: Takakangas-Pihlajajarjun tuulivoimaosayleiskaava on hyväksytty Parkanon kaupunginvaltuustossa 26.02.2024. Eroavaisuus maakuntakaavan ja hyväksytyyn osayleiskaavan välillä on vähäinen. Näin ollen vaihemaakuntakaavassa osoitettavan alueen tarkistamiselle ei nähdä tarvetta.

Metsähallitus pitää tärkeänä, että maakotkareviirien läheisyyteen sijoittuvien tuulivoima-aluevaraus-ten kaavamääräyksiin sisällytetään velvoite lajin huomioimiseksi sekä seudullisten että pienempien hankkeiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Vastine: Tuulienergiatuotannon alueiden suunnittelumääräys edellyttää, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa sekä toteutuksessa varmistetaan, ettei suuriin petolintuihin kohdistu merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää linnustoon kohdistuviin yhteisvaikutuksiin.

Merkintäkohtaisella suunnittelumääräyksellä ei voida ohjata alueiden ulkopuolista maankäyttöä, mutta tuulienergiasuunnittelua ohjaavaa yleismääräystä voidaan tarkistaa suuriin päiväpetolintuihin kohdistuvien vaikutusten huomioimisen osalta.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien näkemyksen mukaan Seitsemisen kansallispuiston läheisyyteen sijoittuvien Horhalanperän alueiden (itäinen ja läntinen) soveltuminen tuulienergiatuotantoon tulee ratkaista vasta metsäpeuraselvityksen valmistuttua.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan metsäpeuraan kohdistuvia vaikutuksia arvioiva selvitys on valmistunut. Selvityksen johtopäätelmissä todetaan, että Horhalanperän alueet sijoittuvat metsäpeuran käyttämälle alueelle. Horhalanperän itäinen tuulienergia-alue jätetään osoittamatta ja läntistä aluetta rajataan uudelleen.

Metsähallitus esittää, että Kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisvyöhyke -merkintä poistetaan; merkintä todennäköisesti heikentää Metsähallitus Metsätalous Oy:n sekä metsäopetuksen toimintaedellytyksiä, luonnonhoitoa ja ennallistamista tullaan tekemään myös tulevaisuudessa ja

retkeilyn ja matkailun tarpeet huomioidaan metsien käytön suunnittelussa. Lisäksi Metsähallitus katsoo, että MK-merkintä turvaa luontoarvojen, virkistyskäyttömahdollisuuksien ja kansallispuistojen kytkeytyneisyyden säilyttämisen ja edelleen kehittämisen eikä vaikuta yhden maanomistajan alueisiin yhtä merkittävästi.

Vastine: Kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisvyöhykemerkinällä ei rajoiteta alueen maa- ja metsätalouskäyttöä. Kaavamerkintä on tarkoitus säilyttää informatiivisena merkintänä, jolla tuodaan esiin alueella oleva potentiaali luonnon monimuotoisuuden ja luontomatkailun edistämiseksi. Kaavamerkinän kehittämissuosituksessa on tuotu esiin myös alueella oleva potentiaali kestävän metsänhoidon mallien ja osaamisen kehittämiseksi yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

Maakuntakaavan tulisi olla tuulivoimatuotantoa mahdollistava ja aluerajausten riittävän laajoja maakuntakaavavaiheessa. Maakuntaliiton tulee ottaa huomioon maakunnan kuntien tavoitteet ja luoda edellytykset tuulivoimahankkeiden suunnittelulle ja kehittämiselle. Tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutusten arvioinnin tulisi olla yleisellä tasolla maakuntakaavassa, ja sitä tulee tarkentaa yksityiskohtaisemman osayleiskaavan laatimisen yhteydessä sekä hankesuunnittelussa. Hankkeiden selvitykset tulee huomioida maakuntakaavoituksessa riittävällä tasolla, jolloin vältetään ennakoimattomia ja yllätyksellisiä muutoksia kuntatason hankekehitystyössä. Kaikki seudulliset tv-hankealueet eivät tule rakentumaan, koska kaikkia kriittisiä riskejä ei voida tunnistaa maakuntakaavavaiheessa, jolloin maakuntakaavassa on hyvä olla ”särkymävara”.

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulienergiatuotannon alueet perustuvat maakuntatason selvityksiin ja vaikutusarviointiin ollen hyvin yleispiirteisiä, ja ne tarkentuvat aina yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Hankkeissa tehtyjä selvityksiä huomioidaan maakuntakaavan suunnitteluperiaatteiden mukaisesti silloin, kun nämä vastaavat tasoltaan maakuntakaavan kriteeristöä.

Vaihemaakuntakaavassa on pyritty osoittamaan kaikki tuulienergia-alueet, jotka ovat maakuntakaavassa asetettujen reunaehtojen mukaisia ja vastaavat kuntien näkemystä potentiaalisista alueista.

Metsähallitus ehdottaa, että Horhalanperän tuulienergia-aluetta laajennetaan; mikäli alueen jakautumisen syynä on ollut Metsähallituksen vuokraama Teerilammen erämökki, Metsähallitus haluaa tuoda tiedoksi, että on luopumassa mökkien yleisestä vuokrauksesta vuoteen 2026 mennessä.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan ratkaisu perustuu tuulienergia-alueiden osalta suunnittelutilanteessa olevaan rakennusten käyttötarkoitukseen. Jos rakennusten status muuttuu, voi tämä mahdollistaa hankealueen tarkentumisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Kiinteistökehitys ei suosittele 5 kilometrin suojavyöhykkeen asettamista metsäpeuralle tärkeille (Natura-)alueille vaihemaakuntakaavassa, koska metsäpeura ei ole suojeluperusteena.

Vastine: Vaihemaakuntakaavalla ei suoraan oteta kantaa kilometrimääräisiin suojaetäisyyksiin, vaan alueiden osoittaminen perustuu maakuntakaavan tasolla tehtyyn vaikutusten arviointiin.

Metsähallitus pitää tärkeänä, että aurinkovoimaa käsitellään ja edistetään maakuntakaavassa. Kaavaselostuksessa on asianmukaisesti otettu kantaa aurinkovoiman sijoittumiseen ensisijaisesti jo aiemman maankäytön piirissä oleville alueille.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

6.3 Museovirasto

Kooste Museoviraston lausunnosta:

Valtakunnallisesti arvokkaiden arkeologisten kohteiden (VARK) luettelo odottaa vielä valtioneuvoston vahvistusta, eikä siten ole valitettavasti käytettävissä kaavan valmistelussa. Museovirasto kuitenkin esittää, että luettelo mainittaisiin huomioitavaksi erityisesti energiatuotannon suunnitteluperiaatteissa.

Vastine: Sekä yleismääräyksessä että tuulienergia-alueiden suunnittelumääräyksessä edellytetään arkeologisen kulttuuriperinnön, eli myös valtakunnallisesti arvokkaiden arkeologisten kohteiden huomioimista.

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden huomioiminen maakuntakaavassa toteuttaa ja edistää niiden vaalimista sekä säilymistä tulevassa kehittämisessä ja yksityiskohteisemmassa kaavoituksessa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

6.4 Pirkanmaan hyvinvointialue

Kooste Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunnosta:

Pirkanmaan hyvinvointialueella ei ole viranomaisehdotuksesta lausuttavaa.

Pirkanmaan hyvinvointialue esittää aiheeksi seuraaviin vaihemaakuntakaavoihin Tampereen yliopistollisen sairaalan alueen tarkastelemista maakunnallisesta näkökulmasta. Alueen uudeksi maakuntakaavamerkinnäksi ehdotetaan Yliopistollinen sairaala, kampusalue. Yliopistollisen sairaalan kampusalue on Pirkanmaan vaativan erikoissairaanhoidon, Tampereen yliopiston lääketieteen tiedekunnan, lääketieteen tutkimuksen ja niihin liittyvän yritystoiminnan tärkein keskittymä. Alueelle on suunnitteilla myös Kaupin uusi yliopistollinen sosiaali- ja terveyskeskus. Alueen suunnittelu on tehtävä ihmisten hengen ja terveyden näkökulmasta ja varmistettava, että huoltovarmuuden edellyttämät

kehittämistarpeet mahdollistetaan. Alueen tulee palvella vain erikoissairaanhoidoa ja sen kehittämistarpeita.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

6.5 Pirkanmaan maakuntamuseo

Kooste Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnosta:

Maakuntamuseo on pitänyt vaihemaakuntakaavan kulttuuriympäristöön liittyviä yleisiä tavoitteita erittäin myönteisinä ja hyvin muotoiltuina, mutta tuonut ilmi huolen, että tuulienergiatuotannon mahdollistaminen kaavaluonnoksen mukaisessa laajuudessa vaikuttaa olevan osin ristiriidassa kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttämisen tavoitteiden kanssa.

Vastine: Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma ja mahdollisten hankkeiden vaikutukset kulttuuriympäristöihin tutkitaan tarkemmin yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, kun tiedetään voimaloiden enimmäiskorkeus, määrä ja sijoittelu.

Tuulienergiatuotannon alueiden näkyvyysanalyysit -selvityksen korjaustarpeena on, että maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö ”Äetsän tehtaot ja voimalaitokset” esiintyy toistuvasti virheellisellä nimellä ”Metsun tehtaot ja voimalaitokset.”

Vastine: Pirkanmaan liitto kiittää huomiosta ja tekee korjaukset aineistoon.

Ajoksenkankaan tuulivoima-alueesta on laadittu kaksi ja muista tuulivoima-alueista yksi havainnekuva. Kuvauspisteiden valintaa ei ole avattu selvityksessä, eivätkä ne vaikuta olevan alueen erityisten arvojen tai ydinkohteiden perusteella valittuja. Selvityksessä on todettu, että maisemavaikutuksien merkittävyyttä saattaa korostaa se, että näkymäyhteys tuulivoimaloihin syntyy useammassa eri ilmansuunnassa. Vaikutuksia ei tästä huolimatta ole havainnollistettu yhteisvaikutuksia kuvaavilla valokuvasovitteilla. Jotta voidaan varmistaa, etteivät tuulivoimalat muodostu herkimmissä kulttuuriympäristöissä ja maisema-alueilla liian hallitseviksi, niistä tulisi olla käytettävissä laajempaa havainneaineistoa. Kuvissa tulisi näkyä myös rakennetun kulttuuriympäristön ydin- tai arvokohteita. Kuvauspaiikat tulisi valita perustuen näkyvyyden lisäksi kulttuuriympäristön herkkyyteen ja arvokeskittymiin. Maakuntamuseo huomauttaa, että maiseman arvopiirteet hahmottuvat havainnekuvilla paremmin lumettomina vuodenaikoina.

Vastine: Kuvauspisteiden valinnasta ovat vastanneet vaikutusarvioinnin toteuttaneet maisema-arkkitehdit ja pisteet on hyväksytetty Pirkanmaan liitolla. Ajoksenkankaan ja Kärmeälän hankealueet sijoittuvat maisemallisilta arvokohteilta katsottuna eri ilmansuuntiin, minkä vuoksi näitä ei voida saada samaan valokuvasovitteeseen. Alueilla käynnissä olevien hankkeiden YVA-prosesseissa tuotetaan kattavampaa havainneaineistoa.

Asiasta on järjestetty erillinen työneuvottelu, jossa läpikäytyjä tarkennuksia tullaan päivittämään maisemavaikutusten arviointiin.

Tuulivoiman osalta kaavan vaikutusten arviointi kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön on niiden merkittävyyteen nähden liian suppeaa. Maakuntamuseo katsoo, että vaikutustenarvioinnin tulisi olla nyt esitettyä tarkempaa ja analyttisempää. Myöskään Pirkanmaan maakuntakaavaan 2040 merkittäviä arkeologisen perinnön ydinalueita ei ole otettu huomioon näkyvyysanalyysissä. Kaava-aineistoa tulisi täydentää myös näiltä osin sekä korjata alueita koskevaa numerointia.

Vastine: Pirkanmaan liitto on järjestänyt ympäristöministeriön, ELY-keskuksen, Maakuntamuseon ja keskeisten kuntien kanssa erillisen työneuvottelun maisemavaikutusarvioinnin täydentämisen tarpeista. Maisemavaikutusten arviointia täydennetään erillisneuvottelussa tarkennettujen ohjeiden mukaisesti.

Maakuntamuseo pitää perusteltuna, että VARK-inventoinnin kohteet huomioitaisiin jo vaihemaakuntakaavan vaikutustenarvioinnissa. Esimerkkinä voidaan mainita arviointiin liittyvät tuulivoimaloiden kohdekortit, joissa VARK-inventoinnin kohteita ei ole nyt huomioitu.

Vastine: Pirkanmaan liitto ei ole pyynnöstä huolimatta saanut Museovirastolta käyttöönsä paikkatietoaineistoa VARK-kohteista ja pitää kohtuuttomana, että näiden digitoiminen tulisi liiton omana työnä tehtäväksi. Liitto on toivonut viranomaisilta vaikutustukea siihen, että aineisto saataisiin kaavoituksen käyttöön pikaisesti. VARK-kohteet huomioidaan kuitenkin tuulienergia-alueiden maisemaselvitysten synteesiraportissa.

Maakuntamuseo painottaa edelleen, että Tuulienergiatuotannon alue -merkintään on tarpeen liittää nykyistä vastaava määräys, joka velvoittaa varmistamaan maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilymisen.

Vastine: Tuulienergiatuotannon alueiden suunnittelumääräystä täsmennetään maisema- ja kulttuuriympäristöjen arvojen huomioimisen osalta.

Maakuntamuseo esittää edelleen Ajoksenkankaan ja Konikallion tuulienergia-alueiden poistamista maakuntakaavasta merkittävien maisemavaikutusten vuoksi.

Vastine: Keskusteluissaan maakuntahallitus on pitänyt tärkeänä, että vaihemaakuntakaavan ratkaisussa huomioidaan kuntien tavoitteet käynnissä olevien hankkeiden osalta. Ajoksenkankaan ja Konikallion alueet osoitetaan vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa. Maisemavaikutusten osalta aineistoa täydennetään.

Akaan Karhunrahkan tuulienergia-alue on jätetty luonnosvaiheen jälkeen osoittamatta, mitä maakuntamuseo pitää kulttuuriympäristöarvojen näkökulmasta hyvin myönteisenä.

Maakuntamuseo ei vastusta Virtain Kirnunevan ja Kalliojärvenperän alueiden osoittamista, mutta tuo esiin, että hankkeiden maisemavaikutuksia tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tutkia huolellisesti ja mahdollisia haitallisia vaikutuksia pyrkiä minimoimaan.

Maakuntamuseo kiittää Pirkanmaan liittoa aurinkoenergiahankkeiden ohjaamisesta yleismääräyksellä ja katsoo, että kaavaehdotus on tältä osin hyväksyttävissä.

Maakuntamuseo pitää voimalinjamerkintöjen vaikutusarviointia kaavatasoon nähden riittävänä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Uusi voimalinja ja Voimalinjan yhteystarve -merkintöjen määräystä tulisi täydentää lauseella: Voimalinjojen tarkemmassa suunnittelussa tulee varmistaa arkeologisten kohteiden riittävä selvittäminen maastossa ja niiden huomioonottaminen. Samaa esitetään ohjeellisen uuden sähköaseman merkinnän määräykseen.

Vastine: Voimalinjan yhteystarve ja uusi voimalinja -merkintöjen suunnittelumääräys edellyttää erityisen huomion kiinnittämistä voimalinjojen yhteensovittamiseen muun muassa alueen arkeologisten ja kulttuuriympäristöarvojen kanssa.

Yleismääräys edellyttää, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tarkistettava ajantasainen tieto tunnetuista kiinteistä muinaisjäänöksistä ja muista arkeologisista kulttuuriperintökohteista Museoviraston muinaisjäänösrekisteristä ja siihen liittyvästä karttapalvelusta.

Pirkanmaan liitto katsoo edellä esitettyjen määräysten täyttävän maakuntatasoisen ohjauksen tarpeen.

Maakuntamuseo katsoo, että ratkaisu päivitettyjen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajauksista on perusteltu ja hyväksyttävissä.

Perinnebiotooppien huomioiminen on kulttuuriympäristön näkökulmasta yksi kaavan selkeimmistä myönteisistä vaikutuksista.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Maakuntamuseo esittää Kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämissuositusta täydennettäväksi siten, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luontoarvojen lisäksi myös sen kulttuuriympäristön arvot. Alueen arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyy myös lisäselvitystarve.

Vastine: Kulttuuriympäristöllä on merkittävä rooli muun muassa alueen matkailun vetovoimatekijänä. Esitys on hyvä ja kaavamerkinnän kehittämissuositusta tarkennetaan sen mukaisesti.

Turvealueiden kehittämisen kohdealue -merkintään maakuntamuseo esittää liitettäväksi nykyistä vastaavaa määräystä, joka velvoittaa ottamaan huomioon kulttuuriympäristön arvot.

Vastine: Kehittämissuosituksessa esitetyt toimenpiteet eivät lähtökohtaisesti uhkaa kulttuuriympäristön arvojen säilymistä, joten esitettyä määräystä ei nähdä tarpeellisena.

Maakuntamuseo katsoo, että arkeologista kulttuuriperintöä koskevaan yleismääräykseen tulee lisätä lause: Muuttuvaan maankäyttöön johtavista hankkeista tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.

Vastine: Yleisiä kaiken kattavia lausuntopyyntövelvoitteita ei ole tarkoituksenmukaista kirjata maakuntakaavaan. Viranomaisten kuulemisesta osana kaavoitusmenettelyä säädetään laissa.

Tuulienergian suunnittelumääräyksen sisältöä on maiseman arvojen turvaamisen osalta heikennetty voimassa olevaan maakuntakaavaan verrattuna. Tästä huolimatta kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön kohdistuvien vaikutusten on kokonaisuudessaan arvioitu olevan positiivisia. Maakuntamuseo huomauttaa, että maisema-alueet on pääosin osoitettu nykyisellään jo voimassa olevilla rajauksilla ja niitä koskevat määräykset ovat samansisältöiset voimassa olevassa kaavassa. Tilanne ei muutu olevaan maakuntakaavaan nähden, mutta myönteiset vaikutukset on huomioitu kokonaisvaikutusten arvioinnissa ikään kuin uusina vaikutuksina, mikä vi-
nouttaa jonkin verran kokonaiskuvaa.

Vastine: Arviointiraportti päivitetään julkista kaavaehdotusta varten. Maakuntamuseon lausunto huomioidaan tässä yhteydessä.

6.6 Pääesikunta

Kooste Puolustusvoimain pääesikunnan lausunnosta:

Tuulivoimarakentamista koskevaan yleismääräykseen Puolustusvoimat esittää lisättäväksi seuraavan täsmennyksen: Yli 50 metriä (kokonaiskorkeus maanpinnasta) korkeiden tuulivoimaloiden rakentamisesta tulee pyytää lausunto Pääesikunnalta. Tuulivoimaloita ei saa rakentaa alle 4 km:n etäisyydelle Puolustusvoimien alueista eikä alle 12 km:n etäisyydellä varalaskupaikoista.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan yleismääräys koskee kaikkea tuulivoimarakentamista, myös yksittäisten voimaloiden toteuttamista. Näin ollen Pirkanmaan liitto katsoo, että yleismääräys esitettyssä muodossaan kattaa Pääesikunnan esittämät täsmennykset myös siinä tapauksessa, että lausuntopyyntöveloitteeseen tai rakennuskieltovyöhykkeisiin tulee muutoksia.

Nykyiset tuulivoimarakentamisen rajoitteet ja lausuntopyyntövelvoite voidaan kuvata tarkemmin kaavaselostuksessa.

Toimenpiteet: Täydennetään yleismääräystä aluerajoitusten osalta sekä kaavaselostusta Puolustusvoimien lausuntoveloitteen ja rakentamisrajoitusten osalta.

Puolustusvoimat pitää tärkeänä, että määräyksissä ja kirjauksissa tuodaan esiin teollisen kokoluokan aurinkoenergia-alueiden mahdolliset haitalliset vaikutukset sensori- ja tietoliikennejärjestelmille sekä niistä mahdollisesti aiheutuvat rajoitukset aurinkoenergiatuotannon sijoittumiselle.

Vastine: Täydennetään yleismääräystä.

6.7 Suomen Metsäkeskus

Kooste Suomen metsäkeskuksen lausunnosta:

Pirkanmaan liitto on tehnyt ansiokasta työtä kaavaluonnoksen valmistelussa. Sidosryhmien osallistaminen ja ohjausryhmätyö on ollut kattavaa ja kaavaluonnoksen tausta-aineistoksi on tuotettu mitava määrä erilaisia selvityksiä ja teema-aineistoja.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Suomen metsäkeskus esittää, että turvealueiden kehittämisen kohdealueiden aluerajaukset supistetaan vain turvetuotantoalueille ja kaavamerkinnän tekstiin lisätään: *”Merkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätalouskäyttöä tai käyttöä haja-asutusluonteiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen.”*

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa osoitettavat *Turvealueiden kehittämisen kohdealueet* perustuvat voimassa olevan Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkintöihin. Niihin ei kohdisteta vaihemaakuntakaavan yhteydessä uutta suunnittelua. Tästä syystä aluerajauksia ei muuteta.

Pirkanmaan liitto korostaa, että turvealueiden kehittämiseen kannustetaan suosituksen keinoin, ei määräyksellä. Näin ollen ehdotetulle lisälauseelle ei ole tarvetta. Tarkennetaan kaavaselostukseen mainintaa aluerajausten yleispiirteisyydestä.

Suomen metsäkeskus toteaa, että MK-, luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden ja sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalue -merkintöjen rajauksessa on käytetty erilaisia mallinnuksia. Paikkatietomallinnusta ei voi suoraan käyttää kaavatyössä. Kaavamerkinnät tulisi aina perustua viranomais-ten vahvistamaan, paikan päällä todennettuun tietoon. Suomen metsäkeskus vaatii, että alueet tarkistetaan maastossa, niiden pinta-alaa pienennetään ja rajauksia tarkennetaan huomioiden vain la- kisisäateisesti suojellut kohteet.

Vastine: Kyseiset kaavamerkinnät perustuvat vaihemaakuntakaavan taustaselvitysten tuloksiin uhanalaisten lajien ja luontotyyppien keskittymistä sekä monimuotoisuudelle tärkeitä metsäalueista. Näissä selvityksissä päälähteenä ovat inventointi- ja havaintotiedot uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä. Myös metsäisten alueiden osalta on Monimuotoisuudelle tärkeitä metsäalueet Suomessa (SYKE 2018) -selvityksessä käytetty lähtötietoina eri organisaatioiden tuottamaa maastotietoa, satelliittikuva-aineistoa sekä muita paikkatietoaineistoja, kuten metsänkäsittelytietoja ja metsävaratietoja. Vaihemaakuntakaavan taustaselvityksissä käytetyt lähtötiedot kuvataan selvitysraporteissa.

Kaavamerkintöjen rajaukset ovat yleispiirteisiä. Merkintöjen alueille sijoittuu erilaisia lajien elinympäristöjä, luontotyyppisiä sekä niitä yhdistäviä maa- ja vesialueita, minkä vuoksi esimerkiksi talousmetsät toimivat tärkeinä ydinalueita yhdistävänä rakenteena ja niitä sijoittuu kaavamerkintöjen alueille melko runsaasti. Maakuntakaavan mittakaavassa ja yleispiirteisinä esitettyjen kaavamerkintöjen alueilla ei ole tarkoituksenmukaista eikä mahdollista tehdä laajalaisia maastoinventointeja.

On hyvä ja tärkeää, että kansallispuistojen kehittämisvyöhykkeen merkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätaloustaloutta, metsästystä tai käyttöä haja-asutusluonteiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen.

Tuulienergiatuotannon alue -merkinnällä olevien alueiden ottaminen muuhun kuin metsätalouden käyttöön tulee olla mahdollisimman vähäistä tuulipuistoja kaavoitettaessa. Suomen metsäkeskus esittää, että teihin ja voimalinjoihin tulee mahdollisuuksien mukaan käyttää jo olemassa olevia rakenteita ja alueita ja välttää teiden lisärakentamista.

Vastine: Maakuntakaava on luonteeltaan yleispiirteinen suunnitelma, ja sillä ohjataan lähtökohtaisesti vähintään seudullisesti merkittäviä kysymyksiä. Pirkanmaan liitto kuitenkin toteaa, että on myös hanketoimijoiden tavoitteiden mukaista hyödyntää jo olemassa olevia rakenteita ja alueita välttäen teiden lisärakentamista. Pirkanmaan liitto tuo tämän näkökulman esille myös osayleiskaavoitusta ja YVA-prosesseja koskeissa neuvotteluissa ja lausunnoissa.

Vaihemaakuntakaavan yleismääräys edellyttää sähköverkon kehittämistä ja uusien yhteyksien rakentamista ympäristön kannalta mahdollisimman vähäisin vaikutuksin ensisijaisesti olemassa olevia ja yhteisiä johto- ja maastokäytäviä sekä pylväsrakenteita hyödyntäen.

Suomen metsäkeskus esittää, että vaihemaakuntakaavassa kohdemerkinnällä Ylöjärvelle osoitettu maakunnallisesti merkittävän puutermiinalin suunnittelu ja rakentaminen käynnistetään välittömästi maakunnan kehittämisrahoituksella tai vastaavalla.

Vastine: Maakuntakaavan tarkoituksena on yhteensovittaa eri alueidenkäytön tavoitteita ja tuoda esille tunnistettuja kehittämisen kohteita kuntien ja toimijoiden tueksi hankesuunnitteluun. Kaavassa ei voida suoraan ottaa kantaa rahoituspäätöksiin tai asettaa ehdottomia vaatimuksia alueiden rakentumiselle.

Ylöjärven puutermiinalin korvaavana uutena vaihtoehtona tullaan Ahvenusjärven lisäksi osoittamaan myös Majajärvelle uusi mahdollinen puutermiinalin sijainti.

6.8 Suomen Riistakeskus

Kooste Suomen riistakeskuksen lausunnosta:

Suomen riistakeskus katsoo, että tuulivoimalahankkeiden vaikutusten arviointivaatimus riista- ja muuhun lajistoon sekä metsästyksen aina yksityiskohtaisemman hankesuunnittelun yhteydessä on hyvä asia.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Suomen riistakeskus katsoo, että Metsäpeuran huomiointi myös Seitsemisen alueen ulkopuoliselle lähialueelle perustettavien tuuli- ja aurinkovoima-alueiden kohdalla on tarpeen, koska Maa- ja

metsätalousministeriön 2023 hyväksymän metsäpeurakannan hoitosuunnitelman tavoitteena on laajentaa metsäpeuran nykyistä elinaluetta.

Vastine: Metsäpeuraan ja suteen kohdistuvia vaikutuksia arvioivan selvityksen perusteella sekä Horhalanperän itäinen että läntinen tuulienergiatuotannon alue sijoittuvat Seitsemisen metsäpeuraistutuksiin perustuvan osapopulaation käyttämille alueille. Erityisesti Horhalanperän itäinen tuulienergiatuotannon alue on todettu lajille ongelmalliseksi. Tuulienergian tuotannon soveltuva aluetta rajataan selvityksen tulosten pohjalta. Horhalanperän itäinen alue poistetaan vaihemaakuntakaavaratkaisusta ja läntistä aluetta rajataan.

Tuulivoimaa rakennettaessa olisi hyvä kokeilla voimaloiden tornien alaosien maalaamista tummaksi alimman 30 metrin matkalta metsäkanalintujen törmäyskuolleisuuden mahdolliseksi pienentämiseksi. Suomen riistakeskus katsoo, että maakaapelointi vähentäisi ympäristövaikutuksia sekä lintujen törmäyskuolleisuutta, eikä se vaikuta metsästyksen harjoittamiseen alueella samalla tavalla mitä ilmalinjat.

Vastine: Maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, jolla ohjataan lähtökohtaisesti vähintään seudullisesti merkittäviä maankäytön kysymyksiä. Tuulivoimaloiden värikyseen liittyvät määräykset kuuluvat yleis- ja asemakaavatasoisen suunnittelun piiriin. Pirkanmaan liitto tuo tämän näkökulman esille osayleiskaavoitusta ja YVA-prosesseja koskevissa neuvotteluissa ja lausunnoissa.

Vaihemaakuntakaavan yleismääräys edellyttää sähköverkon kehittämistä ja uusien yhteyksien rakentamista ympäristön kannalta mahdollisimman vähäisin vaikutuksin ensisijaisesti olemassa olevia ja yhteisiä johto- ja maastokäytäviä sekä pylväsrakenteita hyödyntäen. Lisäksi tuulienergiatuotannon alueiden suunnittelumääräys edellyttää muun muassa alueen luontoarvojen huomioon ottamista.

Suomen riistakeskus pitää hyvänä suunnitteluperiaatteisiin ja yleismääräykseen kirjattuja mainintoja aurinkoenergian sijoittamisesta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Suomen riistakeskus pitää tärkeänä, että kansallispuistojen kehittämisvyöhykkeen kaavamääräys ohjaisi sitovasti alueen tulevaa kehittämistä kansallispuistoja koskevaa sääntelyä joustavammin keinoin myös tulevaisuudessa. Maakuntakaavaan olisi hyvä kirjata periaate siitä, että metsästysmahdollisuuksien kehittäminen nähdään osana luontomatkailun ja virkistyskäytön kehittämistä alueella.

Vastine: Kansallispuistojen ympäristön kehittämisessä on metsästys noussut vahvasti esiin erityisesti paikallisessa keskustelussa. Tämä on myös otettu huomioon kehittämisperiaatemarkintää laadittaessa.

Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistojen välisen alueen merkintään on tehty muutoksia oikeaan suuntaan. Suomen riistakeskus esittää, että vaikutusten arvioinnissa tai tavoitteissa

riistatalouden hyödyntäminen sekä metsätalouksen ja suojelutavoitteiden yhteensovittelu näkyisi enemmänkin luontomatkailun ja muun virkistyskäytön rinnalla.

Vastine: Maakuntakaavan vaikutuksia riistatalouteen ei yleensä arvioida erikseen, vaan yhdessä luonnonvara- ja alueiden virkistyskäyttöteemojen kanssa. Merkintäkohtaista vaikutusten arviointia täydennetään tältä osin.

Suomen riistakeskus pitää hyvinä (yleismääräyksinä esitettyjä) kirjauksia estevaikutukselta merkittävistä teistä, ekologisesta kytkeytyvyydestä ja virkistysverkoston jatkuvuudesta. Suomen riistakeskus toivoo, että maakuntakaavassa tunnistettu estevaikutus edesauttaa vihersiltojen, eläintunneleiden ja erilaisten eläinten kulkua helpottavien rakenteiden toteutumista.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Suomen riistakeskus toteaa, että turvetuotannosta poistuneiden turvetuotantoalueiden osalta on saatu hyviä kokemuksia vesilintujen pesimäkosteikoiden perustamisen osalta. Pesimäkosteikoiden perustaminen auttaa ainakin osaa kannoiltaan taantuvista vesilintulajeista ja myös kosteikoilla viihtyviä ei metsästettäviä lajeja. Maakuntakaavassa olisi hyvä pitää esillä myös tämä vaihtoehto, vaikka kaavalla ei ohjattaisi asiaa tarkemmin.

Vastine: Pesimäkosteikot ovat hyvä esimerkki kestävästä turvetuotantoalueiden jälkikäytöstä. Täydennetään kaavaselostusta.

Suomen riistakeskus esittää, että vaihemaakuntakaavan luontokohteille asetetuissa tavoitteissa keskityttäisiin enemmän luonnonvarojen kestävästi käytön ja suojeluvälineiden yhdistämisen ohjaamiseen vähintään tavoitetasolla. Suomen riistakeskus myös esittää, että maakuntakaavassa näkyisi selkeämmin luontokohteiden eri käyttömuotojen rinnakkainen kehittäminen, ja ettei esimerkiksi virkistyskäyttöä tulisi tulkita muuta toimintaa kuten metsästystä rajaavana.

Vastine: Maakuntakaavan luontokohdemerkinnöillä ei lähtökohtaisesti ohjata alueiden metsästyskäyttöä. On kuitenkin totta, että metsien virkistyskäyttö on erittäin moninaista. Tätä näkökulmaa täydennetään kaavaselostukseen kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisyöhykkeen osalta. Muilta osin vaihemaakuntakaava ei juurikaan ota kantaa virkistyskäytön kysymyksiin.

7 Yhdistykset, yhteisöt ja organisaatiot

7.1 Caruna

Kooste Carunan lausunnosta:

Kaavakarttaan on merkitty asianmukaisesti täydennykset Carunan hallinnoimien nykyisten 110 kV:n voimajohtoyhteyksien ja niiden varrella sijaitsevien sähköasemien osalta, mutta pyytää seuraavia lisäyksiä liitteenä toimitetun kartta-aineiston mukaisesti:

Uusi sähköasema Myllymaa—Suodenniemi voimajohdon varrelle valtatie 11 läheisyyteen.

Voimajohdon yhteystarve (110 kV) välille Tyrvää—Varila nykyisen Tyrvää—Varila 110 kV:n voimajohdon rinnalle.

Vastine: Pirkanmaan liitto kiittää selkeistä täydennys ehdotuksista varautumisessa sähköverkon kehittämisen tarpeisiin. Kaavakarttaa täydennetään ehdotuksen mukaisesti.

7.2 Fingrid Oyj

Kooste Fingridin lausunnosta:

Fingrid kiittää sujuvasta yhteistyöstä kaavaprosessin aikana.

Fingridillä on useita maakunnan alueelle sijoituvia kehittämistarpeita ja ne on tuotu hyvin esille vaihemaakuntakaavaehdotuksessa.

Ehdotamme, että kaavaprosessin aikana järjestetään vielä maakuntaliiton ja Fingridin välinen työneuvottelu kantaverkon hankkeiden suunnittelutilanteen läpikäymiseksi.

Vastine: Erillinen työneuvottelu on järjestetty liittyen kantaverkon kehittämisen suunnittelutilanteeseen. Neuvottelussa esiin nostetut huomiot on tarkistettu kaava-aineistoon.

7.3 Gasgrid Finland Oy

Kooste Gasgridin lausunnosta:

Gasgrid nostaa lausunnossaan esille muutamia maakaasun ja vedyn siirtoon liittyviä huomioita ja täsmennystoiveita kaava-aineistoon:

- Rinnakkaisten maa- ja biokaasu sekä vetysiirtoputkilinjojen välinen vapaa etäisyys tulee olla vähintään 7 metriä
- Vetyä ei suunnitella siirrettävän samassa putkistossa maa- ja biokaasun kanssa
- Vetyverkon ensimmäisen vaiheen siirtoverkostosta on julkaistu huhtikuussa suunnitelma, jossa Pirkanmaa on mukana

Vastine: Otetaan lausunnossa esitetyt näkökohdat ja lisätiedot huomioon kaavaselostuksen päivittämisen yhteydessä.

Vedyn siirtoputkiston reittisuunnittelu on parhaillaan käynnissä. YVA-menettelyä varten valitaan vaihtoehdot syksyn 2024 aikana. Lopulliset reitit varmistuvat vasta YVA-menettelyn jälkeen arviolta vuonna 2026. Harkinnan varaiseksi jää edelleen, onko vetyverkon osoittamiselle vaihemaakuntakaavassa olemassa edellytyksiä.

Vastine: Saadun aineiston pohjalta vetyverkon osoittamiselle ei ole edellytyksiä.

7.4 Keskustan maakuntavaltuustoryhmä

Kooste Keskustan maakuntavaltuustoryhmän lausunnosta:

Keskustan maakuntavaltuustoryhmä kiittää Pirkanmaan elonkirjo ja energia -vaihemaakuntakaavan viranomaisehdotuksen perusteellisesta valmistelusta ja aikataulun mukaisesta etenemisestä.

Huomion kiinnittäminen kauttaaltaan Pirkanmaan huoltovarmuuteen ja energian suhteen omavaraisuuteen on oikeanlainen.

Asumisen, energiantuotannon ja kaikenlaisen toimeliaisuuden ylläpitäminen koko maakunnan alueella on huomioitu hyvin kaavan valmistelussa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Energian osalta maakuntavaltuustoryhmä toivoo, että turvetuotanto pysyy valikoimassa, jotta turvaamme omavaraisuuden kasvu- ja kuiviketurpeen tuotannossa. Energiaturpeen tuotanto lisää huoltovarmuutta hajautetussa energiantuotannossa.

Vastine: Turvevaltaisia alueita koskeva muutos, jossa Turvetuotannon kannalta tärkeät alueet kumotaan ja tilalle osoitetaan Turvealueiden kehittämisen kohdealue -merkintä, ei aiheuta muutoksia näillä alueilla olemassa olevaan turvetuotantoon. Uuden turvetuotannon edellytykset ratkotaan mm. ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä.

Turvealueiden kehittämisen kohdealueiden kuvaustekstissä otetaan huomioon lausunnossa mainitut näkökohdat: *”Alueiden turvevaroilla on merkitystä energiaturpeena huoltovarmuudelle, kuivike- ja kasvuturpeen tuotannolle sekä korkeamman jalostusasteen tuotteille.”*

Tuulivoimaloiden sijoittumisen suhteen on kannustettava huomioimaan vaki- ja vapaa-ajanasutus niin, että etäisyydet rakennettaviin voimalaitoksiin ovat vähintään kymmenkertaiset lapakorkeuteen nähden. Siirtolinjojen sijoittamisessa tulee niin ikään huomioida maaomistajien omaisuuden suoja.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan yhtenä tehtävänä on maakuntahallituksen hyväksymien suunnitteluperiaatteiden mukaisesti ohjata merkittävää tuulienergian tuotantoa alueille, joilla vaikutuksia pystytään asetusten ja ohjeistusten puitteissa yhteensovittamaan muihin toimintoihin. Maakuntakaavassa ei yleispiirteisen luonteen ja pitkän tavoiteaikajänteen vuoksi oteta kantaa itse voimaloiden sijoitteluun tai korkeuteen. Voimalakohtaiset vaikutukset arvioidaan aina yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittävien kehittämistarpeiden yhteensovittamiseksi maakunnan alueella. Maakuntakaavassa ei lähtökohtaisesti oteta kantaa yksityiseen maanomistukseen liittyviin kysymyksiin.

Arvokkaiden kulttuurimaisemien avarana pitäminen onnistuu vain, jos alueella on edelleen vireää elinkeinotoimintaa.

Vastine: Maakuntakaavamääräykset tukevat kulttuurimaiseman ominaispiirteiden säilymistä alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä. Maisema-arvojen säilymisellä voi olla merkittävä rooli alueen elinvoimaisuuden edistämässä.

Kaavamerkinnoilla ei tule rajoittaa tarpeettomasti normaalia maa- ja metsätaloutta.

Vastine: Elinvoimaisen maa- ja metsätalouden tukeminen on ollut keskeinen lähtökohta kaavasuunnittelussa.

7.5 Kristillisdemokraattien Pirkanmaan piiri

Kooste kristillisdemokraattien Pirkanmaan piirin lausunnosta:

Kaavoituksessa tulisi varmistaa huoltovarmuus ja turvallisuus laaja-alaisesti, erityisnostoina tiestön korjaaminen (3 ja 9 tiet) sekä maakunnallisen raideliikenteen ja pääradan kehittäminen.

Vastine: Huoltovarmuuden näkökulma on ollut keskeinen lähtökohta kaavasuunnittelussa. Liikenteen ratkaisuja ei käsitellä tässä vaihekaavassa, mutta esitetyt painopisteet ovat hyvin linjassa muun muassa Pirkanmaan edunvalvontatavoitteiden kanssa.

Tulee huolehtia siitä, että kaupunkilaisille riittää luontoa kaupungin sisällä.

Vastine: Vaihemaakuntakaava täydentää voimassa olevaa Pirkanmaan maakuntakaavaa 2040 kaupunkiluonnon vaalimisella.

Kulttuurimaisema-alueet tulee merkitä alueina, joita voidaan kehittää kulttuurimaisemaa huomioiden. Jos kulttuurimaisema-alueet sementoidaan vain suojeltaviksi alueiksi, alueet rapistuvat ja näivettyvät ilman aitoa kehitysmahdollisuutta.

Vastine: Maakuntakaavamääräykset tukevat kulttuurimaiseman ominaispiirteiden säilymistä alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä. Maisema-arvojen säilymisellä voi olla merkittävä rooli alueen elinvoimaisuuden edistämässä.

Seurakuntia tulee kuulla heidän omistamiensa maiden kehittämistarpeiden suhteen ja mahdollistaa alueiden kehittäminen (esimerkiksi Teiskon alue).

Vastine: Maakuntakaava kattaa koko Pirkanmaan, jolloin yksittäisiä osallisia on yli puoli miljoonaa. Kunkin maanomistajan yksittäinen kuuleminen ei ole mahdollista.

7.6 Luonnonvarakeskus (LUKE)

Kooste Luonnonvarakeskuksen lausunnosta:

Luonnonvarakeskuksen aiempi lausunto on ajankohtainen myös vaihemaakuntakaavan viranomaisehdotuksesta.

Vastine: Aiemmassa lausunnossa on nostettu esille suteen ja metsäpeuraan kohdistuvien vaikutusten arviointi. Vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheen aikana on laadittu erillinen arviointi suteen ja metsäpeuraan kohdistuvista vaikutuksista ja se on valmistunut toukokuussa 2024. Selvitys on toimitettu mm. Luonnonvarakeskukselle erikseen lausuttavaksi. Selvityksen perusteella vaihemaakuntakaavassa tullaan tekemään toimenpiteitä, joilla suteen ja metsäpeuraan kohdistuvia haitallisia vaikutuksia voidaan ehkäistä ja lieventää. Tämän lisäksi kaavaselostuksen tekstejä täydennetään yksityiskohtaisempaa suunnittelua ajatellen. Vaikutusten arviointia myös täydennetään tarvittavilta osin.

LUKE toteaa, että aurinkovoimaloiden hankealueet ovat kokonaisuudessaan usein laajoja alueita, joissa tilaa ja eläinten liikkumista rajataan aidoin lisäten alueiden pirstoutuneisuutta pitkäaikaisesti. Elinympäristössä tapahtuvien muutosten lisäksi aurinkovoiman suunnittelussa tulee huomioida sähkönsiirtoon liittyvät seikat ja rakennusajan aiheuttama häiriö sekä huoltoteiden käytöstä aiheutuva häiriö myös rakennusvaiheen jälkeen. Lisäksi lausunnossa nostetaan esiin vaikutukset valumavesiin ja vesien hallintaan.

Yhteisvaikutusten arviointia (kaiken maankäytön osalta, joka vaikuttaa alueiden pirstoutumiseen ja elinympäristöjen laatuun) on syytä tarkastella jo tässä vaiheessa huolellisemmin, kun suunnitellaan suuria kokonaisuuksia.

Vastine: Vaihemaakuntakaava ei ohjaa aurinkoenergiatuotannon sijaintia tai laajuutta, minkä vuoksi tarkempi vaikutusten arviointi on käytännössä mahdotonta. Yleismääräyksellä annetaan ohjeita jatkosuunnittelun periaatteisiin. Merkintäkohtaiseen vaikutusten arviointiin lisätään tietoa mahdollisista rajoitteista.

7.7 MTK Pirkanmaa

Kooste MTK Pirkanmaan lausunnosta:

MTK Pirkanmaa katsoo, että vaihemaakuntakaavan laatiminen on ollut perusteltua ja kaavan teemat ajankohtaisia.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

MTK Pirkanmaa kiinnittää huomiota maanomistajien oikeusturvakysymyksiin, ja toteaa, että kaava ei saa olla erilaisten suojeluintressien väline tai keino uuteen suojeluun tai muuta maankäyttöä koh- tuuttomasti rajoittava. Kaavarajoituksista tai kaavasuojelusta ei saa syntyä yhteiskunnalle korvaus- velvollisuutta. Kaavasuojaus on oikeusturvan näkökulmasta vältettävä suojelun keino.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

MTK toteaa, että kaavatekstien tulee olla yksiselitteisiä ja tarkkarajaisia eikä ne saa johtaa siihen, että maaomistaja jää epä tietoisuuteen siitä, miten kaava vaikuttaa hänen elinkeinoonsa tai mahdolliset tälle kaavalle alisteiset kaavat vaikuttavat tuleviin toimintamahdollisuuksiin. Maakuntakaavan tulee olla kaavataso, jossa tarkastellaan vain maakunnallisesti vaikuttavia asioita tai kohteita.

Vastine: Tämä on ollut suunnittelun lähtökohta ja kaava-aineistoa on tarkennettu ja täyden- netty saadun palautteen pohjalta kaikissa suunnitteluvaiheissa.

MTK Pirkanmaa tahtoo, että luonnon monimuotoisuuden ydinalueen ja sinivierluonnon monimuo- toisuuden ydinaluumerkintöjen kirjaus muutetaan muotoon ”...ei rajoita alueen maa- ja metsäta- louskäyttöä...”. Kyseisten merkintöjen pinta-ala on huomattava, joten kaavassa ei tule rajoittaa maa- tai metsätalous tai loma- tai haja-asutusluonteista toimintaa.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa on kaavamerkintöjen kuvauksissa käytetty termiä ”ei estä”, sillä kaavamerkinnän suosituksena on, että kaavamerkintäalueilla pyritään huomioimaan ja turvaamaan merkittävät luontoarvot.

MTK toteaa, että ”Merkintä ei rajoita...”-sanoilla alkava lause kansallispuistojen kytkeytyvyyden ke- hittämisvyöhyke -merkinnän kuvauksessa on perusteltu ja hyvä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

MTK huomauttaa, että maaseutuelinkeinojen kehittämissuosituksissa on sisäinen ristiriita, joka tulisi korjata, vaikka se olisi tullut jo ennen nykyistä vaihemaakuntavalmistelua. Merkinnän suosituksissa korostetaan uusien toimintojen ja erilaisten arvojen yhteensovittamista. Merkinnän suosituksissa ko- rostetaan elinkeinoja, ja samalla tuodaan esille asioita, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti ko. mer- kinnän tarkoitukseen ja tavoitteeseen.

Vastine: Maakuntakaavatyön yhteydessä on tunnistettu vahva tahtotila ko. alueiden kehittämiseksi ja elinvoimaisuuden edistämiseksi, jossa myös alueiden arvojen säilymisellä voi olla merkittävä rooli. Alueen suunnittelussa korostuu eri tekijöiden yhteensovittamisen tarve.

MTK toteaa, että sama sisäinen ristiriita on työpaikka-alue ja teollisuus- ja varastoaluemerkinnöissä. Suunnittelumääräyksissä on lausumat, ettei asumiseen tai ympäristöön saa kohdistua ympäristöhaittoja. MTK kysyy, kumpaa merkinnöillä halutaan edistää - asumista/ympäristöä vai elinkeinoja?

Vastine: Taajamarakenteessa sijaitsevat työpaikka-alueet palvelevat monipuolista toimitilarakentamista, eivätkä lähtökohtaisesti aiheuta merkittäviä ympäristöhäiriöitä. Teollisuus- ja varastoalueilla puolestaan ympäristövaikutusten hallinta on keskeinen kestävän suunnittelun lähtökohta.

MTK toteaa, että päällekkäiset, ristiriitaiset merkinnät ja kehittämissuosituksukset kumoavat helposti toisensa joko kokonaan tai osittain, jolloin niistä ei tule lisäarvoa. Nykyinen lainsäädäntömme edellyttää yksittäisiltä hankkeilta monenlaista yhteensovittamista ja huomioimista. MTK katsoo, että vaarana on päällekkäinen ja pahimmillaan ristiriitainen säätely.

Vastine: Maakuntakaava tuo esiin sekä alueiden kehittämistarpeet että arvo-ominaisuudet, jotka tulee ottaa maankäytön suunnittelussa huomioon. Nykyisen lainsäädännön mukaan *”maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttyessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.”* (MRL 32 §)

MTK katsoo, että merkinnässä ”Maa- ja metsätalousvaltainen alue, joka on ekosysteemipalvelujen...” on hyvin kuvattu yhteensovitus ja merkintä on toimiva myös otsikkonsa vuoksi. MTK huomauttaa, että jos merkinnällä osoitetaan alueita, joilla on erityinen tarve ulkoilureittien järjestämiseksi, tulisi merkinnässä mainita se, että keino tehdä reittejä on reittitoimitus tai niistä vapaaehtoisesti maanomistajien kanssa sopien.

Vastine: MK-kaavamerkinnän sisältö ulkoilureittien järjestämistarpeesta on tarkoitettu yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ratkottavaksi asiaksi.

MTK katsoo, että arvokkaihin maisemiin on voitava rakentaa ko. alueen elinkeinojen rakennuksia, jotka voivat muuttaa maisemaa huomattavastakin. MTK esittää, että arvokkaat maisema-alueet -merkinnän suunnittelumääräys tulee muuttaa muotoon *”...rakennuspaikkojen TAI rakentamista-paan on kiinnitettävä...”*.

Vastine: Maakuntakaavamääräykset tukevat kulttuurimaiseman ominaispiirteiden ja tunnistettujen arvojen säilymistä alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä. Rakentamapaikkaan ja rakentamisen tapaan liittyvät arvioinnit eivät ole vaihtoehtoisia tai valinnaisia tarkastelunäkökulmia maiseman arvoja vaalittaessa.

7.8 MTK Metsänomistajat

Kooste MTK Metsänomistajien lausunnosta:

MTK-Metsänomistajat jakaa kaavan tavoitteet ja kokee ne tärkeiksi. MTK esittää, että kaavan tavoitteita edistetään niin, että ei heikennetä metsänomistajien omaisuuden- eikä elinkeinonsuojaa ja että vapaaehtoisuutta kunnioitetaan.

Vastine: Kaavan laatimisen lähtökohta on, ettei omaisuuden- tai elinkeinonsuojaa tarpeettomasti heikennetä.

MTK on tyytyväinen siitä, että siirtolinjarakentamiseen liittyvät ongelmat maanomistajille ja luontoalueille on huomioitu kaavaselostuksessa, ja siirtolinjojen rakentaminen pyritään ohjaamaan yhteisiin ja jo olemassa oleviin johtokäytäviin. MTK esittää, että vielä selvitetään, voitaisiinko ohjausta tehdä tältä osin velvoittavammaksi.

Vastine: Sähkönsiirtolinjojen suunnitteluun liittyy aina hankekohtainen prosessi, jossa kuulaaan viranomaisia sekä asianosaisia, minkä perusteella kulloiseenkin hankkeeseen on löydettyvissä vähiten haitallisia vaikutuksia aiheuttava toteuttamistapa ja -vaihtoehto. Koska ratkaisu on aina harkittava tapauskohtaisesti, eikä sama ratkaisu tuota kaikissa tilanteissa parasta lopputulosta, on ohjauksen taso nähty tällä erää sopivaksi esitetyllä tavalla.

MTK kyseenalaistaa olemassa olevien MK, VR ja V -merkintöjen kanssa päällekkäisen kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisvyöhyke- merkinnän tarpeellisuuden. Mikäli merkintä tulee kaavaehdotukseen, metsänomistajat katsovat välttämättömäksi, että merkinnän kaavateksti säilytetään sisällöltään esitetynlaisena.

Vastine: Kaavamerkintä on suositusluonteinen ja rajaukseltaan yleispiirteinen merkintä, jolla osoitetaan kansallispuistojen välisellä alueella tunnistettu potentiaali luonnon monimuotoisuuden ja luontomatkailun edistämiseksi. Kaavamerkinnän kehittämissuosituksessa on tuotu esiin myös alueella oleva potentiaali kestävän metsänhoidon mallien ja osaamisen kehittämissä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Kaavamerkintä on tarkoitus säilyttää suositustyyppisenä merkintänä.

MTK toivoo SL-merkintää S-merkinnän sijaan, koska S-merkintä on omaisuudensuojan toteutumisen vuoksi ongelmallinen.

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa osoitetut suojelualuemerkinnät perustuvat ajantasaisiin, ympäristöhallinnon tietoihin valtioneuvoston hyväksymistä luonnonsuojeluohjelma-alueista, perustetuista suojelualueista sekä Metsähallitukselta saatuihin tietoihin suojeluun varatuista alueista. Näiden lisäksi vaihemaakuntakaavassa osoitetaan yhden suojelualueen laajennus Pirkanmaan ELY-keskuksen inventointitiedon perusteella. Näistä lähtökohdista eroavia alueita ei Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa lähtökohtaisesti esitetä suojelualueen kaavamerkinnällä.

MTK kyseenalaistaa vaihemaakuntakaavassa osoitettavat laaja-alaiset MK- ja luonnon monimuotoisuuden sekä sinivierluonnon monimuotoisuuden merkinnät. MTK esittää, että kaavamerkinnot perustuvat maastossa todettuun tietoon.

Vastine: Kyseiset kaavamerkinnot perustuvat vaihemaakuntakaavan taustaselvitysten tuloksiin uhanalaisten lajien ja luontotyyppien keskittymistä sekä monimuotoisuudelle tärkeitä metsäalueista. Edellä mainituissa selvityksissä lähteenä ovat inventointi- ja havaintotiedot uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä. Myös metsäisten alueiden osalta on Monimuotoisuudelle tärkeitä metsäalueet Suomessa (SYKE 2018) -selvityksessä käytetty lähtötietoina eri organisaatioiden tuottamaa maastotietoa, satelliittikuva-aineistoa sekä muita paikkatietoaineistoja, kuten metsänkäsittelytietoja ja metsävaratietoja.

Maakuntakaavan mittakaavassa ja yleispiirteisinä esitettyjen kaavamerkintöjen alueilla ei ole tarkoituksenmukaista eikä mahdollista tehdä laaja-alaisia maastoinventointeja. Näitä ei myöskään nähdä tarpeellisena, sillä kyseiset merkinnät osoittavat moniarvoisia aluekokonaisuuksia, eivätkä tarkkarajaisia suojelumerkinnän kaltaisia kohteita.

MTK ehdottaa, että MK, luonnon monimuotoisuuden ja sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalueiden sekä kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisvyöhykkeen muotoilut yhdenmukaistetaan kirjoitusasultaan ja ilmeeltään myönteisempään ”ei rajoita” -muotoon. Lisäksi MTK ehdottaa, että MK-määräykseen lisätään, että merkintä ei rajoita hajarakentamista.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa on luonnon monimuotoisuuden ja sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinaluemerkintöjen kuvauksissa käytetty termiä ”ei estä”, sillä kaavamerkintöjen suosituksena on, että kaavamerkintäalueilla pyritään huomioimaan ja turvaamaan merkittävät luontoarvot. MK-kaavamerkintä ei merkinnän kuvauksen mukaisesti rajoita alueen maa- ja metsätalouskäyttöä tai käyttöä vakituiseen tai loma-asumiseen.

MTK pitää hyvänä ratkaisuna Ylöjärvelle osoitettua uutta puuterminalimerkintää.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

MTK pitää hyvänä lähtökohtana sitä, että maakuntakaavalla ei jatkossa osoiteta turvetuotantoalueita. MTK katsoo, että turvealueiden kehittämisen kohdealueiden rajaukset ovat tarpeettoman laajoja käsittäen suuren määrän kivennäismaita. MTK pitää tärkeänä, että kaava tunnistaa alueiden merkityksen huoltovarmuudelle, kuivike- ja kasvuturpeelle ja korkeampaan jalostusasteeseen perustuvalle liiketoiminnalle. MTK katsoo, että merkintään on täsmennettävä, että hiilinielujen vahvistamisessa turvemaiden on kyse maaperän hiilinieluista.

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa osoitettavat Turvealueiden kehittämisen kohdealueet perustuvat voimassa olevan Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkintöihin. Niihin ei kohdisteta vaihemaakuntakaavan yhteydessä uutta suunnittelua. Suositustekstistä käy ilmi, että se kohdentuu ojitetuille turvemaiden.

Turvealueiden kehittämisen kohdealueiden kuvaustekstissä otetaan huomioon lausunnossa mainitut näkökohdat: ”Alueiden turvevaroilla on merkitystä energiaturpeena huoltovarmuudelle, kuivike- ja kasvuturpeen tuotannolle sekä korkeamman jalostusasteen tuotteille.”

Kansallisten ja maakunnallisten ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta on hyvä, että alueilla otetaan huomioon hiilinielujen vahvistaminen sekä maaperän että kasvillisuuden osalta. Edellytykset tälle on arvioitava kohdekohtaisesti yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Ennallistamisen, metsittämisen ja mm. energiakasvien kasvatuksen vaikutukset hiilensidontaan ovat erilaiset.

MTK Metsänomistajat toteaa, että kaavan valmistelu on sujunut hyvin. Sitä on leimannut hyvä vuorovaikutus sekä rakentava henki.

7.9 MTK Häme

Kooste MTK Hämeen lausunnosta:

Vaihemaakuntakaavan teema, elonkirjo ja energia, on hyvin keskeinen sekä maakunnan asukkaille että elinkeinoille. Siksi oli ilo lukea pääosin varsin perusteellista vaihemaakuntakaavan tekstiä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

MTK Häme edellyttää, että esimerkiksi elinkeinojen ja tiettyjen kaavamerkintöjen suhde kirjoitetaan hyvin selkeästi. Tulee suosia sellaisia ilmaisuja kuin ”ei ole vaikutusta” tai ”ei rajoita”, sillä merkintöjen tulkinta yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voi olla paljon tiukempaa, kuin on tarkoitettu.

Vastine: Maakuntakaavamääräysten tehtävänä on ohjata alueen maankäytön suunnittelua ja toteuttamista. Ohjauksen ulkopuolelle jäävien toimintojen nimeäminen ajassa tapahtuvia muutoksia kestäväällä ja riittävän kattavalla tavalla ei ole mahdollista eikä kaavan tavoitteeseen nähden tarkoituksenmukaista. Pirkanmaan liitto on mukana osallisena myös kuntien maankäytön suunnittelussa ja pääsee tarkentamaan merkintöjen taustoja osana kaavaprosessien kuulemista.

MTK Häme katsoo, että Energiaan liittyvien kaavamerkintöjen ja teemojen vaikutuksia on arvioitu hieman perusteellisemmin kuin vaihemaakuntakaavan muita osia. MTK katsoo, että arviointi on ollut vajavaista esimerkiksi suosittujen luontokohteiden sekä sähkönsiirron merkintöjen osalta.

Vastine: Suositut luontokohteet -selvityksen tulosten perusteella ei ole osoitettu uusia merkintöjä kaavakartalle, eikä esimerkiksi kulkureittien vaikutuksia ole näin tarkoituksenmukaista arvioida osana vaihemaakuntakaavaa. Vaihemaakuntakaavalla täydennetään Taajamatoimintojen- ja Keskustatoimintojen alueen kaavamääräystä sekä Pyhäjärven ympäristön kehittämissuositusta, jotta ne tukevat paremmin lähivirkistystä sekä luonto- ja maisema-arvojen säilymistä. Näin ollen vaikutuksia voidaan arvioida vain hyvin yleispiirteisellä tasolla.

Maakuntakaavassa osoitettavien uusien sähkösiirtolinjojen sijainnit perustuvat sähköverkko-yhtiöiden tekemiin suunnitelmiin, selvityksiin ja vaikutusarviointiin. Yhteystarvemerkinnoilla ilmaistaan ainoastaan tunnistettu kehittämisen tarve kahden pisteen välillä, eikä yhteyden sijaintiin liity suunnittelua, joten yksityiskohtaisempi vaikutusarvioinnin toteuttaminen yhteystarpeiden osalta ei ole maakuntakaavatasolla perusteltua. Yhteyden toteuttamisen tullessa ajankohtaiseksi, suunnittelusta ja siihen liittyvästä vaikutusarvioinnista vastaa linjan toteuttava verkkoyhtiö. Suunnittelun vaiheissa kuullaan asianosaisia ja laaditaan toteutuksen edellyttämät arvioinnit hankkeen vaikutuksista.

MTK Häme rohkaisee tavoittelemaan vaihemaakuntakaavassa vahvempaa ohjausvaikutusta sähkölinjojen rakentamiseen. Vaihemaakuntakaavassa tulee pyrkiä löytämään ohjauskeinoja, joilla voidaan edistää kaikkien sähkölinjojen maakaapelointia ja vähentää sähköpylväitä.

Vastine: Pirkanmaan liitto katsoo, että maakaapeloinnin arviointi yhtenä toteuttamisvaihtoehtona sisältyy toteuttamismahdollisuuksien ja -tavan selvittämiseen, mitä merkinnän suunnittelumääräyksessä edellytetään. Olennaista on tunnistaa kuhunkin suunnittelukohteeseen ratkaisu, joka tuottaa mahdollisimman vähän haittaa.

MTK kannattaa vaihemaakuntakaavan tavoitetta edistää bio- ja kiertotalouden kehittymistä maakunnassa alueilla, joissa on runsaasti toimintaan sopivia raaka-aineita.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

7.10 MTK Satakunta ry

Kooste MTK Satakunnan lausunnosta

MTK Satakunta ry ehdottaa seuraavaa muutosta yleismääräykseen maaseudun kehittämisestä: *”Maaseutua kehitettäessä on pyrittävä sovittamaan yhteen asuin ympäristön laatutavoitteet, hajautetun energiantuotannon tarpeet ja maaseutualueiden **kaikkien** elinkeinojen toimintaedellytykset.”*

Vastine: Kaavan jatkosuunnittelussa pyritään selkeyttämään yleismääräystä maaseutuelinkeinoja koskien.

MTK Satakunta ehdottaa muutosta luonnon monimuotoisuuden ydinalueen kaavamääräykseen ja kehittämissuositukseen:

*”Merkintä ei **rajoita** alueen maa- ja metsätaloustaloutta tai käyttöä haja-asutusluonteiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen.*

Kehittämissuositus:

*Maankäytön suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyminen, välttää luonnon ympäristöjen pirstoutumista **sekä turvata maaseudun elinkeinojen toimintaedellytykset.**”*

Vastine: Vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa on kaavamerkinnän kuvauksessa käytetty termiä ”ei estä”, sillä kaavamerkinnän suosituksena on, että kaavamerkintäalueilla pyritään huomioimaan ja turvaamaan merkittävät luontoarvot. Kaavamerkinnällä ei estetä maa- ja metsätalouskäyttöä, eikä kaavamerkinnällä ohjata maaseutuelinkeinoja. Kehittämisperiaatemerkinnot osoitetaan päällekkäin aluevarausmerkintöjen kanssa, joilla osoitetaan alueiden varsinainen päämaankäyttötarkoitus.

MTK Satakunta ehdottaa päivitystä sinivihherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen kehittämissuositukseen:

*”Maankäytön suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyminen, välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista **sekä turvata maaseudun elinkeinojen toimintaedellytykset.**”*

Vastine: Kaavamerkinnällä ei estetä maa- ja metsätalouskäyttöä, eikä kaavamerkinnällä ohjata maaseutuelinkeinoja. Kehittämisperiaatemerkinnot osoitetaan päällekkäin aluevarausmerkintöjen kanssa, joilla osoitetaan alueiden varsinainen päämaankäyttötarkoitus.

MTK Satakunta esittää muutosta turvealueiden kehittämisen kohdealueen kehittämissuositukseen:

*”**Alueen kehittämisessä tulee huomioida huoltovarmuudelle merkittävän energiaturpeen, kuivike- ja kasvuturpeen tuotannon sekä korkeamman jalostusasteen tuotantomateriaalin saatavuus.** Alueen kehittämisessä tulee edistää ojitettujen turvemaiden kestävää käyttöä sekä ottaa huomioon mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistamiseen tai uusiutuvan energian tuotantoon. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston vahvistama vesienhoitosuunnitelma.”*

Vastine: Turvealueiden kehittämisen kohdealueiden osoittamisen tavoitteena on mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti hillitä ilmastonmuutosta, edistää luonnon monimuotoisuutta sekä luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Kehittämissuositus on laadittu edistämään näitä tavoitteita.

Turvealueiden kehittämisen kohdealueiden kuvaustekstissä otetaan huomioon lausunnossa mainitut näkökohdat: ”Alueiden turvevaroilla on merkitystä energiaturpeena huoltovarmuudelle, kuivike- ja kasvuturpeen tuotannolle sekä korkeamman jalostusasteen tuotteille.”

MTK Satakunta esittää muutosta voimalinjan yhteystarvemerkinnän suunnittelumääräykseen:

*”Maankäytön suunnittelussa on turvattava voimalinjan yhteystarpeen toteuttamismahdollisuudet. Yksityiskohtaisempi suunnittelu edellyttää voimalinjayhteyden toteuttamistavan, sijainnin ja ympäröivään maankäyttöön liittymisen tarkempaa tutkimista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää voimalinjojen yhteensovittamiseen alueen arkeologisten, luonto-, maisema- sekä kulttuuriympäristöarvojen kanssa **ja maakaapelointia tulee arvioida yhtenä toteuttamisvaihtoehtona.**”*

Vastine: Pirkanmaan liitto katsoo, että maakaapeloinnin arviointi yhtenä toteuttamisvaihtoehtona sisältyy toteuttamismahdollisuuksien ja -tavan selvittämiseen, mitä merkinnän suunnittelumääräyksessä edellytetään.

MTK Satakunta esittää päivitystä kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisvyöhykemerkinän kehittämissuositukseen:

” Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen luontoarvot, välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista, edistää ennallistamista siihen soveltuvilla alueilla **sekä turvata maaseudun elinkeinojen toimintaedellytykset ja yksityinen omaisuudensuoja**. Alueella on yhdessä kansallispuistojen kanssa erityistä potentiaalia matkailun ja kestävän metsänhoidon mallien ja osaamisen kehittämiseksi laaja-alaisessa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.”

Vastine: Kaavamerkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätalouskäyttöä, metsästystä tai käyttöä haja-asutusluonteiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen. Kaavamerkintä koskee valtionomistamia alueita, vaikka merkintä on yleispiirteisenä esitetty. Pirkanmaan liitto ei näe tarvetta muuttaa kaavamerkinän kehittämissuositusta esitetyn kaltaiseksi.

MTK Satakunta esittää päivitystä maaseutuelinkeinojen kehittämisen kohdealueen kehittämissuositukseen:

” Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää alueelle luonteenomaisten elinkeinon ja energiantuotannon kehittymistä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää uusien toimintojen sekä alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristön arvojen yhteensovittamiseen **maanomistajien päätösvalta ja omaisuudensuoja turvaten**.”

Vastine: Maakuntakaavatyön yhteydessä on tunnistettu vahva tahtotila ko. alueiden kehittämiseksi ja elinvoimaisuuden edistämiseksi, jossa myös alueiden arvojen säilymisellä voi olla merkittävä rooli.

Maakuntakaava on yleispiirteisen ja strategisen suunnittelun taso. Kaavatyön edellytetään täyttävän MRL 28§:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, joiden mukaan kaavaa laadittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota esimerkiksi maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Kaavoituksessa on huomioitava monenlaisia, osittain ristiriitaisia ja päällekkäisiä intressejä ja sovitettava niitä yhteen. Myös yleinen etu tulee ottaa huomioon.

Maakuntakaavan kehittämisperiaatemerkintään ei ole tarkoituksenmukaista lisätä viittausta omaisuudensuojaan tai maanomistajuuteen. Kaavoja on laadittava MRL:n tavoitteiden mukaisesti ja maankäyttöä suunniteltava kokonaisuuksia katsoen.

MTK Satakunta esittää päivitystä virkistysalueen suunnittelumääräykseen:

” Alue varataan yleiseen virkistykseen ja ulkoiluun. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava virkistyskäyttöedellytyksien ja **maanomistajien omaisuudensuojan** säilyminen ja kehittäminen, alueen hyvä saavutettavuus sekä osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureitien jatkuvuus virkistysalueella”

MTK Satakunta esittää päivitystä retkeily- ja ulkoilun alueen suunnittelumääräykseen:

” Alue varataan yleiseen retkeilyyn ja ulkoiluun. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava retkeily- ja ulkoilukäyttöedellytyksien **ja maanomistajien omaisuudensuojan** säilyminen ja kehittäminen.”

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa ei osoiteta uusia retkeily- ja ulkoilualueita eikä virkistysalueita. Voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 osoitetuista virkistysalueista osa on virkistyskäytössä, ja osa on virkistyskäyttöön varattuja alueita, joiden toteuttaminen ratkotaan yksityiskohtaisemmalla suunnittelutasolla. Maakuntakaava ei vastaa alueiden yksityiskohtaisemmasta toteuttamisesta eikä maanomistajille annettavista korvauksista. Maakuntakaavoituksessa ei nähdä erityisiä tarpeita voimassa olevien suunnittelumääräysten muuttamiselle näiltä osin.

MTK Satakunta tahtoo, että suojelualueille (S) määritellään kaavan laadinnan yhteydessä erillislainsäädäntö, jonka nojalla suojelu toteutetaan, sekä maanomistajille täyden korvauksen mukaiset korvausmenetelmät. MTK katsoo, että merkinnän tulee olla voimassa määräajan maksimissaan 5 vuotta.

Vastine: Maakuntakaava ei vastaa alueiden suojelun toteuttamisesta eikä maanomistajille annettavista korvauksista. Suojelun toteutustapa määritetään suojelualueita toteutettaessa. Myös määräajan asettamista on harkittu, mutta sitä ei ole nähty toistaiseksi arvojen säilymisen kannalta tarkoituksenmukaisena ratkaisuna.

MTK Satakunta katsoo, että retkeilyn ja ulkoilun edistämisen yksityismailla tulee perustua maanomistajien ja toimijoiden välisiin sopimuksiin, ja esittää, että MK-merkinnän kehittämissuosituksen loppuun tulee lisätä:

”Yksityismailla toimitaan vain maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvien sopimusten kautta.”

Vastine: Maakuntakaava ei vastaa kaavamerkintäalueiden yksityiskohtaisemmasta toteuttamisesta eikä maanomistajille annettavista korvauksista. Pirkanmaan liitto ei tästä lähtökohdasta näe tarvetta kehittämissuosituksen täydentämiselle.

MTK Satakunta katsoo, että vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointi maaseudun elinkeinojen osalta on vajavainen. MTK tahtoo, että vaikutukset maa- ja metsätalouden harjoittamiseen arvioidaan.

Vastine: Vaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu vaihemaakuntakaavan vaikutuksia maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Merkitään näkemys tiedoksi.

7.11 Pirkanmaan vihreät

Kooste Pirkanmaan vihreiden lausunnosta:

Nykyistä kaava laadittaessa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota suojeltavien luontokohteiden vaatimattomaan määrään. Kun katsoo karttoja, ei tilanne ole juuri paranemassa, vaikka luontokato on

sittemmin noussut yleiseenkin keskusteluun. Uskallusta ja tahtoa puuttua luontokatoon puuttuu yhä. Merkinnät eivät vielä edistä tarpeeksi Kintulampi-Pukalan kehitystä kohti kansallispuistoa.

Vastine: Uusien kansallispuistoalueiden perustaminen ei ole ollut vaihemaakuntakaavassa tavoitteena, eikä sellaista ole esitetty. Vaihekaavalla toteutetaan Pirkanmaan lumo-ohjelman periaatteita, joiden mukaan luonnon monimuotoisuutta pyritään edistämään ensi sijassa vapaaehtoisuuteen ja tietoon perustuen.

Kaavassa tulisi käyttää tiukempia sanamuotoja. Kehittämissuosituksessa mainitaan "tulee ottaa huomioon" ja "välttää". Nämä eivät ole kovin painavia yleismääräyksiä. Sama toistuu muissakin yleismääräyksissä.

Vastine: Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi vaihemaakuntakaavassa osoitetaan kaavamerkintöjä, jotka ovat perusteiltaan, tavoitteiltaan ja velvoittavuudeltaan erilaisia, ja jotka myös soveltuvat erityyppisille alueille. Kehittämisseriaattemerkintöinä esitetyillä laaja-alaisilla, osittain maa- ja metsätalouskäytössä olevilla alueilla on maakuntakaavoituksen näkökulmasta tarkoituksenmukaisempaa edetä suositustyyppisillä kaavaratkaisuilla luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Tämä myös toteuttaa Pirkanmaan LUMO-ohjelman lähtökohtia.

Esteettömyys on huomioitava, kun toimeenpannaan kaavaa: kaikilla tulee olla yhtäläinen oikeus nauttia esimerkiksi luonnosta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Luonnon monimuotoisuus: kaavamerkintöjen osoittaminen maakunnallisesti merkittävillä luontoalueille kannatettavaa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Yleismääräykset luonnon monimuotoisuuden ydinalue: miten tarkalleen seurataan, ettei esimerkiksi maa- ja metsätalouskäyttö heikennä monimuotoisuutta?

Vastine: Kyseessä on kehittämissuositus. Kaavaselostuksessa kuvataan tärkeimpiä huomioon otettavia näkökulmia, joihin löytyy lisätietoa myös muun muassa Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyytit selvityksestä. Luonnon monimuotoisuuden tilan seuraaminen on haaste, johon haetaan ratkaisuja koko Suomen tasolla.

Horhalkanperän kahteen osaan jaetusta tuulivoima-alueesta lähinnä Seitsemisen kansallispuiston länsirajaa oleva (1,5km) alue on poistettava vaihemaakuntakaavasta. Jopa 350 metriä korkeat voimalat näkyvät, välkehtivät, kuuluvat häiritsevästi Seitsemisharjulle ja syvemmälle puistoon. Tämä on ristiriidassa kansallispuiston luonnon ja maiseman säilyttämisen tavoitteen kanssa ja häiritsee virkistyskäyttöä. Voimalat häiritsevät eläimistöä ja alueelle istutettuja metsäpeuroja. Tarvittava etäisyys metsäpeuraan on tutkimusten mukaan 5-8 km. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti on syytä odottaa luonnonvarakeskuksen tutkimushankkeen "Metsäeläinten esiintyminen ja elinympäristöjen käyttö tuulivoimaloiden lähialueilla (WINDLIFE)" valmistumista vuonna 2027.

Vastine: Metsäpeuraan ja suteen kohdistuvia vaikutuksia arvioivan selvityksen perusteella sekä Horhalanperän itäinen että läntinen tuulienergiatuotannon alue sijoittuvat Seitsemisen metsäpeuraistutuksiin perustuvan osapopulaation käyttämille alueille. Horhalanperän tuulienergiatuotannon itäistä aluetta ei osoiteta kaavassa ja läntisen alueen rajausta päivitetään.

Pirkanmaan Vihreät yhtyvät Pirkkalan kunnan lausuntoon: ”Luonnon monimuotoisuuden ydinalueiksi tulee Pirkkalassa merkitä ainakin Pulkajärvi ja Taaporinvuoren-Saukonvuoren alueet, jotka muodostavat biologisesti ja virkistyksestä hyvin monipuolisen kokonaisuuden. Suunniteltu Vt3:n oikaisu katkaisisi toteutuessaan tämän luontokokonaisuuden muodostaen merkittävän estevaikutuksen luonnon monimuotoisuudelle. Mahdollisen uuden tieyhteyden estevaikutukset on kaava-prosessissa jätetty teiden estevaikutuksia koskevan tarkastelun ulkopuolelle. Mikäli uusi tieyhteys päätetään rakentaa, vähimmäisvaatimuksena uuden tien estevaikutuksen vähentämiseksi on riittävän laadukkaan viheryhteyden ja -sillan säilyttäminen/rakentaminen. Tästä tulee tehdä merkintä vaihemaakuntakaavaan.”

Vastine: Pulkajärven ja Taaborinvuoren-Saukon vuoren alueet osoittautuivat vaihemaakuntakaavan taustaselvityksissä luontoarvoiltaan arvokkaiksi. Koska näitä alueita pääosin koskee voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 viherverkostoa ja luontoarvoja osoittavat kaava-merkinnät, ei vaihemaakuntakaavassa ole katsottu tarpeelliseksi osoittaa alueille uusia päällekkäisiä luontoarvomerkintöjä.

Väylien estevaikutuksen osalta selvityksen paikkatietoon nojautuva toteutustapa ei tarjonnut luontevaa keinoa laajentaa merkintää koskemaan uusia tieyhteyksiä. Sen sijaan voimassa olevassa maakuntakaavassa on läntisten väylähankkeiden suunnittelussa kiinnitetty erityistä huomiota tarvittavien ekologisten ja virkistysyhteyksien turvaamiseen ja esitetty näitä myös vahvoilla kaavamerkinnoilla. Estevaikutuksen vähentäminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen teemoina ovat aina mukana väylänpidon ja väylähankkeiden suunnittelussa, ja myös Pirkanmaan liitto pitää osaltaan asiaa esillä esimerkiksi mainittujen uusien väylien suunnitteluprosessissa. Maakuntakaavalla ei kuitenkaan ratkota alueen yksityiskohtaisempaa suunnittelua.

7.12 Sastamalan ympäristöyhdistys

Kooste Sastamalan ympäristöyhdistyksen lausunnosta:

Sastamalan ympäristöyhdistys toteaa, että suurin osa Sastamalan Kärmevallion tuulivoimahankkeen alueesta on merkitty vaihemaakuntakaavaluonnokseen ”ympäri vuoden hiljaisena alueena”. Yhdistys katsoo, että alueen osoittaminen tuulivoima-alueeksi on vastoin tätä merkintää, eikä aluetta tule osoittaa vaihemaakuntakaavassa tuulivoimalle soveltuvaksi.

Vastine: Niin sanotuista hiljaisista alueista toteutettu tarkastelu toimii yhtenä alueiden ominaisuuksia kuvaavana lähtötietona. Hiljaisia alueita ei osoiteta maakuntakaavassa, ne eivät osoita tavoitetilaa eikä tuulienergiapotentiaalin sijoittuminen tällaiselle alueelle ole poissuljettua.

Kärmeallion hankealueen lähialueella on kalasääksen pesiä, joita ei ole otettu hanketoimijan taholta riittävästi huomioon.

Vastine: Maakuntakaava ei ota suoraan kantaa etäisyyteen sääksen pesistä, vaan se ratkotaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Yhdistys kyseenalaistaa osion *Kooste potentiaalisista tuulivoima-alueista* Linnuston päämuuttoreitit. Kärmeallion hankealueelta ja sen välittömästä läheisyydestä on havaintoja alueen suuntaan ja sen yli lentävistä joutsenista, kurjista ja merikotkista.

Vastine: Tuulienergia-alueita käsittelevässä koosteessa on muuttoreittiaineistona käytetty BirdLife Suomen vuonna 2023 päivittämää aineistoa.

Yhdistys katsoo, että Kärmeallion alue ei sovellu tuulivoimateollisuusalueeksi. Sen luontoarvot, asutuksen läheisyys, perinne- ja kulttuurimaisemat eivät mahdollista massiivista rakentamista. Lisäksi on otettava huomioon elinkeinojen näkökulma.

Vastine: Kärmeallion alueelle tehdyissä vaikutusarvioinneissa ei ole maakuntatasolla tunnistettu seikkoja, joiden perusteella tätä ei voitaisi osoittaa maakuntakaavassa. Yksityiskohtaiset melun ja vesien hallinnan toimenpiteet ratkotaan hankesuunnittelussa, eikä maakuntakaava ota niihin kantaa.

Yhdistys huomauttaa, että Sastamalan Ajoksenkankaalle suunniteltu tuulivoima-alue ympäröisi keskelle jäävät maatilat ja tuhoaisi alueen pääelinkeinona olevan ratsastustoiminnan. Lisäksi yhdistys huomauttaa, että alueen yli kulkee joutsenten muuttoreitti.

Vastine: Ajoksenkankaan alueelle tehdyissä vaikutusarvioinneissa ei ole maakuntatasolla tunnistettu seikkoja, joiden perusteella tätä ei voitaisi osoittaa maakuntakaavassa.

Alueen sijoittuminen laulujoutsenen syysmuuttoreitille tulee ottaa suunnittelumääräyksen nojalla huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja vaikutusarvioinnissa.

Yhdistys katsoo, että tuulivoimarakentamisen tulisi tapahtua jo rakennettuun ja melua sisältävään ympäristöön, mihin on olemassa soveltuvaa, pienempää tuulivoimateknologiaa. Yhdistys toteaa, että tuulivoimaloilta on aina edellytettävä ympäristölupaa.

Vastine: Maakuntakaavalla ohjataan lähtökohtaisesti vähintään seudullisesti merkittävien toimintojen sijoittumista. Pienimuotoisemman energiatuotannon sijoittumisen edellytysten mahdollistaminen on lähtökohtaisesti kuntien vastuulla.

Maakuntakaavalla ei voida edellyttää toimintojen luvanvaraisuutta.

7.13 Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Kooste Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin lausunnosta:

Suomen luonnonsuojeluliiton (SLL) Pirkanmaan piiri ry katsoo, että vaikka maakuntakaavan tietopohja ja tavoitteet luonnon monimuotoisuuden osalta ovat kattavat, niiden vaikutus maakuntakaavan sisältöön ja maakuntakaavan vaikuttavuuteen jäävät aluevarauksina ja merkintöjen sitovuutena liian yleispiirteiselle tasolle. Yhdistys katsoo, että maakuntakaava ei toteuta sille asetettuja tavoitteita luontokadon ja ilmastonmuutoksen torjunnassa eivätkä kaavaratkaisut juurikaan edistä YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen puitteissa tehdyn Montrealin sopimuksen eikä EU:n biodiversiteettiohjelman toteutusta. Yhdistys katsoo, että sitovia määräyksiä luontokadon torjumiseksi ja luonnon monimuotoisuuden elvyttämiseksi tulisi kohdistaa erityisesti yhteiskunnan jo omistamille maa-alueille sekä isommille maanomistusyksiköille.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on tukea maakunnan luonnon monimuotoisuutta ja elonkirjoa. Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi vaihemaakuntakaavassa osoitetaan kaavamerkintöjä, jotka ovat perusteiltaan, tavoitteiltaan ja velvoittavuudeltaan erilaisia, ja jotka myös soveltuvat erityyppisille alueille. Uudet kaavamerkinnät täydentävät voimassa olevia ekologisen verkoston ja viherverkoston kaavamerkintöjä. Kehittämisperiaatemerkinnoillä ja niihin liittyvillä kehittämissuosituksilla pyritään edistämään luontoarvojen huomioimista alueille, joilla suojelu ei ole tavoitteena. Kehittämisen periaatteita osoittavien alueiden esittäminen tukeutuu vahvasti Pirkanmaan LUMO-ohjelman tavoitteeseen edistää vapaaehtoista, tietoon perustuvaa tekemistä ja yhteistyötä luonnonhoidossa ja luontoarvojen vaalimisessa.

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, että soidensuojelun täydennysohjelman (SSTE) kohteet tulee sisällyttää maakuntakaavaan suojelun turvaavalla aluevarausmerkinnällä.

Vastine: Soidensuojelun täydennysehdotuksen alueet on huomioitu vaihemaakuntakaavassa. Suurin osa alueista sijoittuu Pirkanmaan voimassa olevien sekä valmisteilla olevan vaihemaakuntakaavan suojelualueita sekä luonnon monimuotoisuutta koskevien kaavamerkintöjen alueille. Vaihemaakuntakaavassa osoitetaan laaja-alaisille, voimassa olevien viherrakenteen kaavamerkintöjen ulkopuolisille, soidensuojelun täydennysehdotuksen alueille luonnon monimuotoisuuden ydinalueen kaavamerkintä. Alueita ei ole osoitettu maakuntakaavassa suojelualuemerkinnällä, koska soidensuojelun täydennysohjelma ei ole saanut valtioneuvoston hyväksyntää.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää tuulivoiman yleismääräykseksi:

"Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon erityisesti vaikutukset asutukseen, luontoarvoihin, merkittäviin ekologiin yhteyksiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön, arvokkaisiin geologiin muodostumiin, pinta- ja pohjavesiin sekä tuulienergiatuotannon yhteisvaikutuksiin. Alueen suunnittelussa sekä toteutuksessa tulee varmistaa, ettei eläimistöille, metsäpeuralle ja suuriin petolintuihin kohdistu merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää linnustoon kohdistuviin yhteisvaikutuksiin. Tuulivoima-alueiden etäisyys toisistaan pitää olla vähintään 10 km ja maakotkareviiriin ja metsäpeuran

vaellusreitteihin vähintään 5 km. Alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset tutka- ja lentotoimintaan, radiojärjestelmiin sekä erikoiskuljetusten vaatimiin liikenneväyliin ja -järjestelyihin. Uudet yli kahdeksan tuulivoimayksikön tuulivoima-alueet tai hyvin lähikäisten alueiden muodostamat yli kahdeksan tuulivoimalan kokonaisuudet vaativat maakuntakaavavaruksen.”

Vastine: Pirkanmaan vaihemaakuntakaava ohjaa yli kahdeksan voimalan kokonaisuuksien sijoittamista. Maakuntakaavalla ei kuulu luoda suoraa ohjausta sellaisen kokoluokan hankkeisiin, jotka eivät kuulu maakunnallisen ohjauksen piiriin. Vähäisemmissä, mahdollisesti myös lähelle toisiaan sijoittuvissa hankkeissa, ratkotaan vaikutusarvioinnin kautta, ovatko nämä toteuttamiskelpoisia tai minkälaisia reunaehtoja toteuttamiseen liittyy.

SLL: Pirkanmaan piiri esittää aurinkovoimaloiden yleismääräykseksi:

”Aurinkovoimala-alueet tulee sijoittaa mahdollisuuksien mukaan rakennettuun ympäristöön tai muutoin avoimille alueille, joissa ei ole esteitä sijoittamiselle eikä hanke lisää maaperäpäästöjä. Metsäkatoa tulee välttää. Turvetuotantoalueilla ja maakuntakaavassa niihin tarkoituksiin osoitetuilla alueille voimaa ei saa sijoittaa yli 30 cm jäännösturvetta sisältäville alueille.”

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, että aurinkovoimaloiden sijoittamisessa turvealueille tulisi huomioida alle jäävän turvekerroksen paksuus, koska yli 30 cm turvekerroksen hajoamisesta aiheutuvat ilmastopäästöt ovat suuremmat kuin paneeleista saatava energian hyöty. Yhdistys katsoo, että aurinkovoimala-alueet tulisi sijoittaa mahdollisuuksien rakennettuun ympäristöön tai muutoin avoimille alueille, joissa ei ole esteitä sijoittamiselle eikä hanke lisää maaperäpäästöjä. Metsäkatoa tulee välttää.

Vastine: Kaavaselostuksessa todetaan, että keskittämällä aurinkoenergian tuotanto jo maankäytön piirissä oleville alueille, voidaan ehkäistä tuotannollisen peltopinta-alan tai hiilinieluna toimivien metsäalueiden menettämistä. Pirkanmaan liitto ei näe mahdollisena esitetyn kaltaista hyvin tarkkaa ohjausta, mutta yleismääräystä tarkistetaan vielä.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää turvetuotantoalueille seuraavaa suunnittelumääräystä: *” Alueen ja sen lähiympäristönkäyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon merkinnän kohteena olevan suoluonnon kasvillisuus- ja lintuarvot, suoalueen vesitalous ja luontoarvojen säilymisen kannalta tarpeelliset ekologiset yhteydet sekä maankäytön hiilinielujen kasvattaminen. Turvetuotannosta poistuneiden alueiden jäännösturpeen käyttö tulisi arvioida alueen eri lohkoilla ja niiden sisällä, jolloin saadaan kuva alueen käytöstä erilaiseen käyttötarkoitukseen, kuten alueen vesitys tai metsitys tai soveltuvuus aurinkoenergian tuotantoon. Tätä koskeva yleismääräys on esitetty edellä. Rahkasammaleen ja vaativien kasvien viljelyalat tulee sijoittaa kohteille, jossa veden nostaminen onnistuu. Keskeisenä tavoitteena ja toteutusmallina voidaan pitää myös luontokadon ja ilmastomuutoksen torjunnan kannalta suoluonnon ennallistamista.”*

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, että turvealueiden kehittämisen kohdealuemerkintöjen selityksissä korostuvat liikaa alueiden käyttö erilaisiin turvetuotannon tarpeisiin. Maankäytön päästöjen hillintää erilaisilla ennallistamistoimilla tulisi korostaa selkeästi.

Vastine: Turvealueiden kehittämisen kohdealueiden kehittämissuositus pitää sisällään lausunnossa esille nostetut näkökulmat maakuntakaavan mittakaavassa. Alueiden yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä on arvioitava kohdekohtaisesti ilmasto- ja ympäristötavoitteet huomioon ottaen edellytykset erilaisille kehittämistoimille kuten ennallistamiselle.

Täydennetään kaavaselostuksen turvealueisiin liittyviä tekstejä kaavamerkinnän tavoitteiden konkretisoimiseksi.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämissuositukselle seuraavaa maakuntakaavamääräystä: *”Valtion mailla alueen yksityiskohtaisessa suunnittelussa tulee säilyttää alueen luontoarvot ja alueella tulee kaikissa toimissa pyrkiä luonnon ennallistamiseen. Alueella ei ole sallittua tuotannolliset hakkuut.”*

Lisäys merkinnän selitykseen: *”Merkinnän tavoitteena on edistää toimenpiteitä, joilla pyritään luontokadon torjunnan sekä metsä- ja suoluonnon ennallistamiseen edellyttämiin kansallisiin ja kansainvälisiin tavoitteisiin sekä mahdollistamaan alueen toteutus laajan kansallispuistokokonaisuutena. Merkintä ei rajoita yksityismailla alueen maa- ja metsätaloustaloustaloutta eikä käyttöä haja-asutusluontoiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen. Valtion mailla tulee kaikki vanhat metsät säilyttää ja koko alueella tulee metsätaloustaloustaloutta edistävien toimien olla säilyttäviä ja ennallistavia kohdistaa alueen metsäluonnon ennallistamiseen. Alueella on yhdessä kansallispuistojen kanssa erityistä potentiaalia matkailun ja laajan kansallispuiston kehittämisellä.”*

Vastine: Kaavamerkintä on suositusluonteinen ja rajaukseltaan yleispiirteinen merkintä, jolla osoitetaan kansallispuistojen välisellä alueella tunnistettu potentiaali luonnon monimuotoisuuden sekä luontomatkailun edistämiseksi. Kaavamerkinnällä ei lähtökohtaisesti ohjata tarkemmin tavoitteiden toteuttamistapoja.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää Riuttakorven virkistysmetsän ja Haukkajärven ympäristöarvometsän osoittamista suojelualueina maakuntakaavaan. Tämä olisi tärkeätä paitsi rakentamisesta johtuvan voimakkaan metsäkadon kompensoimiseksi myös maakunnan metsänsuojelualan lisäämiseksi.

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa osoitetut suojelumerkinnät perustuvat ajantasaisiin, ympäristöhallinnon tietoihin valtioneuvoston hyväksymistä luonnonsuojeluohjelmien alueista, perustetuista suojelualueista sekä Metsähallitukselta saatuihin tietoihin suojeluun varatuista alueista. Näiden lisäksi vaihemaakuntakaavassa on osoitettu yhden suojelualueen laajennus Pirkanmaan ELY-keskuksen inventointitiedon perusteella. Näistä lähtökohdista eroavia alueita ei Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa lähtökohtaisesti esitetä suojelualueen kaavamerkinnällä.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää maakuntakaavasta poistettavaksi Tuuraniemen tuulipuiston eteläosan sekä Myyränkankaan ja Vermassalon tuulipuistot kokonaan MRL:n vastaisesti asutusta haittaavana ja maakotkan ja metsäpeuran suojelua vaarantavana sekä laajasti viiden kilometrin vyöhykekokonaisuuden metsäluontoa tuhoavana.

Lausuja esittää Sastamalan Kärmekekallion tuulivoimahankkeen poistamista perustuen uhanalaiseen linnustoon ja hiljaisen alueen maakunnalliseen statukseen.

Vastine: Tuuramäen, Myyränkankaan, Vermassalon tai Kärme-kallion alueille tehdyissä vaikutusarvioinneissa ei ole maakuntakaavatasolla tunnistettu sellaisia seikkoja, joiden perusteella näiden osoittaminen ei olisi mahdollista.

Niin sanotuista hiljaisista alueista toteutettu tarkastelu toimii yhtenä alueiden ominaisuuksia kuvaavana lähtötietona. Hiljaisia alueita ei osoiteta maakuntakaavassa, eivätkä alueet sulje pois tuulienergiapotentiaalin sijoittumista alueelle.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää Geopark pistekohteiden muuttamista aluevarauskohteiksi turvamaan alueiden riittävän kehittämisen.

Vastine: Vaihemaakuntakaavalla täydennetään Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkin-töjä. Monessa matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueena (mv) osoitetussa Geopark-kohteessa maakuntakaavan pääkäyttötarkoitus tunnistaa jo nykyisin alueen luonto- ja virkis-tyskäyttöarvot. Geopark-statukseen ei kuulu kohteiden rajauksia. Vaihemaakuntakaavan yh-teydessä kohteisiin ei ole tehty alueen suunnittelua, jolla voitaisiin rajata ja suunnata yksityis-kohtaisesti kehittämistoimia.

SLL:n Pirkanmaan piiri huomauttaa, että Suomen ilmastolakia ei ole kirjattu vaihemaakuntakaavan tavoitteisiin, ja toteaa että ilmastolain tulisi ohjata myös maakuntakaavan sisältöä.

Vastine: Maakuntakaavoituksen on aina noudatettava voimassa olevaa lainsäädäntöä. Kaava-selostukseen täydennetään maininta ilmastolaista.

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, että vaihemaakuntakaavassa ei ole kiinnitetty huomiota metsäkadon osalta tarvittavaan kompensatiomenettelyyn eikä ole ehdotettu toimenpiteitä metsätuhojen kom-pensaatioon ja luontokadon selättämiseen.

Vastine: Vaihemaakuntakaavalla vastataan maakuntatason suunnittelun kysymyksiin, eikä sillä ohjata tarkemmin luontokohdealueilla tehtäviä luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia. Tiettyjen kaavamerkintäkohteiden tavoitteissa tuodaan esiin tarpeet alueilla tehtävistä ennal-listamistoimista, ja lisäksi vaihemaakuntakaavan selostuksessa käsitellään luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä, jotka on esitetty Suomen ympäristökeskuksen selvityksessä Pirkanmaan uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä. Kompensatiomenettely ei toistaiseksi ole osa maakuntakaavoitusta.

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, että koska kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämisvyöhykkeellä tavoitteet kohdistuvat yhteiskunnan omistuksessa olevalle metsäalueelle, tulisi luontokadon torjunta ja metsäkadon kompensatio nostaa vahvasti aluemerkitöjen sisällöllisiin tavoitteisiin sitovina mää-räyksinä.

Vastine: Vaihemaakuntakaavalla vastataan maakuntatason suunnittelun kysymyksiin, eikä sillä tarkemmin ohjata luontokohdealueilla tehtäviä luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia. Vaihemaakuntakaavan selostuksessa käsitellään luonnon monimuotoisuutta edistäviä

toimenpiteitä, jotka on esitetty Suomen ympäristökeskuksen selvityksessä Pirkanmaan uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä.

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, että tuulivoima-alueiden toistensa kanssa risteäviä vaikutuskehiä tulisi tarkastella vähintään kymmeneen kilometriin saakka. Yhdistys toteaa, että maakuntakaavassa tulisi ohjata, millä tavoin tiheään sijoittuvien tuulivoimapuistojen haittavaikutuksia voidaan ehkäistä. Tuulivoimapuistoille tulisi määritellä viiden km tuulivoimalta rauhoitettu vyöhyke.

Vastine: Maakuntakaavan taustaselvitysten ja vaikutusarvioinnin yhtenä tärkeimmistä tehtävistä on tunnistaa kaavaratkaisun yhteisvaikutuksia ja keinoja haitallisten vaikutusten lieventämiseksi. Tätä on noudatettu vaihemaakuntakaavaa varten laadituissa selvityksissä. Maakuntakaavan suunnittelumääräyksissä korostetaan merkintäkohtaisesti seikkoja, jotka vaativat erityistä huomiota myös alueiden mahdollisiin yhteysvaikutuksiin liittyen.

Muun muassa pohjoisella Pirkanmaalla on huomioitu Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 ekologisten yhteyksien ja monimuotoisuudeltaan erityisten vyöhykkeiden säilyminen sellaisenaan tuulienergia-alueiden välillä.

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, että Virtain Kurjenkylän ympäristöön suunnitelluilla tuulivoimapuistoilla on tuhoisa vaikutus metsäiseen luonnonympäristöön ja sen rakentamisen kiviainestarve muodostaa massiivisen ympäristöhaasteen kunnassa.

Vastine: Maakuntakaavalla yhteensovitetaan erilaisia alueidenkäytön tarpeita. Sekä Pirkanmaan liiton että Kihniön ja Virtain selvitysten perusteella vaihemaakuntakaavan alueet soveltuvat tuulienergiatuotannolle esitetyin reunaehdoin. Voimassa olevassa maakuntakaavassa osoitetut kiviaineshuollon kannalta tärkeät alueet jäivät voimaan. Alueita on osoitettu myös Kihniöön ja Virroille.

SLL:n Pirkanmaan piiri pitää Koninkallion tuulivoima-alueita valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja vesilain vastaisina. Patakorven tuulivoimapuiston yhdistys katsoo myös olevan ristiriidassa valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden ja kansallispuistovyöhykkeen kehittämisen kannalta.

Vastine: Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa (VAT) esitetään tavoitteita niin uusiutuvan energiatuotannon tarpeille kuin arvokkaiden kulttuuri- tai luonnonympäristöjen turvaamiselle. On tunnistettu, että VAT:t voivat olla keskenään ristiriitaisia. Maakunnan suunnittelussa VAT:t täsmentyvät maakunnallisiksi alueidenkäytön ratkaisuksi ja sovitetaan yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Tähän on pyritty myös Koninkallion ja Patakorven tuulienergia-alueiden suhteen.

Tuulienergiatuotannon alueiden osoittaminen perustuu Pirkanmaan liitossa ja alueilla käynnissä olevissa hankkeissa tuotettuihin selvityksiin sekä maakunnalliseen ja kunnalliseen päätöksentekoon. Koninkallion tuulienergiatuotannon aluetta ei ole osoitettu maisema- tai pohjavesialueelle, eikä alueen yksityiskohtaisemmassa jatkosuunnittelussa ole todettu sellaisia vaikutuksia pohjaveteen, joiden myötä alueelle ei voitaisi osoittaa tuulienergiatuotantoa.

SLL:n Pirkanmaan piiri katsoo, ettei maakotkaselvitys maakuntakaavan perusselvityksenä ota huomioon maakotkan vähäisen kannan aluetta eikä vastuulajin statusta.

Vastine: Tuulienergiatuotannon alueiden suunnittelumääräyksessä edellytetään maakotkan esiintymisen todennäköisten ydinalueiden tarkastelua luonnonsuojelulain varovaisuusperiaatteen mukaisella tavalla.

Maakotkaan kohdistuvien vaikutusten tunnistamiseksi laadittu koosteraportti on ollut kommentoitavana Pirkanmaan ELY-keskuksella sekä valtakunnallisesta ympäristöministeriön pian julkaistavan *Suomeen suunniteltavan tuulivoimatuotannon mahdolliset yhteisvaikutukset maakotkaan ja lajin huomiointi maakuntakaavoituksessa* -raportin laadinnasta vastanneella asiantuntijalla. Pirkanmaan liiton raportissa on huomioitu edellä esitettyjen tahojen huomiot ja noudatettu ympäristöministeriön käyttämää laskentamallia voimalapaikkojen riskikartoituksessa, minkä pohjalta tuulienergiatuotannon alueisiin on tehty tarkistuksia.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää, että Laipanmaan laajennusta alueen pohjoispuolelle siten, että se rajautuu soveltuvin osin Kuhmalahden tiehen.

Vastine: MK-alueiden laajennuksissa on käytetty yhtenäistä kriteeristöä, eikä kyseinen kohde ole noussut sen perusteella. Alueella on jo myös osin muita luontoarvoja turvaavia merkintöjä.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää Melo-Hikiä voimalinjan siirtämistä kiertämään Makkaranselän-Rauttinselän-Vanajanselän alue.

Vastine: Nokian Melolta eteläiselle maakunnan rajalle on osoitettu voimalinjan yhteystarve. Yhteystarvemerkinnoilla ilmaistaan ainoastaan tunnistettu kehittämisen tarve kahden pisteen välillä, eikä yhteyden sijaintiin liity suunnittelua. Yhteyden toteuttamisen tullessa ajankohitaiseksi, suunnittelusta vastaa linjan toteuttava verkkoyhtiö. Suunnittelun vaiheissa kuullaan kaikkia asianosaisia.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää Valkeakosken ja Lempäälän alueella sijoittuvan Mäkipään luonnon monimuotoisuuden ydinalueen poistamista.

Vastine: Kaavamerkintä perustuu vaihemaakuntakaavan taustaselvitykseen maakunnan uhanalaisten lajien ja luontotyyppien keskittymistä. Mäkipää-niminen alue osoittautui selvityksessä merkittäväksi uhanalaisen lajiston perusteella. Selvityksessä on huomioitu käytettävissä olleet tiedot metsähakkuista. Kaavamerkinnän alueella on myös peltoalueita sekä metsäalueita, joilla on merkitystä uhanalaisen lajiston elinympäristönä sekä luontoarvoalueita yhdistävänä rakenteena. Pirkanmaan maakuntakaavoitus tarkisti alueen perusteena olevat luontoarvot, eikä tässä tarkastelussa ilmennyt muutostarvetta kaavamerkinnän osalta.

SLL:n Pirkanmaan piiri esittää voimassa olevasta maakuntakaavasta poistettavaksi Tavasen teknisen palveluiden aluevarauksen Kangasalan-Pälkäneen alueelta, koska aluevarauksen merkitys on poistunut ja varaus tulisi tarpeettomana kumota.

Vastine: Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavassa ei käsitellä vesihuollon merkintöjä.

7.14 Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä

Kooste Tampereen kaupunkiseudun lausunnosta:

Valinta Elonkirjon ja energian nostamisesta Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan teemaksi on onnistunut. Kaavan kautta tarkasteluun nousee myös Tampereen kaupunkiseudulle ja seudun kunnille merkittäviä ja ajankohtaisia kysymyksiä energiaan, luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen, virkistykseen ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyen.

Kaavan tausta-aineistot ja selvitykset ovat seikkaperäisiä ja ansiokkaasti laadittuja. Ne ovat arvokas lähde- ja taustamateriaali myös myöhemmin seudulla tehtävälle valmistelulle.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Maakuntakaavan taajamatoimintojen ja keskustatoimintojen alueita koskevissa määräyksissä on tuotu esiin yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden vaaliminen sekä yhteystarpeiden varmistaminen lähiluontoon. Määräykset ovat linjassa Rakennesuunnitelmissa tehtyjen strategisten valintojen kanssa suunnata kasvua rakenteen sisään sekä Rakennesuunnitelmassa 2040+ tehdyn valinnan kanssa vahvistaa seudun taajamaa virkistykseen ja ekologisten yhteyksien osalta. Määräykset heijastuvat suunnittelun kaikille tasoille. Ratkaisujen etsiminen määräyksissä esiin nostetuille teemoille suuntaavat huomion ja suunnitteluresurssia olemassa olevien alueiden kehittämiseen.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Energiaomavaraisuus ja ilmastomuutokseen sopeutuminen ovat myös seutuyhteistyössä esiin nousseita teemoja, joiden ratkaiseminen nykyisellä taajama-alueella on välttämätön, mutta vaativa tavoite. Jotta tavoite voi toteutua, on tapahduttava teknistä kehitystä energiantuotannossa sekä rakennuskannan ja infran rakenteellista uudistamista. Paikallisen energiantuotannon yleistyessä vaaditaan uudenlaista otetta myös alueellisten energiajärjestelmien hallintaan.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Keskustojen kehittämisen osalta maakuntakaavan ratkaisu edistää seudulla esiin nousseita teemoja muun muassa Ylöjärven puutermiinalin siirron osalta. Tämä edistää ja helpottaa Ylöjärven keskustan kehittämistä. Keskusta on osa seudullisesti merkittävää keskustaverkkoa.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Vaihemaakuntakaavan kartoille 1-3 merkittyihin voimalinjojen yhteystarpeisiin on kiinnitetty määräys turvata linjojen toteuttamismahdollisuudet. Toteuttamismahdollisuuksien turvaaminen on Tampereen kaupunkiseudun kehittämisen näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää muun muassa vihreän siirtymän teollisuuden investointien mahdollistamiseksi seudulle.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

7.15 Tampereen yliopisto

Kooste Tampereen yliopiston lausunosta:

Tampereen yliopisto katsoo, että Pirkanmaan Energia ja elonkirjo -vaihemaakuntakaavaehdotus selvityksineen, selostuksineen ja vaikutusten arviointeineen on laadittu ammattitaitoisesti ja huolellisesti. Yliopisto pitää tehtyjä linjauksia valtaosin oikeansuuntaisina, ja useimmat ratkaisut ja kaavamerkinnot ansaitsevat kiitosta.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Yliopisto toteaa, että kaavaehdotuksessa kehittämisperiaatemerkinteinä osoitettujen luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden sekä sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalueiden kehittämissuositukset ovat identtiset. Yliopisto kyseenalaistaa kahden erillisen merkinnän tarpeellisuuden, ja pitää erittäin tärkeänä, että merkintöjen kehittämissuositukset muutetaan suunnittelumääräyksiksi. Kehittämissuositusten sisältöjen on ehdottomasti oltava sitovia.

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa on lähdetty siitä, että vesistöjen ja virtavesien läheisyyteen painottuvilla alueilla, joilla merkittävät luontoarvot ovat joko suoraan tai osin riippuvaisia vesialueista, on osoitettu erillinen sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalueen kaavamerkintä. Merkinnällä pyritään tuomaan myös esiin alueiden erityinen luonne maa- ja vesiekosysteemien vaihtumisvyöhykkeenä. Vaihemaakuntakaavalla pyritään edistämään kaavamerkintäalueilla merkittäviksi tunnistettujen luontoarvojen huomioimista ja turvaamista kuitenkin rajoittamatta alueen käyttöä esimerkiksi maa- ja metsätalouteen. Kaavamerkintäalueet ovat luonteeltaan yleispiirteisiä, eivätkä luontoarvot jakaudu alueilla tasaisesti. Velvoittavampi kaavamerkintä vaatisi tarkempia perusteita ja kaavamerkintärajoituksia suunnittelumääräysten pohjaksi. Tämä lähestymistapa puolestaan heikentäisi juuri monimuotoisuuden tunnistamista, joka ei ilmiönä ole tarkkarajainen.

Yliopisto esittää, että metsien hoitoa ohjataan kestävän metsänhoidon suuntaan luonnon monimuotoisuudelle haitallisten avohakkuiden ja ojitusten välttämiseksi.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan kaavamerkinnöissä on tuotu esiin potentiaali kestävän metsänhoidon kohdistamiselle erityisesti kansallispuistojen kytkeytyvyyden kehittämissuositusten alueella (kaavamerkinnän kehittämissuositus). Asiaa on avattu kaavaselostuksessa myös luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden yhteydessä.

Luonnon monimuotoisuus on mainittu useimpien aluevarausmerkintöjen yhteydessä, mikä on kiitettävää. Yliopisto katsoo, että ekologinen kytkeytyvyys on syytä mainita muidenkin kuin taajamatoimintojen alueen, virkistysalueen ja retkeily- ja ulkoilualueen aluevarausmerkintöjen määräyksissä. Maakuntakaavassa tulee varmistaa tärkeimpien ekologisten yhteyksien säilyminen ja luominen niitä osoittavilla merkinnöillä. Tämä tarve on yliopiston mukaan todettu myös vaihemaakuntakaavan kokonaisvaikutusten arvioinnissa.

Vastine: Voimassa olevassa maakuntakaavassa 2040 ja valmisteilla olevassa vaihemaakuntakaavassa maakunnallinen ekologinen verkosto katsotaan toteutuvan viherrakennetta koskevien kaavamerkintöjen sekä myös esimerkiksi maaseutualueiden välityksellä. Asiaa on myös selvennetty liitekartalla.

Maakuntakaavoituksessa on tunnistettu haasteet tietopohjan ja tarkastelutason riittävyyden osalta maakunnallisten ekologisten yhteyksien tunnistamisessa. Maakuntakaavoituksen näkökulmasta valtakunnallisen tason tarkastelut sekä koko alueelle yhtenäinen ja riittävä tietopohja palvelisivat ekologisten yhteyksien tunnistamista paremmin.

Energiantuotannon alueiden sijoittumista ja laajuutta tulee vielä pohtia merkittävien luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden vyöhykkeiden seuduilla, joilla merkinnät voivat vaihemaakuntakaavan kokonaisvaikutusten arvioinnin perusteella johtaa ekologisten yhteyksien pirstoutumiseen.

Vastine: Energiatuotantoalueiden ja luonnon monimuotoisuuden merkintöjen välillä on tehty yhteensovittamista, eikä esimerkiksi tuulienergiatuotannon alueita ole esitetty päällekkäisesti viherverkoston alueiden kanssa.

Yliopisto katsoo, että erityisesti Pyhäjärven matkailukäyttöä pitää ohjata ekologisesti kestävämpään suuntaan ja että kaikki järven vielä rakentamattomat ranta-alueet tulee säilyttää mahdollisimman luonnontilaisina.

Vastine: Voimassa olevan maakuntakaavan yleismääräys ohjaa, että taajamien rakentamattomat ranta-alueet tulee säilyttää pääsääntöisesti rakentamattomina ja varata yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa yleiseen virkistyskäyttöön. Tampere-Pirkkala-Nokian Pyhäjärven ranta-alueita koskeva kehittämissuositus (*Pyhäjärven ympäristön kehittämissuositus / kk4*) liittyy viihtyisän urbaanin kaupunkirakenteen kehittämiseen, jossa edistetään järvinäkymiä hyödyntäviä ratkaisuja ja laadukasta rakentamista sekä yleisessä käytössä olevan rantavyöhykkeen säilymistä ja toteutumista. Pyhäjärven-Nokianvirran alueen monimuotoisuutta tukee puolestaan vaihemaakuntakaavassa osoitettu Siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinaluekehittämisperiaatemarkintä.

Yliopisto ehdottaa, että kaavaselostuksessa pohditaan ekologisen kompensaation mahdollisuuksia.

Vastine: Ekologisen kompensaation osalta maakuntakaavaselostusta voidaan täydentää lisätiedolla, mutta varsinaiseen kaavaratkaisuun sitä ei voida toistaiseksi kytkeä.

7.16 Vasemmistoliiton Pirkanmaan maakuntavaltuustoryhmä

Kooste Vasemmistoliiton maakuntavaltuustoryhmän lausunnosta:

Vasemmistoliiton maakuntavaltuustoryhmä arvostaa vaihemaakuntakaavan vahvaa, selkeää ja tulevaisuusorientoitunutta otetta, jonka fokuksessa on ympäristön ja elonkirjon hyvinvointi. Vaikutusten

arviointi on osoittanut, että uudet kaavamerkinnot edistävät ekologisen kestävyys ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja kehittämistä, mitä pidetään kokonaisuuden kannalta kaikkein tärkeimpänä.

Vastine: Merkitään tiedoksi.

Yleisenä huomiona esitämme havainnon, että vaihemaakuntakaavassa ei mainita virtavesiä, eikä niiden erityisyyttä luonnon ja elonkirjon kannalta käsitellä kaavassa. Toivomme, että maakuntakaava ottaa tulevaisuudessa selkeämmin kantaa virtavesien käyttöön.

Vastine: Sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalue -merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittäviksi tunnistettuja virtavesiä sekä näiden läheisten maa-alueiden muodostamia kokonaisuuksia. Vesistöjen virkistyskäyttöön ei erikseen oteta kantaa.

Kaavaselostuksessa (s. 8) mainitaan, että "Tampereen läntiset väylähankkeet avaavat myös mahdollisuuden uusiin maankäytön avauksiin väylälinjausten lähiympäristössä." Ymmärtääksemme näihin läntisiin väylähankkeisiin kuuluu edelleen ns. Puskiaisten oikaisu. Se kulkisi arvokkaan luontoalueen läpi. Ryhmämme näkemys on, että maininta Tampereen läntisistä väylähankkeista ei saa tarkoittaa olemassa olevien luonto- ja virkistysalueiden jäämistä uusien liikenneväylien alle. Mahdollisiin liikenteen lisäkapasiteettitarpeisiin tulee vastata lähtökohtaisesti muilla keinoin, kuten rakentamalla lisää kaistoja olemassa oleville väylille.

Vastine: Pirkanmaan yhdyskuntarakenne ja liikenteen keskeiset ratkaisut on osoitettu lainvoimaisessa Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040.

Kaavaselostuksen sivulla 88 mainitaan, että "vaihemaakuntakaavan merkinnällä ei oteta kantaa Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistojen laajentamiseen." Ryhmämme pitää tärkeänä, että maakuntakaava mahdollistaisi Helvetinjärven ja Seitsemisen kansallispuistojen laajentamisen yhteiseksi alueeksi tulevaisuudessa. Toivomme tältä osin kaavalta kantaottavampaa otetta.

Vastine: Merkinnän rajauksessa on hyödynnetty Suomen luonnossuojeluliiton Pirkanmaan piirin tekemää kansallispuistojen laajennusesitystä. Esitys on osoitettu ympäristöministeriölle ja sen käsittely on kesken. Maakuntahallitus ja vaihemaakuntakaavan ohjausryhmä ovat linjanneet, ettei vaihemaakuntakaavan kaavamerkinnoilla oteta kantaa kansallispuistojen laajentamiseen.

Vaihemaakuntakaavan Suositut luontokohteet -taustaselvityksessä on tunnistettu se puute, että lähivirkistysalueita ei ole riittävästi tuotu selvityksissä esiin ja niitä tulee vielä tarkentaa. Yhdyimme tähän huomioon ja pidämme tärkeänä, että Pirkanmaalla on saavutettavia luontokohteita, joiden äärelle on mahdollista päästä myös joukkoliikennevälineellä autoilun asemesta.

Vastine: Suositut luontokohteet -taustaselvityksessä todetaan, että Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkinnät "taajamatoimintojen alue" ja "keskustatoimintojen alue" eivät tällä hetkellä nosta esiin lähivirkistystä. Myöskään luonto- ja maisema-arvot eivät ole keskustatoimintojen alueiden kaavamääräyksessä esillä. Näin ollen Pirkanmaan maakuntakaavan 2040

taajamatoimintojen ja keskustatoimintojen alueita koskevia kaavamääräyksiä on täydennetty tukemaan paremmin lähivirkistystä sekä lisäksi keskustatoimintojen alueilla luonto- ja maisema-arvojen säilymistä. Lähivirkistys on lisätty myös Pyhäjärven ympäristön kehittämisvyöhykkeen (kk4) kaavamääräykseen.

Kaavaselostuksessa luetelluista ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeistä MK-kohteista yksi on ”Laipanmaa, Pälkäne” (kaavaselostus, sivu 41). Ehdotamme, että se korjataan muotoon ”Laipanmaa, Pälkäne ja Kangasala”. Kartalla alue ulottuu molempien kuntien puolelle, ja alueen arvo ekosysteemipalveluille on syytä tunnustaa molemmissa kunnissa yhtä lailla.

Vastine: Vaihemaakuntakaavassa osoitettava laajennus voimassa olevan maakuntakaavan MK-kaavamerkintään koskee vain Pälkäneen aluetta. Voimassa olevan maakuntakaavan 2040 MK-kaavamerkintä Laipanmaalla koskee sekä Kangasalan että Pälkäneen aluetta. Alueen nimeämistä tarkennetaan.

Tavase Oy:n toiminnan lopettamisen ja purkamisen myötä sille merkityt teknisen huollon alueet Kangasalla ja Pälkäneellä voitaneen poistaa kaavasta.

Vastine: Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavassa ei käsitellä vesihuollon merkintöjä.

7.17 Perussuomalaisen valtuustoryhmän jäsenet

Kooste Perussuomalaisen valtuustoryhmän jäsenten lausunnosta:

Pirkanmaan maakuntakaavassa tulisi tarkastella tuulivoimaloihin ja niiden rakentamiseen liittyviä riskejä erityisellä huolellisuudella.

Maankäytön ja rakennuslain (MRL) 28 § määrittelemät maakuntakaavan laadinnassa huomioon otettavat asiat pitää arvioida myös jo alueella asuvien ja sitä käyttävien tarpeet huomioiden.

MRL:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa.

Vastine: Vaihemaakuntakaavan laadinnassa ja sen vaikutusten arvioinnissa on noudatettu hyvää suunnittelutapaa sekä normaaleja arviointikäytäntöjä.

Teollisien tuulivoimapuistojen osalta vaihemaakuntakaavassa ei lain edellyttämällä tavalla arvioitu hankkeen taloudellisia vaikutuksia.

Vastine: Maankäyttö- ja rakennuslaki toteaa, että maakuntakaavaa laadittaessa on ”*myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta*”. Tämä ei tarkoita yksittäisten hankkeiden taloudellisten vaikutusten arviointia. Vaikutukset talouteen on normaalin käytännön mukaan esitetty osana vaikutusten arviointia.

Ennen tuulivoiman lisärakentamista tulee arvioida maisemavaikutusten todelliset seuraukset riittäväällä turvaetäisyyksillä ja uusilla 350 metrin tuulimyllykorkeuksilla.

Vastine: Hankearviointi tulee aina tehdä sillä voimalakoolla, jota hankkeessa aiotaan käyttää. Tämä on yksityiskohtaisemman suunnittelun kysymys. Vaihemaakuntakaavan näkyvyysanalyysi on tehty 300 metrin voimalakoolla, jonka nähdään olevan tällä hetkellä sopiva.

Nykyiset melumallinnukset tulee päivittää niin, että ne huomioivat todellisen ulkomelun ja tuulivoimapuiston myllyjen yhteismelun.

Vastine: Maakuntakaavatasolla ei laadita melumallinnuksia, sillä mallintaminen edellyttää voimaloiden sijaintipaikkojen, napakorkeuden ja käytettävän moottoriteknologian tuntemista. Nämä kaikki ratkotaan vasta yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Vaihemaakuntakaavasta puuttuvat olemassa olevat, mutta nyt vaarantuvien arvojen tai riskien arviointi. Esimerkiksi laskevat asunnon- tai loma-asunnon arvot, tai tilanteissa, joissa tuulimyllyt aiheuttavat asukkaille, lemmikeille ja tuotantoeläimille esimerkiksi melu-, välke- ja värinähaittaa sekä turvallisuusriskejä. Ei ole oikein, että tuulimylly-yhtiöiden ja maansa myllyille vuokranneiden voitot maksaa tavallinen kuntalainen, jonka omaisuuden arvo tai jopa terveys saattaa romahtaa.

Vastine: Asiaa on käsitelty yleisellä tasolla vaikutusten arvioinnissa. Yksittäisten kiinteistöjen arvoon ei maakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa voida ottaa kantaa.

Kaavoituksessa on otettava huomioon ympäristönsuojelulain (527/2014) 17 §:n mukainen pohjaveden pilaamiskielto. Kielto on ehdoton ja se koskee myös pohjaveden pilaantumisen vaaran aiheuttamista.

Vastine: Asia on otettu huomioon, eikä pohjavesialueille osoiteta ristiriitaisia toimintoja.

Maakuntakaavoitusta ohjaavat muut kuin hyväksyttävät syyt. Tuulimyllyjen kiinteistövero tulee tulevaisuudessa jakaa kunnan ja valtion kesken. Muuten ollaan tilanteessa, jossa talousvaikeuksissa oleva kunta ohjaa kaavoitusta alueelleen tuulimyllyjä tulonhankkimistarkoituksessa, vaikka se tarkoittaisi tuhoisaa vaikutusta kunnan asukkaille ja elinympäristölle, ja jopa naapurikuntalaisille.

Vastine: Vaihemaakuntakaava on laadittu osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa kuvatulla tavalla ja siinä esitettyjen tavoitteiden mukaisesti. Maakuntakaavalla ei voida ottaa kantaa verotuksellisiin kysymyksiin.

Tuulivoimaloilla on mahdollisia negatiivisia vaikutuksia niin riistaeläinten kuin tuotantoeläinten lisääntymiseen ja tiinehtyvyyteen. Tuulivoimalat vaikuttavat myös riistan ja metsän eläinten vakiintuneisiin kulkureitteihin. Euroopassa tehdyissä tutkimuksissa on saatu voimakkaita viitteitä siitä, että linnut ja riistaeläimet välttelevät tuulivoima-alueita merkittävästi.

Vastine: Tuulienergiatuotannon alueiden osalta on erikseen tarkasteltu vaikutuksia suteen ja metsäpeuraan. Tulokset on otettu huomioon suunnittelumääräyksissä ja vaikutusten arvioinnissa.

Johtoalueet ovat lunastuslain alaisia eli käytännössä kansainväliset yhtiöt voisivat lunastaa yksistään Pirkanmaalla satojen hehtaarien alueet muutamalla sadalla eurolla hehtaarilta. Menettely ei ole vain MRL:n tarkoittamalla tavalla kohtuuton vaan myös täysin kestävä.

Vastine: Vaihemaakuntakaavalla ei voida vaikuttaa lunastuslain alaisiin kysymyksiin. Sen sijaan yleismääräyksen kautta ohjataan siirtolinjojen rakentamista mahdollisimman vähäisin ympäristövaikutuksin.

8 Ei huomautettavaa tai lausuttavaa

16 tahoa ilmoitti, ettei heillä ole huomautettavaa aineistosta tai eivät aio antaa lausuntoa.

Nämä ovat:

- Akaan kaupunki
- Kuhmoisten kunta
- Loimaan kaupunki
- Sastamalan kaupunki
- Finavia Oyj
- Geologian tutkimuskeskus GTK
- Karvian kunta
- Kihniön kunta
- Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
- Padasjoen kunta
- Pirkanmaan yrittäjät
- Porin kaupunki
- Punkalaitumen kunta
- Varsinais-Suomen liitto
- Maa- ja metsätalousministeriö
- Sisäministeriö

Lisäksi Urjalan kunnalta asia varmistettiin puhelimitse.